

TWARZE ŚLĄSKA

WYDANIE II

poszerzone i poprawione

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ ŚLĄSKA W WARSZAWIE

WARSZAWA 2019

Publikacja ukazała się dzięki wsparciu sponsorów:

Karol Cebula

dr inż. Andreas Glenz – prezes firmy PREVAC

Elżbieta i Jacek Tarczyńscy

Inż. Lucjan Wnuk

Mgr inż. Piotr Uszok

Grzegorz Łubczyk

Adw. Antonina Pieczyńska

WSTĘP DO WYDANIA II

Warszawa, 2019 r.

W tym roku obchodzimy trzydziestolecie Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie. Choć idea powołania stowarzyszenia społecznego grupującego Ślązaków, których los rzucił do stolicy zrodziła się, gdy tylko znalazłem się w Warszawie (to jest w drugiej połowie lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku), to jednak dopiero po długich staraniach, dyskusjach, rozmowach i penetracjach Ślązaków funkcjonujących w różnych środowiskach zawodowych, podjąłem próbę formalnego powołania organizacji – czegoś w rodzaju przyczółka Śląska w Warszawie. Nie przychodziło to łatwo. Ślązacy mówili mi, że przyznawanie się do śląskości, nie mówiąc o demonstrowaniu, nie ułatwia funkcjonowania. Ówczesna władza zaś z zakodowaną w świadomości podejrzliwością i de facto, nie znającej ani prawdziwej historii Śląska, ani dramatycznych losów „Ludzi tej ziemi”, bała się jakiegoś odradzania się niemieckich resentymentów.

Jako prawnik nie ukrywający swych śląskich korzeni, bacznie obserwowany, musiałem działać zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ułatwiała mi znajomość prawa i fakt, że wywodzę się z rodziny o polskich powstańczych tradycjach. W 1988 roku wystąpiłem

z oficjalnym wnioskiem popartym podpisami blisko dwudziestoma wybitnych Ślązaków. Jeszcze były jakieś problemy, ale w końcu, postanowieniem z dnia 15 lutego 1989 r. nasze Towarzystwo wpisane zostało do rejestru stowarzyszeń w Wydziale Społeczno-Administracyjnym Miasta Stołecznego Warszawy.

Zaczęliśmy swoje zakorzenianie w stolicy, organizując przeróżne otwarte spotkania, w czasie których ukazywaliśmy inną twarz Śląska, daleką od oficjalnej sztampy Ślązaka, bądź to w pióropuszach z okazji Święta Barbórki, bądź to umorusanego, wyjeżdżającego z dołu kopalni. Łamaliśmy stereotypy krzywdzące Ślązaków. Ukazywaliśmy ich dorobek niejednokrotnie daleko wykraczający nawet poza granice Polski. Co charakterystyczne, coraz więcej zyskiwaliśmy uznania i przyjaźni nie tyle od władz, a samych Warszawiaków. I o to nam głównie chodziło.

W miarę upływu lat zrodziła się idea ustanowienia Dorocznej Nagrody Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie. Dzięki przyjaźni ówczesnego prorektora warszawskiej ASP Jana Kucza wraz z moim kolegą z Towarzystwa Henrykiem Pytlikiem trafiliśmy do pracowni profesora ASP pana Piotra Gawrona, z którym uzgodniliśmy formę tej nagrody: popiersie Ślązaczki z wyciągniętą ręką z jabłkiem na dłoni – symbolem dawania. Śląsk bowiem zawsze daje, również tu – w Warszawie. Statuetka miała być wykonana w brązie. Pierwsza edycja wręczenia tej nagrody datowana jest na 1995 r.

Pierwszymi laureatami zostali: światowej sławy kompozytor, były rektor Akademii Muzycznej w Katowicach Henryk Mikołaj Górecki oraz wybitny reżyser Kazimierz Kutz. Od 1995 r. przyznawanie tej dorocznej nagrody połączone jest z uroczystością Święta Ślązaków w Warszawie, odbywającego się zawsze w przeddzień wybuchu zwycięskiego Trzeciego Powstania Śląskiego.

W ciągu pierwszego 20-lecia kapituła wyróżniła tą nagrodą 27 wybitnych osobistości, którym poświęcono pierwsze wydanie „Twarzy Śląska”. Album stał się wydarzeniem edytorskim, pierwszych sto egzemplarzy zostało numerowanych.

W ciągu kolejnych dziesięciu lat galeria znakomitości wzbogaciła się o dalszych siedemnastu laureatów, tworząc w sumie bogatą swoistą encyklopedię, która odkrywa i fascynuje wielkością ich dorobku.

Ostatnie dziesięciolecie to ciąg dalszy umacniania naszego Towarzystwa w stolicy i tworzenie atmosfery porozumienia społecznego tych dwóch, bodaj najważniejszych, regionów w Polsce: Śląska i Warszawy. To dzięki zawiązaniu przyjaznych relacji z zasłużonym Towarzystwem Przyjaciół Warszawy udało się nam wmurować i odsłonić tablicę z popiersiem Wojciecha Korfantego na ścianie budynku byłego szpitala w Warszawie, w którym po przetransportowaniu z więzienia w sierpniu 1939 r. zmarł ten najwybitniejszy Ślązak, dyktator trzeciego powstania śląskiego, pomnożyciel Polski. Jak dotąd jest pierwsze takie upamiętnienie tej wielkiej postaci w przestrzeni zewnętrznej w stolicy. Trudno też nie wspomnieć o udziale naszym w zbudowaniu w Warszawie pomnika Antala i Sławika – powstańca śląskiego i bohatera, który za ratowanie Polaków i około 5000 polskich Żydów na Węgrzech w czasie II wojny światowej został zamordowany. Miałem też, już przed laty zaszczyt występowania z wnioskiem o zbudowanie w Warszawie Pomnika Wojciecha Korfantego. Wszystko wskazuje, że dzięki wielu wspaniałym ludziom i niektórym instytucjom ze Śląska i Warszawy, to dzieło jeszcze w tym roku, roku inauguracji Stulecia Powstań Śląskich, zostanie zrealizowane.

„Twarze Śląska” są w skondensowanej formie ciekawą wizytówką Ziemi Śląskiej i warto je mieć w swojej bibliotece. Nie tylko mają

charakter poznawczy, ale pozwalają zupełnie inaczej, z dumą odczytywać wielkość tej Ziemi.

Wszystkim tym, dzięki którym ta publikacja mogła zostać wydana, wyrażamy gorące podziękowania.

Pragnę też serdecznie podziękować wszystkim moim koleżankom i kolegom, z którymi miałem i mam zaszczyt realizować nasze zadania zapisane w statucie. Dotyczy to również osób z poprzednich Zarządów oraz wszystkich okazujących życzliwość i zrozumienie. Dziękuję zarówno tym w stolicy, jak z bliskiego mi wciąż – mojego Śląska, z którego wyrosłem, czerpałem garściami siłę i energię.

Szczególnie zaś pragnę podziękować Zespołowi Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny, z którym nasze Towarzystwo współpracuje od czasu kierowania tym Zespołem przez kolejno: jego twórcę prof. Stanisława Hadynę (po jego powrocie do Koszęcina), dyrektorów Adama Pastucha i Zbigniewa Cierniaka prowadzącego aktualnie ten wspaniały Zespół. Wszystkie ważniejsze wydarzenia prezentowane przez nas w Warszawie, realizowane były przy wsparciu i udziale „Śląska”. Znamienne więc i zrozumiałe jest, że nie tylko Hadyna, ale i Zespół „Śląsk” są Laureatami Dorocznej Nagrody Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie.

Józef Musioł

*Prezes Towarzystwa Przyjaciół Śląska
w Warszawie*

AN INTRODUCTION TO THE SECOND EDITION

Warsaw, 2019

This year we are celebrating the thirtieth anniversary of the Association of the Friends of Silesia in Warsaw (Towarzystwo Przyjaciół Śląska w Warszawie). The idea of setting up an association gathering Silesians who came to the Polish capital was born as soon as I came to Warsaw in the second half of the nineteen seventies. Only after many efforts, long discussions, meetings and interviews with Silesians from different professional backgrounds, did I make an attempt to formally establish an organization – a Silesian bridgehead in Warsaw. It did not come easily. Silesians used to tell me that admitting to being a Silesian, far from demonstrating it openly did not make life easier. At that time the authorities were full of suspicion firmly rooted in its consciousness. They, in fact, did not know the true history of Silesia or the dramatic fate of the people of the land of Silesia. The establishment was afraid of the rebirth of some German resentments.

Being a lawyer proud of his Silesian roots and closely watched by the authorities I was obliged to act according to the applicable rules of law. My knowledge of law and the fact that I come from

a family of Polish insurgent traditions in Silesia made it easier for me. In 1988 I made an official request, supported by the signatures of nearly twenty outstanding Silesians to set up the Association. There were still some problems but finally, according to the resolution of the 15th of February 1989 our Association was entered into the register of associations in the Social and Administrative Department of the Capital City of Warsaw.

We started setting roots in the capital's social environment by organizing various open meetings during which we showed the real face of Silesia that was so different from the official clichés of a Silesian – either wearing miner's ceremonial uniforms during Barbórka – a miners' holiday or coal smeared faces of miners leaving the depths of the mine. We broke the stereotypes that were hurting Silesians. We showed their achievements which often went far beyond the borders of Poland. What is important, we gained more and more recognition and friendship not so much from the authorities, but from Warsaw residents themselves. And that is what we were aiming at.

Over the years the idea of establishing The annual Prize of The Friends of the Silesia Association in Warsaw had arisen. Thanks to the friendship with Jan Kucz, at that time the Vice-Chancellor of the Academy of Fine Arts in Warsaw, together with Henryk Pytlik, a friend and a member of the Association, we arrived at the studio of Piotr Gawron, a professor of the Academy. There we agreed on the form of the award. It was a bust of a Silesian woman holding an apple in the palm of her outstretched hand – a symbol of giving because Silesia always gives, also here in Warsaw. The statue was to be made of bronze. The first edition of the award ceremony dates back to 1995.

The first laureates were: Henryk Mikołaj Górecki a world-renowned composer, a former Chancellor of the Music Academy in

Katowice and Kazimierz Kutz, an outstanding film director. Since 1995 awarding this annual prize is connected with the Silesian festivity in Warsaw that always takes place on the eve of the anniversary of the outbreak of the victorious Third Silesian Uprising.

During the first twenty years the chapter of the Association awarded twenty eight remarkable persons, whom the first edition of the album „The Faces of Silesia” was devoted to. The album became an editorial event, the first hundred copies were numbered.

During the next ten years the honorary list of celebrities was enriched by further seventeen laureates. It creates a rich and specific encyclopedia discovering and presenting their fascinating achievements.

The last decade has been marked by the further strengthening of our Association in the capital and creating bonds of social understanding between the two, most probably, the most important regions in Poland – Silesia and Warsaw. Thanks to friendly relationships with the Friends of Warsaw Association we were able to erect and unveil a plaque with a bust of Wojciech Korfanty on the wall of a building of a former hospital in Warsaw where in 1939 Wojciech Korfanty, the most outstanding Silesian leader and the dictator of the Third Silesian Uprising died. So far it is the first and only commemoration of this great person in the public place in Warsaw. It is worth mentioning the Association's participation in erecting in Warsaw a monument devoted to Antal – a Hungarian and Sławik – a Silesian insurgent and a hero who was murdered during the Second World War for saving the lives of Poles and about five thousand Polish Jews in Hungary. Some years ago I had the honor to propose a motion to erect a monument devoted to Wojciech Korfanty. It seems that thanks to some great people and institutions from both

Silesia and Warsaw this idea will be accomplished this year, the hundredth anniversary of Silesian Uprisings.

„Twarze Śląska” (The Faces of Silesia) is a fascinating and condensed presentation of the land of Silesia and it is worth having this book in the personal library. The album allows the reader to discover the greatness of this region. I wish to express my gratitude to those thanks to whom this album was published.

I would like to express many thanks to my friends and colleagues with whom I have had the honour to accomplish our statutory tasks. This also applies to the former managements of the Association and those people who have always shown keen interest and kindness. I express my gratitude to those in the capital as well as in my Silesia where I grew up and drew my strength and energy from.

Especially I would like to express my gratitude to “Śląsk” Song and Dance Ensemble, named after Stanisław Hadyna. For many decades our Association has been cooperating with its founder – Stanisław Hadyna (Prof) and subsequent directors: Adam Pastuch and Zbigniew Cierniak – the present ensemble’s director. All of the most important events organized by our Association in Warsaw have been accompanied by the performances of “Śląsk” Song and Dance Ensemble. Both Mr Stanisław Hadyna and the Ensemble are the Laureates of the Annual Award presented by the Association of the Friends of Silesia in Warsaw.

Józef Musioł
*The Chairman of
the Friends of Silesia Association in Warsaw*

Tłumaczenie: Stanisław Dariusz Wojdała

WSTĘP DO WYDANIA I

Warszawa, 2010 r.

To nie do wiary, ale właśnie minęło ponad 20 lat od formalnego zarejestrowania w Warszawie Towarzystwa Przyjaciół Śląska. Wkraczamy w kolejne lata naszego funkcjonowania w stolicy. Każda tego typu rocznica skłania do refleksji i zadumy. Cofamy się pamięcią – ja, niczym klatki filmowe, przeglądam zarejestrowane wydarzenia z tamtych lat, gdy przyjechałem z małą walizką i zamieszkałem w pokoju gościnnym przy alei Szucha. Rozglądałem się po tym niezwykłym dla mnie mieście i czułem się w nim osamotniony, mimo iż tak zwani Ślązacy byli u władzy. Nie dostrzegali oni takich jak ja, bo dzieliła mnie przepaść, jaką ta władza odgrodziła się od przeciętnego obywatela. Jednak stosunkowo szybko wiedziałem, co chcę zrobić jako Ślązak dla Śląska, a również dla stolicy.

Próba powołania w stolicy takiego stowarzyszenia wzbudziła konsternację i zdziwienie, tudzież pytania tych, którzy Śląsk widzieli jedynie jako obszar eksploatacji, a dodajmy, którzy traktowali „ludzi tej ziemi” z zastanawiającą pychą i ignorancją. W swojej *Spowiedzi prezesa...*, opublikowanej w nr 2 Biuletynu naszego Towarzystwa (na 15-lecie – kwiecień 2004 r.), napisałem, iż „Nigdy nie wyobrażałem sobie życia poza Śląskiem”. I z tym przesłaniem przybyłem w r.

1976 do Warszawy wierząc, że po roku wrócę na mój Śląsk. Znalazłem się w stolicy, bo wtedy jako rodowity Ślązak, bez przynależności do PZPR, ale z ambicjami, na Śląsku nie miałem szans zostania nawet przewodniczącym wydziału i to nawet w Sądzie Powiatowym. Szybko jednak praca w stolicy zaczęła mnie pochłaniać, choć żadnych tu kontaktów nie miałem. Jako Ślązak czułem ogromne przywiązanie do Warszawy, obrosłej w heroizm, w której ktoś bardzo mi bliski, bo cioteczny brat Rafał ps. „Krajan”, zginął jako młody żołnierz batalionu „Parasol” w Powstaniu Warszawskim. Dość szybko zorientowałem się, że ów stosunek Warszawy do Śląska, w tym do Ślązaków, wynika z absolutnej nieznajomości historii i losów tego regionu. Śląsk postrzegano naskórkowo poprzez umorusanych górników wyjeżdżających z dołu kopalni i barbórkowych pióropuszy. Dotyczyło to przeciętnego warszawiaka, jak i ludzi władzy, i to nawet wtedy, gdy nastała era Edwarda Gierka. Niby ten Śląsk był widoczny, ale tylko w kategoriach niezbędnej dla gospodarki eksploatacji dóbr materialnych. Ta konstatacja, która tak drastycznie mnie dotknęła – być może zadecydowała o tym, iż na stałe zamieszkałem w Warszawie, m.in. po to, aby coś z tym począć, a właściwie coś ze sobą począć, skoro los rzucił mnie w to miejsce. Należę do ludzi, którym nie wystarczy być. Zacząłem odnotowywać fakty dotyczące relacji Śląsk – stolica.

Tuż po II wojnie światowej Śląsk włączył się w odbudowę zniszczonej przez Niemców Warszawy. Pierwszy most bierze swą nazwę od tych, którzy go zbudowali – Most Śląsko-Dąbrowski. Gdyby wówczas nie powstał, długo jeszcze warszawiacy musieliby się przeprawiać na prawą stronę stolicy łodziami pontonowymi. Albo huta w Warszawie – to przecież dzieło śląskich hutników, którzy ją zbudowali i uruchomili.

Zresztą wiedza o Śląsku, jego skomplikowanych dziejach, o powstaniach śląskich, a szczególnie o okupacji hitlerowskiej i walce podziemnej, która zaczęła się jeszcze w czasie kampanii wrześniowej r. 1939 – była tu prawie zerowa. Uproszczone sądy, lekceważenie i pewna stołeczna pycha spowodowały, że – poza spektakularnymi przypadkami – przyznawanie się do śląskich korzeni wcale nie ułatwiało życia i to nie tylko w Warszawie. Wyraźnie uzmysłowiłem to sobie wtedy, kiedy los nie za przyczyną prominentów ze Śląska rzucił mnie do stolicy. Podjąłem zatem próby dotarcia do Ślązaków żyjących w Warszawie, a było ich naprawdę sporo i to osób wybitnych.

Pierwsze otwarte spotkanie zorganizowałem w r. 1981 w sali konferencyjnej Stronnictwa Demokratycznego, którego byłem działaczem, przy ulicy Chmielnej (wtedy Rutkowskiego). Zaprosiłem naukowców z Instytutu Śląskiego w Opolu. Niezwykle ostre i ciekawe wystąpienie miał wtedy Edmund Jan Osmańczyk. Stwierdziłem też wtedy, że w Warszawie żyje jeszcze około 50-60 powstańców śląskich, niektórzy z nich w trudnych warunkach. Pamiętam, że w Ministerstwie Zdrowia i Opieki Społecznej udało się dla nich uzyskać prawo do korzystania z lecznicy rządowej. To był mój pierwszy sukces w Warszawie.

Aby zebrać tych śląskich warszawiaków konieczne było stworzenie formalnej organizacji, co nie było łatwe. Pytania, z jakimi się spotykałem najczęściej: „po co, dlaczego, o co chodzi, wiecie, po co taka organizacja tu w Warszawie”? W końcu opracowałem statut Towarzystwa, który skonsultowałem ze znakomitym poetą i działaczem społecznym, wówczas pośłem, Tadeuszem Kijonką. Wymogi formalne nakazywały zebranie co najmniej 15 podpisów pod wnioskiem o rejestrację. Zebrałem ich o wiele więcej. Wreszcie

decyzją Wydziału Społeczno-Administracyjnego Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 15 lutego 1989 r. postanowiono wpisać do rejestru pod nr 1227 stowarzyszenie pod nazwą Towarzystwo Przyjaciół Śląska. Na spotkaniu organizacyjnym w Zamku Ostrogskich (siedziba Towarzystwa Szopenowskiego) stawili się tak znakomici Ślązacy i osoby ze Śląskiem związane, jak: wybitny naukowiec prof. Paweł Nantka-Namirski, Krystyna Loska, prof. Jak Kucz, woldenberczyk dr Henryk Tomiczek, pianiści Lidia Grychtołówna i Piotr Paleczny, aktorzy Franciszek Pieczka i Olgierd Łukaszewicz – urodzony na Śląsku z rodowodem wileńskim, prof. Krystyna Szostek-Radkowa – sopranistka, inżynier Zbigniew Michałek – fantastyczny i odważny Ślązak, i redaktor Roman Pillardy. Udało się też przyciągnąć takie autorytety, jak wówczas jeszcze pułkownik, a niedługo potem generał dr Zygmunt Janke „Walter” – ostatni komendant Śląskiego Okręgu AK – więzień okresu stalinowskiego.

Celem Towarzystwa było odkrywanie prawdy o historii, skomplikowanych dziejach Śląska, pogmatwanych życiorysach Ślązaków, ukazywanie wybitnych ludzi tej ziemi, którzy swoim dorobkiem wykroczyli daleko – nie tylko poza Śląsk, ale i Polskę. Znaczące miejsce w działalności Towarzystwa zaczęły zajmować cykliczne otwarte spotkania w Warszawie, noszące tytuł „Zrozumieć Śląsk”, w czasie których głos zabierali m.in.: senator RP Kazimierz Kutz, wicemarszałek Senatu RP Krystyna Bochenek, socjolog prof. dr hab. Marek S. Szczepański, prof. Dorota Simonides, redaktor Krzysztof Karwat, redaktor Tadeusz Kijonka, senator Maria Pańczyk-Pozdziej, Henryk Waniek, prof. dr hab. Stanisław Nicieja, prof. dr hab. Franciszek Marek.

Towarzystwo występuje do najwyższych władz w Polsce, w tym do Prezydenta RP, o właściwe uhonorowanie wielkich wydarzeń hi-

storycznych związanych ze Śląskiem, również zwycięskiego III Powstania Śląskiego r. 1921, powrotu Górnego Śląska do Polski w r. 1922, a także zasłużonych dla Polski i Śląska historycznych postaci, np. Wojciecha Korfatego, którego popiersie znajduje się w archikatedrze Św. Jana w Warszawie. Organizuje spotkania-biesiady śląskie, sprowadza amatorskie zespoły regionalne. Często dla artystów tych zespołów jest to pierwsza obecność w stolicy. Promuje książki wydawane przez Ślązaków.

Sztandarową imprezą Towarzystwa jest Święto Ślązaków w Warszawie. Organizujemy ją w przeddzień rocznicy wybuchu III Powstania Śląskiego, czyli pod koniec kwietnia. To dla podkreślenia zwycięskiego charakteru tego zrywu i tego, co mu Polska zawdzięcza. Dla podniesienia rangi tego wydarzenia wręczamy ustanowioną przez nas Doroczną Nagrodę. Postanowiliśmy, iż będzie to nagroda honorowa przyznawana jednej lub dwóm osobom, wybitnym Ślązakom, których dokonania daleko wykraczają poza Śląsk, a także i Polskę. Mają tworzyć pozytywną, daleką od stereotypu wizytówkę Śląska i Ziemi Śląskiej. Nagrodą jest rzeźba prof. Piotra Gawrona (też Ślązaka) przedstawiająca Ślązaczkę z jabłkiem na dłoni – symbolem dawania. Bo Śląsk dawał i daje co najlepsze. W pierwszej edycji, w r. 1994, wyróżniono nią Henryka Mikołaja Góreckiego – światowej sławy kompozytora oraz Kazimierza Kutza – wybitnego twórcę filmowego. Nad koncepcją i formą tej nagrody dyskutowaliśmy wielokrotnie z wiceprezesem, harcmistrzem i redaktorem Henrykiem Pytlikiem, aż w końcu „wylądowaliśmy” w pracowni Ślązaka prof. Piotra Gawrona z ASP w Warszawie. Sami – przyznawaliśmy nagrody pierwszym Laureatom.

Po raz pierwszy w r. 2007 nagrodą wyróżniono instytucję – Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny.

Poprzez te osobistości przybliżamy Śląsk nie tylko Warszawie. Pokazujemy, że region ten to nie tylko węgiel i umorusani górnicy. Nasze imprezy ściągają liczne grono warszawiaków, którzy w ten sposób odkrywają dla siebie Śląsk, jego kulturę, dorobek. Poznają jego korzenie, folklor i skomplikowaną historię. Następuje systematyczna integracja tych oddalonych od siebie regionów i to w sposób naturalny, autentyczny. Towarzystwo nasze tworzy w oczach warszawiaków nowy wizerunek Śląska, a przynajmniej bardzo do tego dąży.

Teatr Wielki – Opera Narodowa w Warszawie postawiła warunki finansowe uniemożliwiające nam zorganizowanie w nim okolicznościowego koncertu z okazji 85. rocznicy powrotu najcenniejszej części Górnego Śląska do Polski, jesteśmy Stowarzyszeniem – choć polskim – to nie dostajemy od władz polskich grosza. W związku z tym koncert Zespołu „Śląsk” odbył się w holu i na schodach Muzeum Narodowego. Wtedy też promowano płytę z nagraniami pieśni powstań śląskich. Została ona nagrana z inicjatywy naszego Towarzystwa przez „Śląsk”, z którym owocnie współpracujemy i to wielokierunkowo. W uroczystości w Muzeum Narodowym, którą zaszczyliło około 350 osób, doszło do spotkania gospodarzy stolic dwóch metropolii: warszawskiej (w osobie zastępcy prezydenta Warszawy p. Jacka Wojciechowicza) i śląskiej (w osobie prezydenta Katowic p. Piotra Ushoka). Tworzenie nieformalnej platformy spotkań Śląska z innymi regionami – to też nasza inicjatywa. Często bowiem dzielnicowe animozje i nieporozumienia są rezultatem regionalnej izolacji i braku normalnych, a nie tych formalnych, spotkań. Chcemy, aby społeczność stolicy bezpośrednio poznawała Śląsk, jego ludzi, historię i obyczaje. O tych warszawiaków nam szczególnie chodzi i stąd skierowane do nich nasze zaproszenia na spotkania świąteczno-noworoczne, w czasie których prezentowane są nieprofesjonalne zespoły

regionalne („Pszowiki” z Pszowa, „Familijo” ze Skrzyszowa, „Druga Młodość” z Jastrzębia-Zdroju” i „Raciborzanie”). Dzięki nim zyskałiśmy wielu przyjaciół w Warszawie. W ubiegłym roku też po raz pierwszy, też z inicjatywy Towarzystwa, spotkali się przedstawiciele uczniów i pedagodzy szkół noszących imię Powstań Śląskich, a także Wojciecha Korfatego. Odbyło się ono w siedzibie „Śląska” w Koszęcinie, w rocznicowym miesiącu III Powstania Śląskiego, w maju. Organizacją, bogatym programem artystycznym i konferencją popularno-naukową zajęła się Dyrekcja Zespołu, dzięki życzliwości i zrozumieniu intencji dyrektora – Adama Pastucha.

W lutym r. 2009 promowaliśmy książkę b. ambasadora Polski na Węgry, Grzegorza Łubczyka *Jan Sławik. Wielki zapomniany bohater trzech narodów*, poświęconej wielkiemu Ślązakowi – powstańcowi, który w latach 1939–1944 na Węgrzech uratował m.in. co najmniej 5000 Żydów. Jan Sławik ujęty przez gestapo, mimo tortur nie wydał swego przyjaciela Antala, za co w sierpniu 1944 w obozie zagłady Mauthausen-Gusen został zamordowany. Osobiście wystąpiłem z inicjatywą, aby życie tego Ślązaka zostało zaprezentowane w filmie fabularnym. Jeśli to się uda, to nasze Towarzystwo będzie mieć w tym mały udział, a zarazem wielką satysfakcję. Gdy spojrzę wstecz, w czas rodzenia się samej idei powstania Towarzystwa, czas zabiegania o podpisy wnioskodawców i jego rejestrację, poprzez szukanie miejsca dla niego w Warszawie, wykładanie z własnej kieszeni na znaczki pocztowe, błąkanie się po stolicy od sali do sali w celu odbycia spotkań, aż po to silne zakorzenienie się, to widzę tę trudną drogę, którą dzięki wspomniałym Kolegom udało się pokonać. Nie mamy żadnego biura. Siedzibę mieliśmy w kilku miejscach: od Szkoły Podstawowej im. Powstańców Śląskich, poprzez kwaterę ZHP, siedzibę na Nowym Świecie (dzięki gen. pil. Romanowi Paszkowskiemu), następnie przy

ul. Puławskiej (dzięki wiceprezesowi firmy Nywig SA – Romanowi Pillardemu), aż po obecną siedzibę przy ul. Krzywe Koło (dzięki Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych).

20 lat istnienia Towarzystwa w Warszawie to 20 lat swoistej peregrynacji po stolicy, w której rzetelnie pracujemy i ją poznajemy, której społeczeństwu dajemy też świadectwo prawdy o Śląsku, jaką przechodził drogą i jaki jest dzisiaj. Jakie skomplikowane, ale i patriotyczne są losy Ślązaków, którzy swą postawą w trzech powstaniach śląskich przywrócili tak cenną perłę Polsce, jaką była najbogatsza część Górnego Śląska. Co Ślązacy dali i dają Polsce i światu, w tym naszej stolicy, w której nam – części Ślązaków przyszło żyć i funkcjonować. O tym świadczą także dokonania naszych Laureatów. Rok 2009 był również Rokiem Wojciecha Korfantego. Zgodnie, wraz z Towarzystwem Przyjaciół Warszawy, Miłośników Historii Warszawy, Zespołem Pieśni i Tańca „Śląsk”, uczciliśmy pamięć tego wielkiego Ślązaka – Polaka. W 70. rocznicę jego śmierci, w sierpniu 2009, odbyła się uroczystość w Kwaterze Powstańców Śląskich i Wielkopolskich na Powązkach Wojskowych z udziałem przedstawicieli władz Śląska oraz chóru Zespołu „Śląsk”, który następnie dał okolicznościowy koncert w archikatedrze Św. Jana w Warszawie. 20 października zaś odsłonięto tablicę pamiątkową na ścianie budynku byłego szpitala Św. Józefa (róg ulicy Emilii Plater i Hożej), w którym w sierpniu 1939 zmarł Wojciech Korfanty.

Kończąc tę krótką refleksję chcę wyrazić podziękowania Kolegom z Towarzystwa oraz tym, którzy rozumieją rolę i cel naszych działań i społecznie nas wspomagają „małym lub większym groszem”. My sami zaś odpłacamy tą naszą bezinteresowną, społeczną pracą poświęcając swój czas i energię podejmowanym przez Towarzystwo zadaniom, które przez ich realizację zyskało sobie w stolicy

uznanie. Osobiście jako inicjator, założyciel i do dzisiaj prezes Zarządu mam tę satysfakcję, że poprzez tę pracę powoli zmienia się obraz Śląska w oczach warszawiaków.

Zarząd Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie, z okazji swego 20-lecia, postanowił przybliżyć sylwetki Laureatów Dorocznej Nagrody, przyznawanej przez nasze stowarzyszenie. Zwróciliśmy się do nich o nadesłanie swego CV. Niektórzy odpowiedzieli pozytywnie, inni skromnie przemilczeli. Stąd też niejednorodność informacji dotyczących poszczególnych postaci przedstawionych w tej publikacji. Szerszą relację poświęcamy uroczystościom wręczania Dorocznej Nagrody w r. 2009, wieńczącej nasze pierwsze dwudziestolecie. Prezentujemy zatem sylwetki Laureatów opierając się na tekstach przez nich dostarczonych, a także na materiałach własnych Towarzystwa oraz danych, dostępnych w Internecie.

Decydując się na tę publikację, Towarzystwo pragnie ukazać Śląsk poprzez Ślązaków, których dorobek wykracza daleko poza Śląsk, a w wielu przypadkach stanowi wkład w dorobek współczesnego świata. Chcemy też, aby stanowiła ona swoistą wizytówkę Ziemi Śląskiej. Książka ta nie pretenduje do wyczerpującego opracowania sylwetek Laureatów. Stanowi jedynie szkic zasygnalizowania o ich autentycznych dokonaniach.

Jeżeli choć w części to się uda, to utwierdzi nas to w przekonaniu, że miało sens powołanie przeszło 20 lat temu naszego towarzystwa w Warszawie.

Józef Musioł
*Prezes Stowarzyszenia
Przyjaciół Śląska w Warszawie*

**LAUREACI
DOROCZNEJ NAGRODY
TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ ŚLĄSKA
W WARSZAWIE**

ROK
1995

HENRYK MIKOŁAJ GÓRECKI

Światowej sławy kompozytor

Urodził się 6 grudnia 1933 r. w Czernicy niedaleko Rybnika. W r. 1951 ukończył Liceum Ogólnokształcące w Rydułtowach. W latach 1951–1953 pracował jako nauczyciel w Szkole Podstawowej w Radoszowach. Wcześniej uczył się w Szkole Muzycznej braci Szafranków w Rybniku. W r. 1960 ukończył Państwową Wyższą Szkołę Muzyczną w Katowicach, gdzie studiował kompozycję u Bolesława Szabelskiego. Na tej uczelni przeszedł wszystkie szczeble, aż do godności rektora. Studia muzyczne kontynuował w Paryżu. Po raz pierwszy został doceniony za zaprezentowane w czasie Warszawskiej Jesieni *Epitafium* (1958). W r. 1960 zdobył nagrodę w Konkursie Młodych Związku Kompozytorów Polskich za *Monologhi*.

Najbardziej znane dzieło Góreckiego to *III Symfonia*, zwana też *Symfonią pieśni żałosnych*, wykonana po raz pierwszy w r. 1976 w czasie Festiwalu Muzyki Współczesnej Warszawskiej Jesieni. W r. 1992 kompozycja ta trafiła na światową listę przebojów i to nie tylko muzyki poważnej. Tworzył też na zamówienie Watykanu z okazji trzeciego tysiąclecia.

Prof. Henryk Mikołaj Górecki jest laureatem wielu prestiżowych nagród i odznaczeń, wielu konkursów międzynarodowych oraz nagród państwowych. Jest doktorem *honoris causa* m.in. Uniwersytetu Warszawskiego (1994), Jagiellońskiego (2000), KUL-u (2004), honorowym obywatelem miast: Katowic, Rybnika oraz Ostrowca Świętokrzyskiego i Zakopanego. Był członkiem PAN. Został odznaczony Orderem Orła Białego

(2010), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1994), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (2003), Orderem Ecce Homo (2000), Złotym Medalem Gloria Artis (2005), Orderem Św. Grzegorza Wielkiego (2009) i laureatem nagrody Lux ex Silesia. Dorobek kompozytorski prof. Henryka Mikołaja Góreckiego jest imponujący i stawia go w rzędzie najwybitniejszych Polaków rodem ze Śląska.

Ma na swoim koncie 85 opusowanych utworów. Dodajmy, że komponował też muzykę filmową i teatralną.

Zmarł 12 listopada 2010 r. Jego imię nosi Biblioteka Publiczna w Rydułtowach. Filharmonia Śląska w Katowicach oraz jedna z ulic w tym mieście. Popiersie H. M. Góreckiego znajduje się w Galerii Artystów na pl. Grunwaldzkim w Katowicach.

KAZIMIERZ KUTZ

Wybitny reżyser, twórca
śląskiej trylogii filmowej

Urodził się w rodzinie robotniczej w Szopienicach (Katowice) 16 lutego 1929 r. W r. 1944 po skończeniu niemieckiej szkoły podstawowej został wysłany do Niemiec na roboty przymusowe. Po wyzwoleniu kraju uczył się w gimnazjum w Mysłowicach i po maturze w r. 1949 rozpoczął studia reżyserskie w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej i Teatralnej w Łodzi, które ukończył w r. 1955. Był asystentem reżysera Andrzeja Wajdy w filmach *Pokolenie* (1954) i II reżyserem w filmie *Kanał* (1956) oraz Jerzego Kawalerowicza w filmie *Cień* (1956). Debiutował jako reżyser filmem wojennym *Krzyż walecznych* (1958; Nagroda Syrenki Warszawskiej). Powstawały kolejne filmy. Wiele z nich nagrodzono na krajowych i międzynarodowych festiwalach: *Tarpany* (1961), *Ludzie z pociągu* (1961) – nagroda w Locarno i Nagroda Ministra Kultury i Sztuki, *Nikt nie woła* (1960), *Milczenie* (1964), *Upał* (1964), *Ktokolwiek wie...* (1966), *Skok* (1967). W sumie jest reżyserem ponad 20 filmów fabularnych i ponad 30 spektakli teatralnych. Aż 6 filmów skupia się wokół Śląska.

W r. 1969 powstał pierwszy film o tematyce śląskiej – *Sól ziemi czarnej*, którego treść osnuta jest wokół dramatycznych wydarzeń II Powstania Śląskiego. Za ten film otrzymał Nagrodę Państwową I Stopnia, zdobył też Grand Prix – Złote Grono Lubuskiego Lata Filmowego w Łagowie. *Perła w koronie* to nawiązanie do filmu wyżej wymienionego, zdobyła Grand Prix na festiwalach w Mediolanie, Panamie i Łagowie. Trzeci obraz zaliczany do tzw. tryptyku śląskiego, to *Paciorki jednego*

różańca (1979) – zdobyły Złote Lwy na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni i Nagrodę Specjalną na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Karlovych Varach. Za „tryptyk śląski” reżyser otrzymał w r. 1981 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. Kolejne dokonania to: *Linia* (1974), *Znikąd donikąd* (1975), *Na straży swej stać będę* (1983), *Wkrótce nadejdą bracia* (1985), *Straszny sen dziadziusia Górkiwicza* (1993), *Zawrócony* (1994) – nagroda FIPRESCI na MFF w Moskwie, Złote Lwy w Gdyni, Prix Europa w Berlinie, Złoty Cielec w Utrechcie. W 1994 powstaje dramat *Śmierć jak kromka chleba* – Nagroda Specjalna Jury FPFF w Gdyni, Złote Grono, Syrenka Warszawska. W r. 1995 powstaje komedia, ciesząca się wielką popularnością, *Pułkownik Kwiatkowski* – Srebrne Grono, Złota Kaczka, Złota Taśma. W r. 1997 Kazimierz Kutz zrealizował serial telewizyjny na podstawie prozy Jarosława Iwaszkiewicza, pt. *Stawa i chwata*. Był reżyserem wielu spektakli teatralnych i telewizyjnych oraz laureatem Nagrody im. Konrada Swinarskiego za całokształt twórczości telewizyjnej. W r. 2004 otrzymał Honorową Polską Nagrodę Filmową „Orzeł” za osiągnięcia życia; w r. 2005 nagrodę dla duetu reżyser-operator (wspólnie z Wiesławem Zdartem) na międzynarodowym festiwalu „Camerimage” w Łodzi. Ponadto trafił do niego Wiktor (1992), Honorowa Statuetka Jańcia Wodnika (2002).

Za całokształt twórczości filmowej, teatralnej i telewizyjnej, zwłaszcza za upowszechnianie tematyki śląskiej otrzymał w r. 1997 tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu Opolskiego. Kazimierz Kutz był także aktywny w działalności politycznej. Był senatorem RP (w jednej kadencji wicemarszałkiem) oraz posłem na Sejm RP. Jego twórczość obejmowała również działalność publicystyczną – jest autorem artykułów prasowych, felietonów, publikacji. W r. 2009 ukazała się jego biografia, autorstwa Aleksandry Klich, pt. *Cały ten*

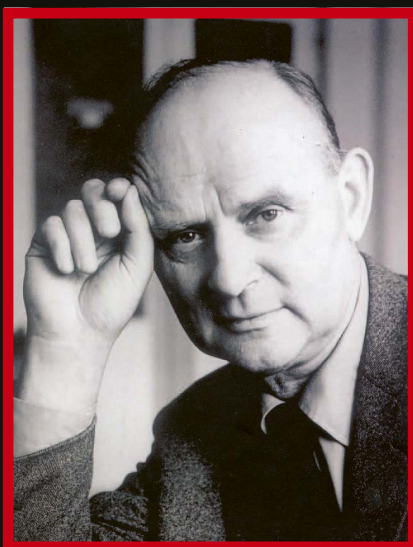
Kutz. Biografia niepokorna. W r. 2010 wydał powieść *Piąta strona świata*.

Zmarł 18 grudnia 2018 r. Tłumy mieszkańców Śląska oraz znajomi i przedstawiciele różnych środowisk twórczych i politycznych żegnały mistrza kina w Katowicach.

ROK
1996

JAN SZCZEPAŃSKI

Wybitny uczony socjolog
i humanista

Urodził się na Śląsku Cieszyńskim w Ustroniu 14 września 1913 r. w rodzinie chłopskiej. Uczestniczył w kampanii wrześniowej, a potem był także robotnikiem przymusowym we Wrocławiu i Wiedniu. Studiował na Uniwersytecie Poznańskim. Tam też uzyskał doktorat i został asystentem u Floriana Znanieckiego. Po wojnie pracował na Uniwersytecie Łódzkim, gdzie w r. 1951 uzyskał profesurę; w latach 1952–1956 był rektorem Uniwersytetu Łódzkiego. Nazywany „ojcem polskiej socjologii”. W swojej pracy naukowej prowadził badania nad przekształcaniami struktury społecznej. Wiele prac naukowych poświęcił teorii i historii socjologii. Jego prace naukowe stały się podstawowymi podręcznikami studenckimi na uczelniach, tłumaczonymi na wiele języków.

Przewodniczył Międzynarodowemu Stowarzyszeniu Socjologicznemu w latach 1966–1970. Był dyrektorem Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk w latach 1968–1970. Od r. 1964 był członkiem korespondentem PAN, a w r. 1970 został jej członkiem rzeczywistym. Był także członkiem zagranicznych akademii naukowych w Stanach Zjednoczonych i Finlandii. W PAN był wiceprezesem w latach 1971–1980. W r. 1971 powołano w Polsce Komitet Ekspertów w celu opracowania raportu o stanie oświaty, któremu przewodniczył. Raport ten został opublikowany w r. 1973. W latach 1957–1961 i 1972–1985 był bezpartyjnym posłem na Sejm. W latach 1977–1982 był członkiem Rady Państwa. Przy Radzie Ministrów, w latach 1982–1991,

był członkiem Rady ds. Ludzi Starszych, Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych. W r. 1981 został współzałożycielem Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci, którego był przewodniczącym, a później także honorowym przewodniczącym.

W 1981 r. przewodniczył Komisji Nadzwyczajnej do kontroli porozumień z Gdańska, Jastrzębia i Szczecina.

Mimo bardzo wielu obowiązków społecznych nadal prowadził badania naukowe, które zostały opublikowane. W sumie jest autorem ponad 1500 pozycji naukowych. Napisany przez niego podręcznik „Elementarne pojęcia socjologii” osiągnął nakład 150 tys. egzemplarzy.

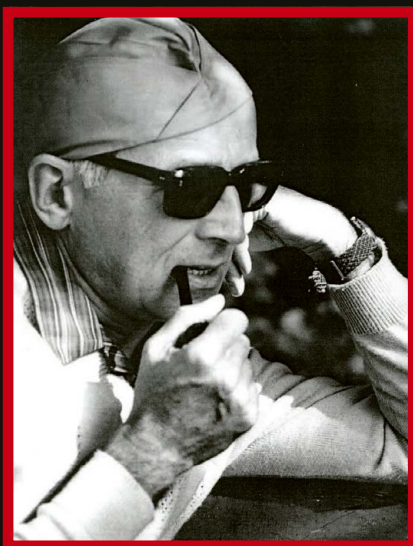
Za dokonania naukowe zyskał uznanie nie tylko w Polsce, ale także za granicą. Otrzymał doktoraty *honoris causa* Uniwersytetu w Brnie (1969), Uniwersytetu Łódzkiego (1973), Uniwersytetu Warszawskiego (1973), paryskiej Sorbony (1980) i Uniwersytetu Śląskiego (1985). Na emeryturę przeszedł w r. 1982.

Zmarł w Warszawie 16 kwietnia 2004 r.

ROK
1997

STANISŁAW HADYNA

Kompozytor, dyrygent, twórca
Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”

Urodził się 25 września 1919 r. w Karpętnej na Zaolziu. Wybitna osobowość artystyczna o uznanym dorobku zarówno w dziedzinie muzyki, jak i literatury pięknej. Studia: Instytut Muzyczny Konserwatorium Śląskiego, konspiracyjny Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warszawskiego. Nauczyciel gimnazjum, 1945–1947, dyrektor Biura Koncertowego Państwowej Organizacji Imprez Artystycznych (Katowice 1948–1953). W tym czasie tworzy m.in. I Koncert Fortepianowy (1949). Napisał powieść, która była podstawą filmu o Chopinie, *Niezatarte ślady* (1960) oraz dramat *Blessed are the Peacemakers*. Niestrudzony popularyzator kultury polskiej, w tym szczególnie rodzimego folkloru. Był twórcą i długoletnim dyrektorem naczelnym i artystycznym oraz dyrygentem Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Śląsk” od 1953 do 1968, i w tym roku władze polityczne Katowic pozbawiły go tej funkcji. Ponownie podjął ją od 1 marca 1990 do śmierci 1 stycznia 1999. Oprócz tego w latach 1976–1977 był kierownikiem muzycznym Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Był współpracownikiem i reżyserem Polskiego Radia i Telewizji (II nagroda w Międzynarodowym Konkursie Teatralnym UNESCO za sztukę o Gandhim (USA 1969), *Shattered Dreams* (II nagroda oraz Award of Merit na III Międzynarodowym Biennale Teatralnym, USA 1972), *Identity* (1974), *The Great Declaration* (1977).

Działalność Zespołu „Śląsk” stała się unikatowym przykładem harmonii pomiędzy śmiałą indywidualną

wizją twórcy a jej scenicznym urzeczywistnieniem. O sukcesie „Śląska” zadecydowała ogromna pasja kreatora, jego autorytet i niezwykle talent pedagogiczny.

Kompozycje i muzyczne opracowania motywów ludowych, stanowiące o oryginalnej Hadynowskiej stylistyce, stały się trwałym elementem kultury narodowej, głęboko wpisanym w świadomość każdego Polaka. *Helokanie, Ondraszek, Karolinka, Starzyk, Szła dzieweczka, Od Siewierza, Hej tam w dolinie* – by wymienić tylko te utwory spośród ponad 250 powszechnie znanych pieśni autorstwa Hadyny – zyskały status pieśni jakże bliskich, a zarazem wyznaczających polskość.

Na dokonania twórcze Stanisława Hadyny składa się długa lista dzieł cenionych i nagradzanych w kraju i poza jego granicami – począwszy od koncertów fortepianowych, kantat, poematów symfoniczno-baletowych, muzyki teatralnej i filmowej, poprzez pieśni chóralskie i solowe dla Zespołu „Śląsk”, aż po dramaty, powieści, reportaże, eseje, słuchowiska radiowe i audycje telewizyjne, z których znaczna część powstała wtedy, gdy został odsunięty od „Śląska”. Po ponad dwudziestoletnim oddaleniu od „Śląska” – w r. 1990 Stanisław Hadyna powrócił do Zespołu, mając w „zanadrzu” bogatą twórczość, m.in. kolędy i Pieśni Wielkanocne do tekstów poety Kazimierza Szemiotha.

W trudnych dla kultury warunkach gospodarki rynkowej zdołał przywrócić Zespołowi jego niepowtarzalny charakter, ponownie przekonać odbiorców do swojej wizji twórczej, odrodzić kontakt z widownią na nowych zasadach. Wzbogacił promującą kulturę polską w świecie funkcję Zespołu poprzez udział „Śląska” w berlińskim spotkaniu z kanclerzem Niemiec (1997), w ramach inauguracji Międzynarodowych Targów Turystyki na Międzynarodowym Fe-

stiwalu Jeziora Bodeńskiego (1998), na Festiwalu Kultury Polskiej na Słowacji (1998) i trasy koncertowe we Francji, Belgii, Niemczech (1995–1998), w czasie których prezentowano kulturę polską w krajach jednoczącej się Europy.

Bardzo znaczącą częścią dokonań Stanisława Hadyny jest także współdziałanie z Polonią na Zaolziu – jego ziemi rodzinnej. Dowodem hołdu składanego artyście jest nadanie jego imienia Szkole Podstawowej z polskim językiem nauczania w Bystrzycy, w okręgu Frydek-Mistek (1998).

Stanisław Hadyna zmarł nagle 1 stycznia 1999 r. w Krakowie, niedługo po koncercie „Śląska”, którym dyrygował w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej w Warszawie. Spoczywa na cmentarzu „Na Groniczku” w Wiśle. Żegnały go tłumy, które utworzyły szpaler wzdłuż drogi prowadzącej z kościoła ewangelickiego w Wiśle na stary cmentarz. Pośmiertnie otrzymał honorowe obywatelstwo miasta Wisły. Dziś Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” nosi jego imię. Jest on laureatem licznych nagród i wysokich odznaczeń, w tym Krzyża Komandorskiego Orderu Polonia Restituta. 1 lipca 2006 w siedzibie Zespołu w Koszęcinie odsłonięto pomnik jego założyciela.

W związku z 10 rocznicą śmierci i 90 rocznicą jego urodzin Zespół „Śląsk” ogłosił rok 2009 – Rokiem Stanisława Hadyny.

JAN MIODEK

Znawca i popularyzator
języka polskiego

Urodził się 7 czerwca 1946 r. w Tarnowskich Górach. Po ukończeniu w r. 1963 Liceum Ogólnokształcącego rozpoczął studia na Uniwersytecie Wrocławskim. Po obronie pracy magisterskiej zaproponowano mu staż asystencki w katedrze języka polskiego. Od r. 1968 pisał m.in. na łamach wrocławskiego dziennika „Słowo Polskie”, gdzie prowadził rubrykę *Rzecz o języku* w „Dzienniku Zachodnim” i w „Śląsku”. Od r. 1982 jest znany z programów telewizyjnych.

Od r. 1995 prowadzi cykliczny program we wrocławskim oddziale TVP pt. *Profesor Mioddek odpowiada*.

W r. 1973 na podstawie pracy *Syntetyczne konstrukcje leksykalne w języku polskim* uzyskał stopień naukowy doktora, a w 1983 doktora habilitowanego. Podstawę kolokwium stanowiły dwie prace – *Rzecz o języku. Szkice o współczesnej polszczyźnie* oraz *Kultura języka w teorii i praktyce*.

W r. 1983 objął stanowisko docenta na Uniwersytecie Wrocławskim. Od maja 1989 jest dyrektorem Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. W r. 1991 senat tej uczelni przyznał mu stanowisko profesora nadzwyczajnego, a w 1995 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego z rąk Lecha Wałęsy. 20 października 2005 został doktorem *honoris causa* Pedagogicznego Uniwersytetu Wileńskiego, a 10 marca 2006 otrzymał ten tytuł na Uniwersytecie Opolskim. Jest członkiem Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk oraz Rady Języka Polskiego.

Jan Miodek jest laureatem wielu nagród m.in.: Wojciecha Korfatego, Hugona Steinhausa, Łoży Liderów w Katowicach, Ministra Edukacji Narodowej, rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, „Złotej Kuli”, przyznawanej przez Wrocławską Izbę Gospodarczą. Był wybierany najpopularniejszym mieszkańcem Wrocławia, jest również honorowym obywatelem Tarnowskich Gór i Kalet oraz singularis incola wsi Bielice.

Jest wielokrotnym laureatem telewizyjnych „Wiktorów” (1988, 1991, 1998) oraz „Superwiktora” w r. 1998 za całokształt twórczości.

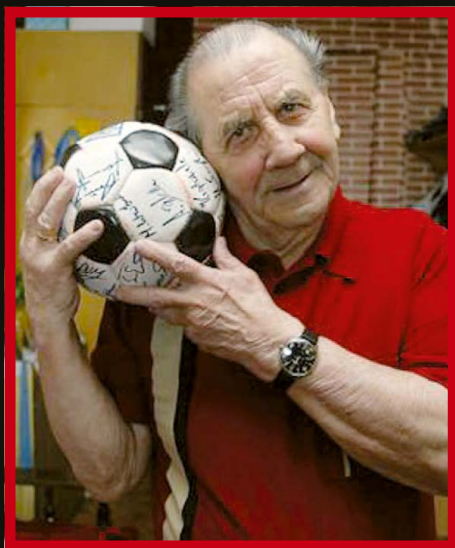
Słowa wypowiedziane przez profesora Jana Miodka są potwierdzeniem idei naszego Towarzystwa i jakże wyraźnie przystają do nieodrywania się od korzeni, lecz budowania poprzez wielopłaszczyznową integrację.

Na Górnym Śląsku mówię: bierzcie przykład z Dolnego Śląska! Tam nikt nikogo nie wyzywa od hanysów czy goroli, Górny Śląsk – tak jak Dolny – też już jest wymieszany, integracja duchowa musi więc w was – na wzór Dolnego Śląska – postępować. A na Dolnym Śląsku powtarzam – zwłaszcza ludziom młodym: tak, wasza polszczyzna jest najlepsza, najpełniej przystająca do norm języka literackiego, tego, który obowiązuje w szkole, w urzędzie, w mediach, bo wy całe życie – od kolebki do śmierci – mówicie językiem literackim. Ale wy nie wiecie (i jesteście dlatego swoiście ubożsi!), jaką przyjemnością i jak wielką wartością stylistyczną jest możliwość przechodzenia z języka literackiego na gwarę. A ja – Górnosłazak – mogę z tej możliwości korzystać i korzystam bez przerwy, i to nie tylko wtedy, gdy jestem na Górnym Śląsku, czy wtedy, gdy rozmawiam z Górnosłazakami! I to są także moje dwa Śląski, tak pięknie się we mnie dopełniające i których bym nie oddał za żadne miejsce w Polsce, w Europie i na świecie.

ROK
1998

GERARD CIEŚLIK

Legendarny piłkarz

Urodził się 29 kwietnia 1927 r. w Hajdukach Wielkich – dziś dzielnica Chorzowa.

Kim jest Gerard Cieślik wiedzą nawet ci, którzy się sportem, a zwłaszcza piłką nożną nie interesują. I wiedzą to nawet młodzi, mimo iż Cieślik karierę piłkarską zakończył pół wieku temu. Stał się za życia legendą piłki nożnej. I wszyscy wiedzą, że to piłkarz Ruchu Chorzów i reprezentacji Polski. I wszyscy wiedzą też, że na Stadionie Śląskim w r. 1957 strzelił dwie bramki silnej reprezentacji Związku Radzieckiego i Polska odniosła zwycięstwo. Od r. 1946 występował w klubie Ruch Chorzów, aż do zakończenia piłkarskiej kariery w r. 1959. Ze swoim klubem trzykrotnie zdobywał Mistrzostwo Polski (1951, 1952, 1953) i Puchar Polski (1951). W drużynie „niebieskich” wystąpił w sumie 249 razy, strzelił w tych meczach 177 bramek. W rozgrywkach ekstraklasy w barwach swego klubu rozegrał 237 spotkań, strzelając 167 goli. Oczywiście i w reprezentacji Polski występował na pozycji napastnika. W reprezentacji kraju w latach 1947–1958 rozegrał 45 spotkań i strzelił 27 bramek. Dwukrotnie był królem strzelców ligowych – w latach 1951–1952. Został przyjęty do ekskluzywnego Klubu Wybitnego Reprezentanta – to za uznanie jego zasług, mimo że nie rozegrał 60 spotkań, co jest wymogiem formalnym.

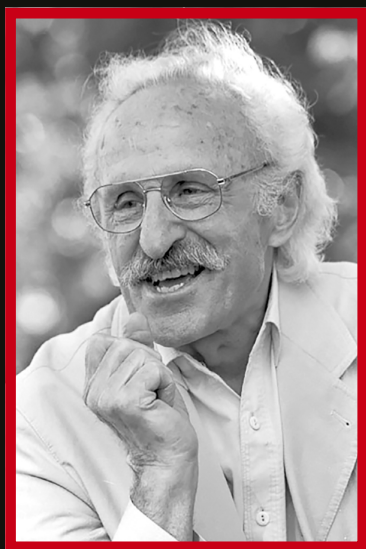
Po zakończeniu kariery piłkarskiej nadal pozostał w klubie. Był trenerem młodzieży piłkarskiej, tzw. łowcą talentów, członkiem zarządu klubu. Dla kibiców stał się prawdziwym symbolem przywiązania do barw klubo-

wych. Jest idolem nie tylko kibiców Ruchu Chorzów. Był uczestnikiem olimpiady w Helsinkach w r. 1952.

W 1969 roku został wybrany najlepszym piłkarzem 50-lecia Polskiego Związku Piłki Nożnej, a w plebiscycie na 75-lecie PZPN zajął 5 miejsce. Uwielbienie kibiców zdobył sobie nie tylko talentem, wysokim poziomem sportowym, ale także skromnością, pracowitością, oddaniem i rzetelnością, szacunkiem dla piłkarskiego środowiska, kibiców i swego ukochanego klubu.

Zmarł 3 listopada 2013 r. w Chorzowie.

FRANCISZEK PIECZKA

Wybitny aktor teatralny i filmowy

Urodził się 18 stycznia 1928 r. w Godowie, w powiecie wodzisławskim.

Należy do najbardziej lubianych i popularnych aktorów w Polsce. Masowa widownia kojarzy go przede wszystkim z ciepłymi, szlachetnymi postaciami, które Pieczka często grał w filmach i telewizyjnych serialach. Rodzaj ról, które kreował, pogłębiają ten wizerunek i oddają także skalę talentu aktora. Franciszek Pieczka z równym powodzeniem grał bowiem „bożych szaleńców”, jak i okrutnych despotów.

Jest absolwentem Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie. Dyplom uzyskał w r. 1954. Początkowo pracował w Teatrze Dolnośląskim w Jeleniej Górze. Następnie przeniósł się do Teatru Ludowego w Nowej Hucie, gdzie występował w latach 1955–1964. W teatrze prowadzonym przez Krystynę Skuszą i Jerzego Krasowskiego zagrał wiele ważnych ról. Równocześnie z debiutem na scenie przysły role filmowe. Po raz pierwszy pojawił się na ekranie w niewielkiej roli w *Pokoleniu* Andrzeja Wajdy (1954). Później zagrał m.in. Odryna w *Matce Joannie od aniołów* Jerzego Kawalerowicza (1960) i opętanego Pacheco w *Rękopisie znalezionym w Saragossie* Wojciecha Hasa (1964). Wielką popularność przyniosła mu rola czołgisty Gustlika Jelenia w serialu *Cztery pancerni i pies* (1966–1970), a uznanie krytyki rola Mateusza w *Żywocie Mateusza*, wg powieści *Ptaki* Tarjei Vesaasa (1967). W latach 1964–1969 pracował w Starym Teatrze w Krakowie, od 1969–1974 należał do ze-

społu warszawskiego Teatru Dramatycznego. Na scenie krakowskiej grał w inscenizacjach Zygmunta Hübnera m.in.: Sama w *Happy End* Dorothy Lane (1966) i Włóczęgę w *Scenerii zimowej* Maxwella Andersona (1967) oraz w spektaklach Jerzego Jarockiego: Glendowera w *Królu Henryku IV* Szekspira (1965), Benia Krzyka w *Zmierzchu* Izaaka Babla (1966) oraz Pizania w *Cymbelinie* Szekspira (1966). Najważniejszą rolą Pieczki na deskach Starego Teatru był tytułowy *Woyzeck* Georga Büchnera, w reżyserii Konrada Swinarskiego (1966). W Teatrze Dramatycznym najciekawszą kreację stworzył w *Marchołcie grubym a sprośnym* Jana Kasprowicza, w reżyserii Ludwika Rene (1970). Pieczka grał Marchołta nie „grubego” i „sprośnego”, ale ascetycznego.

Wystąpił w najgłośniejszych polskich filmach. Zagrał Proboszcza w *Chłopach*, wg Władysława Reymonta, w reżyserii Jana Rybkowskiego (1973) i starego Kiemlicza w ekranizacji *Potopu* Henryka Sienkiewicza, w reżyserii Jerzego Hoffmana (1974). Grał w śląskich filmach Kazimierza Kutza: *Perle w koronie* (1971) oraz *Paciorkach jednego różańca* (1970). Był pamiętnym Czepcem w *Weselu*, wg Stanisława Wyspiańskiego, w reżyserii Andrzeja Wajdy (1972), a także Müllerem w *Ziemi obiecanej*, wg Władysława Reymonta (1974).

W roku 1976 Pieczka związał się z Teatrem Powszechnym w Warszawie, gdzie stworzył wiele kreacji. W słynnym przedstawieniu *Lot nad kukułczym gniazdem*, wg Kena Keseya i Dale’a Wassermana (1977), zagrał Wodza Bromdena, a także doktora Tomasza Stockmanna we *Wrogu ludu* Henryka Ibsena w reżyserii Kazimierza Kutza oraz Swilhelma Foldala w *Johnie Gabrielu Borkmanie* Henryka Ibsena, w reżyserii Zbigniewa Zapasiewicza (2006).

Otrzymał wiele nagród i odznaczeń państwowych, w tym Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu oraz Order Orła Białego.

ROK
1999

TADEUSZ KIJONKA

Poeta, animator życia kulturalnego

Urodził się 10 listopada 1936 r. w Radlinie. Pochodzi z patriotycznej rodziny śląskiej, zaangażowanej w sprawy odrodzenia narodowego i niepodległości (dziadek Tadeusza, zwany „polskim królem”, był komisarzem powstańczym; ojciec, uchodźca z Zaolzia, uczestnikiem wojny w r. 1920 i powstańcem śląskim; w latach okupacji rodzice byli więzieni przez gestapo za odmowę przyjęcia volkslisty i działalność w konspiracji. Rodowód ten odegrał dużą rolę w ukształtowaniu osobowości Tadeusza i jego wielkiego zaangażowania w pracę na rzecz Śląska, co znajduje wyraz w jego pełnej temperamencie, żarliwej publicystyce i niestrudzonej, społecznej działalności. Stał się też człowiekiem – instytucją, bez reszty oddany sprawom Śląska. Zdaniem Kazimierza Kutza – jest *wymierającym gatunkiem Ślązaka, w którym tłucze się jeszcze dziewiętnastowieczne społecznikostwo Karola Miarki, czy ekspiacyjna energia Jerzego Ziętka*.

Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, po studiach zamieszkał w Katowicach. Pracę zawodową rozpoczął w r. 1960 w Polskim Radiu w Katowicach. Od r. 1962 wchodził w skład redakcji dwutygodnika społeczno-kulturalnego „Poglądy”, gdzie pracował (kierownik działu kulturalnego, sekretarz redakcji) do czasu likwidacji pisma w r. 1983. W latach 1983–1990 – kierownik działu kulturalnego w tygodniku „Tak i Nie”. W tych latach wchodził także w skład Rady Redakcyjnej miesięcznika „Poezja” (1986–1990) i zespołu miesięcznika „Literatura” w Warszawie (1987–1993). W skali ogólnopolskiej liczą się przede wszystkim

jego dokonania poetyckie, autora cenionych zbiorów i poematów, które zyskały wiele prestiżowych nagród: m.in. za tom wierszy *Rzeźba w czarnym drzewie* (1967) otrzymał po raz pierwszy przyznaną nagrodę im. Andrzeja Bursy. Kolejny tom wierszy *Kamień i dzwony* (1974) uzyskał dwie prestiżowe nagrody: im. Stanisława Piętaka i miesięcznika „Poezja” za książkę poetycką roku. Na szczególną uwagę zasługuje *Czas zamarty*, tom wierszy z okresu stanu wojennego zawierający 70 utworów, w tym poemat *Atlas Losów* (1991). Członek ZLP (od 1967 – był m.in. sekretarzem i prezesem katowickiego oddziału ZLP i członkiem Zarządu Głównego); inicjator i współorganizator Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych w Katowicach w r. 1980; autor *Raportu o stanie kultury na Śląsku* (1981). W latach 1986–1991 poseł na Sejm; autor licznych interpelacji dotyczących kultury i Śląska, w tym wywozu Ślązaków do ZSRR w r. 1945. O uznaniu społecznym, jakie zyskał w okresie swojej pierwszej kadencji (za oskarżycielskie wystąpienie jako autor określenia „kolonia wewnętrzna”), świadczy to, iż jako jedyny poseł ze Śląska został wybrany ponownie do Sejmu w r. 1989. W 1992 powołał Górnośląskie Towarzystwo Literackie w Katowicach, którego jest nieprzerwanie prezesem (aktualnie liczy ono ponad 160 członków – Koła w: Opolu, Bielsku i Cieszyńsko-Zaolziańskie). Współtwórca Ośrodka dla Dzieci Nieśłyszących w Katowicach (1981). Współzałożyciel Fundacji Międzynarodowego Konkursu Dyrygenckiego im. G. Fitelberga i Komitetu Budowy Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

Działacz kulturalny od czasów studenckich. W latach 1996–2004 inicjator i organizator 5 edycji Konkursu o Nagrodę Skrzydła Ikar na poemat i cykl wierszy w języku polskim i czeskim – w nawiązaniu do tragedii Żwirki i Wigury. Główny inicjator Kongre-

su Kultury na Śląsku w r. 1998 – autor programowego wystąpienia *Kultura na Górnym – sytuacje i dylematy*. Współorganizator i członek Rady Kultury Województwa Śląskiego.

Dorobek publicystyczny Tadeusza Kijonki obejmuje ponad 1000 pozycji (reportaże, artykuły publicystyczne, szkice literackie, eseje, portrety biograficzne, recenzje, felietony). Ważne miejsce w jego twórczości zajmują utwory pisane z myślą o scenie muzycznej. Są w tym dorobku libretta operowe (*Wit Stwosz*, *Bal baśni* oraz teksty oratoriów, m.in. *Tryptyk powstańczy* i *Silesiana*). Z Katarzyną Gaertner napisał musical *Zaczarowany bal* wystawiony na wielu scenach (w tym Operze Wrocławskiej, Teatrze Wielkim w Poznaniu i w Operze Śląskiej – tu ponad 100 spektakli); współautor widowiska muzycznego *Pozłaczany warkocz* z muzyką Katarzyny Gaertner. Związki z operą uwiecznił monumentalnym wydawnictwem: *Pół wieku Opery Śląskiej – 1945-2000*. Szczególną zasługą Tadeusza Kijonki, ważną dla integracji środowisk artystycznych i humanistycznych, promocji ważnych wydarzeń i stawiania odpowiedzialnych diagnoz społecznych jest utworzenie w r. 1995 miesięcznika społeczno-kulturalnego „Śląsk”, który wkrótce zdobył ogólnopolski prestiż i ukazuje się regularnie ponad 15 lat.

Za dokonania twórcze i rozległą działalność społeczną Tadeusz Kijonka został odznaczony m.in.: Krzyżem Oficerskim (1988) i Krzyżem Komandorskim Polonia Restituta (1996). Otrzymał także: Nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci (1978), dwukrotnie Nagrodę Artystyczną Województwa Katowickiego (1974 i 1977), Nagrodę kulturalną Miasta Katowice (1975) i Prezydenta Katowic w dziedzinie kultury (1966), Nagrodę im. Karola Miarki (1988), Nagrodę Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie (1998). W r. 2001 otrzymał prestiżową Nagrodę i Medal Zygmunta Glogera;

w 2002 – Nagrodę im. Wojciecha Korfantego; w 2004 – Nagrodę Marszałka Województwa Śląskiego za zasługi dla kultury, a w 2005 – Śląską Nagrodę Kulturalną Kraju Dolnej Saksonii. Tadeusz Kijonka w plebiscycie „Gazety Wyborczej” znalazł się w gronie 100 najwybitniejszych Ślązaków XX wieku.

Zmarł 30 czerwca 2017 r.

FRANCISZEK KOKOT

Światowej sławy nefrolog
i endokrynolog

Urodził się 24 listopada 1929 r. w Oleśnie Śląskim. Studia ukończył na Wydziale Lekarskim Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach w r. 1953. Pozostał na uczelni – asystent, starszy asystent w Katedrze Farmakologii (1950–1957), adiunkt w Klinice Chorób Wewnętrznych (1953–1962). Habilitację uzyskał w r. 1962. Profesorem nadzwyczajnym został w 1969, a zwyczajnym w 1982, będąc kierownikiem Kliniki Nefrologii. W latach 1980–1982 był prorektorem ds. szkolenia podyplomowego. W latach 1982–1984 został rektorem Śląskiej Akademii Medycznej. Był organizatorem ośrodka dializy pozaustrojowej i transplantologii przy Klinice Nefrologii Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach. W latach 1965–1974 był sekretarzem Komisji Przemiany Materii PAN, potem do r. 1984 jej przewodniczącym. W r. 1984 zostaje przewodniczącym Komisji Patofizjologii Klinicznej PAN. Odbył staże zagraniczne w Genewie (1959–1960), Londynie (1970) i dwukrotnie w Stanach Zjednoczonych (1978–1986).

W roku 1993 został członkiem zwyczajnym PAN; przewodniczącym Krajowej Komisji Kwalifikacyjnej PAN. W latach 1991–1994 był członkiem Komitetu Badań Naukowych. Jest także członkiem komitetów redakcyjnych wielu pism naukowych. W 1989 został prezesem Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego.

Otrzymał tytuły doktora *honoris causa* na dziesięciu wyższych uczelniach. Jest członkiem honorowym czternastu zagranicznych towarzystw nefrologicznych. W r. 2001 otrzymał nagrodę Lux ex Silesia. Został także

nagrodzony wieloma wyróżnieniami, medalami, honorowymi tytułami w kraju i za granicą. Bywa zapraszany do wygłoszenia wykładów naukowych na międzynarodowych kongresach i zagranicznych uczelniach.

Franciszek Kokot jest autorem lub współautorem kilkuset prac naukowych, w tym znaczną część opublikowano w zagranicznych piśmach medycznych w Europie Zachodniej i Stanach Zjednoczonych. Jest współautorem ponad trzydziestu podręczników m.in.: *Metody badań laboratoryjnych stosowanych w klinice* (1969); *Gospodarka wodno-elektrolitowa i kwasowo-zasadowa w stanach fizjologii i patologii* (1978). Redaktor i współautor tytułów: *Choroby wewnętrzne. Podręcznik dla studentów* (1979); *Diagnostyka różnicowa objawów chorobowych* (1993 i 1998).

Profesor zajmuje się badaniami naukowymi z zakresu biochemii i patofizjologii klinicznej, chorób wewnętrznych, nefrologii, endokrynologii oraz chorób przemiany materii. Z sukcesem i z pożytkiem dla pacjentów. Sam twierdzi, że nigdy nie żałował, że został lekarzem: Ten zawód ma jedną rzecz, której nie daje żaden inny. Wiążemy się z chorymi.

**ROK
2000**

MARIA PAŃCZYK-POZDZIEJ

Popularyzatorka śląskich
tradycji i kultury

Urodziła się 10 lipca 1942 r. w Tarnowskich Górach; studia ukończyła w r. 1968 na Wydziale Filologiczno-Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. Jako nauczycielka pracowała w powiecie tarnogórskim.

Od r. 1971 jest dziennikarką Radia Katowice. Jej głównym „powołaniem” jest propagowanie kultury, upowszechnianie osiągnięć śląskiej kultury i gwary śląskiej. Wymyśliła konkurs „Po naszymu, czyli po śląsku”. Rezultaty przeszły wszelkie oczekiwania. Do konkursu zgłasza się tylu chętnych, że potrzebne okazały się eliminacje. Kolejny etap to konkurs dla młodzieży szkolnej. Teksty konkursowe są najczęściej autorstwa samych wykonawców. Tematyka to przypowieści, humoreski, legendy, opowiadania z życia rodzin, wiosek i miasteczek – o pracy, życiu codziennym, przygodach, troskach i zdarzeniach wesołych. A wszystko opowiedziane piękną śląską gwarą, przed takimi jurorami, jak prof. Jan Miodek i prof. Dorota Simonides. Mówienie gwarą, ba, posługiwanie się gwarą przestało być wstydlive. Odnajdywanie zapomnianych słów i wyrażeń gwarowych, ukazywanie bogactwa słownikowego i frazeologicznego gwary – to ogromna wartość tego konkursu.

Jest także autorką cyklu „Sobota w Bytkowie”. Jako dziennikarka penetruje wsie i miasteczka w poszukiwaniu ciekawych osób, zespołów, lokalnych osiągnięć. W tych poszukiwaniach jest niestrudzona. Dotarła także do Teksasu, do osadników – potomków emigracyjnych ze Śląska. Tam, w parafiach polskich, kolej-

ne pokolenia śląskich emigrantów posługują się jeszcze gwarą. Ich przedstawiciele także spróbowali swych sił w konkursie „Po naszymu, czyli po śląsku”, dzięki pomocy Radia Katowice.

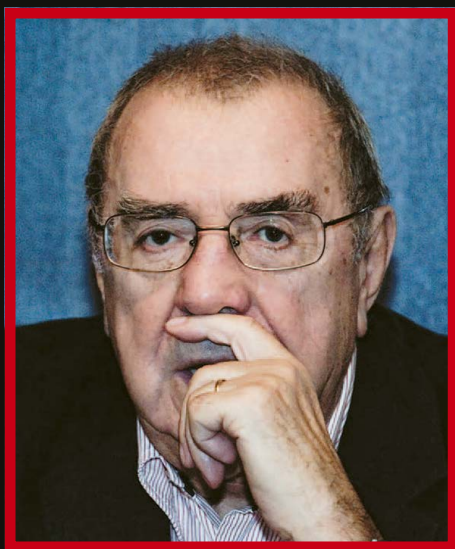
Jest także działaczką społeczną. Była radną sejmiku śląskiego. Od 2005 jest Senatoren RP, a w latach 2011–2015 była nawet wicemarszałkiem tej izby.

W 2002 r. została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Wielokrotnie była nagradzana za propagowanie kultury śląskiej m.in. nagrodą Prezydenta Katowic, nagrodą Wojciecha Korfanteo oraz tytułami „Gloria Artis”, Honorowa Ślązaczka Roku 2004, „Hanysy”, Złotą Odznaką za Zasługi dla Woj. Śląskiego. Jej działalność na rzecz kultury doceniają także władze rodzinnych Tarnowskich Gór. Jest Honorową Obywatelką tego miasta, a także miasta i gminy Zawadzkie.

Za pracę redaktorską była nagradzana przez władze Polskiego Radia z okazji 80-lecia rozgłośni Złotą Odznakę Radia Katowice. Otrzymała wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie dziennikarskim „Świat i Polska” za reportaż z Teksasu pt. „Śni mi się po polsku”. Posiada również Brązowy i Srebrny Krzyż Zasługi oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (otrzymany za 40-letnią pracę dziennikarską).

WALDEMAR ŚWIERZY

Współtwórca polskiej
szkoły plakatu

Urodził się 9 września 1931 r. w Katowicach. Po wszechśnie utarło się określenie, że jest jednym z najlepiej rozpoznawanych grafików w Polsce i na świecie. A to oznacza, że wypracował niepodważalny, własny styl. Najczęściej kojarzony ze sztuką plakatu. Ale zajmował się również twórczością graficzną taką jak: grafika portretowa, teatralna, społeczna, wystawieniowa, wydawnicza, a także scenografią. Pierwsze sukcesy przyniosły mu plakaty filmowe. Jest współtwórcą polskiej szkoły plakatu, profesor projektowania plakatu w Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu i Warszawie, w Berlinie, Kassel, Meksyku. Za swą twórczość plastyczną otrzymał nagrody w: Paryżu (Grand Prix Toulouse-Loutrec), w Los Angeles, w Sao Paulo, na Międzynarodowych Biennale Plakatu w Warszawie i Lahti. Często podróżował do Stanów Zjednoczonych, gdzie zasłynął portretami znanych gangsterów. W Polsce, poza plakatami, znane były jego projekty okładek miesięcznika „Ty i Ja”.

O sobie dowcipnie napisał: *Urodzony w Katowicach w czasie Wielkiego Kryzysu. Studia kończy w latach 50-tych w Stalinogrodzie. Superkryzysu doczekał w Warszawie. W międzyczasie zaprojektował ponad 1000 plakatów, ponad 500 okładek i różnych takich. Czeką na propozycje: telefon....*

Od r. 1966 brał udział we wszystkich edycjach Międzynarodowego Biennale Plakatu: Warszawa, Brno, Lahti, Fort Collins, Toyama; 1969 – Biennale w Sao Paulo; 1982 – Międzynarodowy Salon Plakatu Jazzowego

„Jazzpo”, Bydgoszcz; 1989 – „For Human Rights Histories Images Volces”, Paryż; 1990 – „Graphic Design Today”, Tokio.

Najważniejsze wystawy indywidualne: 1960 – Galerie in der Biberstrasse, Wiedeń, 1965 – Związek Artystów Plastyków ZSRR, Moskwa; 1969 – X Biennale w Sao Paulo; 1970 – Caracas; 1976 Sztokholm; 1978 – Muzeum Plakatu w Warszawie; 1980 – Poliforum Sinueros, Meksyk; 1982 – Galerie Oxe Kopenhaga; 1984 Muzeum im. Zwinger Gosla, Niemcy; 1984 – Centrum Telewizyjne, Jacksonville; 1985 – Pecs Galeria, Pecs; 1986 – Muzeum Narodowe Poznań, BWA Szczecin, BWA Łódź; 1987 – Aosta, Włochy; 1989 – Taidemuseo, Lahti; 1990 – GHK, Kassel; 1991 – Creation Gallery GB, Tokio; 1993 Festival d’Affiche, Chaumont; 1997 – Poster Museum Warsaw; 1998 – Dulsk Plakat Museum Aarhus; 2000 Plakat Kunst Hof, Essen; 2001 Museum of Contemporary Art, Teheran; 2002 – Muzeum Miasta Wrocławia, Wrocław; 2004 – S2 Art. Gallery, Chicago; 2005 – Entertainment Galleries, The Venetian Hotel Las Vegas, 2006 – Stary Browar, Poznań.

Najważniejsze nagrody: 1959 – Grand Prix im. Toulouse-Lautreca, 1961 – nagroda I stopnia Ministra Kultury i Sztuki, 1962 – III nagroda im. Toulouse-Lautreca, 1962 – nagroda I stopnia Ministra Kultury i Sztuki, 1969 – Złota Syrenka na VIII Międzynarodowym Konkursie Plakatu Turystycznego, Mediolan, 1969 – I nagroda Prix X Biennale de Sao Paulo, 1971 – I nagroda i Złoty Medal na IV Ogólnopolskim Biennale Plakatu w Katowicach, 1975 – I nagroda i Złoty Medal na VI Biennale Plakatu Polskiego, Katowice, 1975 – I nagroda Hollywood Reporter, Los Angeles, 1976 – I nagroda Złoty Medal na VI Międzynarodowym Biennale Plakatu w Warszawie, 1977 – II nagroda i Srebrny Medal na VII Biennale Plakatu Polskiego, Katowice, 1977 – I nagroda na II Międzynarodowym Biennale

Plakatu w Lahti, 1979 – nagroda I stopnia Prezesa Rady Ministrów, 1985 – I nagroda Hollywood Reporter, Los Angeles, 1985 – Złoty i Brązowy Medal na Międzynarodowym Salonie Plakatu Jazzowego „Jazzpo”, Bydgoszcz, 1989 – I nagroda i Złoty Medal na XIII Biennale Plakatu Polskiego w Katowicach, 1995 – Srebrny Medal na XIV Biennale Plakatu Polskiego w Katowicach, 2006 – Złoty Medal Gloria Arts. Kilkanaście nagród roku za „Najlepszy Plakat Warszawy”.

Wśród zapamiętanych projektów autorstwa Waldemara Świerzego są plakaty do filmów: „Czerwone oberża”, „Bulwar Zachodzącego Słońca”, „Ulica hańby”, „Psy wojny”, czy „Ziemia obiecana”. W grafice książkowej wykazał się szczególnym talentem projektując serię okładek do książek z cyklu „Współczesna proza światowa” (m.in. „Lolita”, „Imię róży”). W 2006 r. podjął się zrealizowania nowego „Pocztu Królów Polski”.

Zmarł 27 listopada 2013 r. Jego prace można oglądać w muzeach m.in. w Amsterdamie, Berlinie i Londynie.

ROK
2001

JAN GOCZOŁ

Poeta i społecznik

Urodził się 13 maja 1934 r. w Rozmierzy w rodzinie chłopskiej. Szkołę średnią ukończył w r. 1953 w Strzelcach Opolskich. Potem rozpoczął pracę zarobkową, bo taka była rodzinna konieczność. Poetycko zadebiutował w r. 1956. Podjął studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu, które ukończył w r. 1965.

W latach 1965–1970 pracował w redakcji dwutygodnika „Poglądy”, a od 1970 do 1990 w miesięczniku „Opole” – najpierw jako sekretarz redakcji, później jako redaktor naczelny. Współpracował także z kwartalnikiem „Regiony”. Stale publikował w „Trybunie Opolskiej”.

Wśród wybranych publikacji znajdują się: *Matgorzata* (1961), *Topografia intymna* (1961), *Sprzed drzwi* (1969), *Manuskrypt* (1974), *Poezje wybrane* (1985), *Znad Odry* (1966), *Zapisy śladowe* (1999), *Na brzozowej korze* (2000). W r. 2008 wydano jego wybór wierszy w Niemczech.

Otrzymał wiele nagród i wyróżnień m.in.: „Czerwona Róża” (1963); nagrodę im. Stanisława Piętaka (1974). Podejmował wiele działań społecznych i politycznych. Był prezesem Opolskiego Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego, konsultantem literackim Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu, prezesem opolskiego Oddziału Związku Literatów Polskich. W latach 1985–1991 był posłem na Sejm IX i X kadencji. W r. 1990 przeszedł na emeryturę. Jak sam twierdzi, najlepiej umie się wypowiedzieć poprzez swoje wiersze.

Zmarł 22 lutego 2018 r.

Mój Śląsk

*Mój Śląsk jest niewidoczną stroną księżyca.
Jego prawda pozostaje w cieniu, niewidzialna
dla ośleptych jego cudzym światłem,
kłamającym w żywe oczy.
Mój Śląsk jest mroczną stroną księżyca.
Nikt, kto łaski pańskiej, okruszyny władzy oczekuje,
spojrzeć tam się nie odważy.*

Stary Ślązak mówi

*Nasze narzecze jest pociemniałe i twarde
jak drewno, które długo leżało pod wodą.
W naszym narzeczu mówimy niewyraźnie i cicho,
bowiem języki nasze są podcięte.
Nasze narzecze rozumie Pan Bóg, a także
śmierć – czujemy to wieczorami, przed zaśnięciem.*

Exodus śląski

*Postuchaj, Janie Nepomucenie, jak płacze
piasek wypłukiwany spod naszego domu,
ziarnko po ziarnku. Ci zaś, czekając momentu
aż wiatry nas wygonią, stwarzają pozory
przechylnej bezsilności, bawią nas gawędą.*

*Sąsiedzi zapytują, jak to jest na świecie,
skoro taka fałszywość. Jak Able i Kainy.
A tu jeszcze winorośl wiąże nowe grona
jakby nigdy nic; wróble nami się nie płoszą
także.*

PIOTR PALECZNY

Światowej sławy pianista

Urodził się 10 maja 1946 r. w Rybniku. Jest absolwentem Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie. Laureat pięciu międzynarodowych konkursów pianistycznych. Od czasu sukcesu odniesionego na VIII Międzynarodowym Konkursie im. Fryderyka Chopina prowadzi ożywioną działalność koncertową na wszystkich kontynentach.

Występował jako solista z tak renomowanymi orkiestrami, jak: warszawska Filharmonia Narodowa, NOSPR, Chicago Symphony, American Symphony, Concertgebouw, Royal Philharmonic, BBC Symphony Orchestra, Yomiuri Nippon, Gewandhaus, Tonhalle Orchester Zürich, RAI, Santa Cecilia, Orquesta Sinfónica Nacional de Mexico, Orquesta Sinfónica Nacional de Argentina, Orquesta Nacional de Espana.

Koncertował w słynnych salach, jak: Carnegie Hall, Avery Fisher Hall, Alice Tully Hall oraz w Sali Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku, Orchestra Hall w Chicago, Suntory Hall w Tokio, Berliner Philharmonie, Gewandhaus w Lipsku, Teatro Colon w Buenos Aires, Concertgebouw w Amsterdamie, Musikverein i Konzerthaus w Wiedniu, Royal Festival Hall w Londynie, Festspielhaus w Salzburgu.

Prowadził kursy mistrzowskie m.in. w Nowym Jorku, Tokio, Sydney, Buenos Aires, Bordeaux, Paryżu, Amsterdamie, Hamamatsu, Montevideo, Toronto, Kopenhadze, mieście Meksyku, Lugano i Warszawie.

Zyskał olbrzymie uznanie jako juror wielkich międzynarodowych konkursów pianistycznych m.in.:

w Warszawie, Leeds, Paryżu, Londynie, Cleveland, Toronto, Seulu, Moskwie, Salt Lake City, Minneapolis, Montrealu, Manchester, Tel Aviv, Santander, Tokio, Kitzingen, Casablance, Pradze, Hamamatsu, Genewie, Taipei, Shenzhen, Weimarze, Manchester, Los Angeles, Hilton Haed i w Takamatsu.

Od r. 1993 jest dyrektorem artystycznym najstarszego na świecie festiwalu pianistycznego – Międzynarodowego Festiwalu Chopinowskiego w Dusznikach-Zdroju.

Jest również dyrektorem artystycznym Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy.

W 1998 r. prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał pianiście tytuł naukowy profesora. Piotr Paleczny jest profesorem zwyczajnym na Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie i prowadzi klasę fortepianu na tej uczelni. Już po kilku latach pracy pedagogicznej, jego studenci zdobyli ponad 20 nagród i wyróżnień na międzynarodowych i krajowych konkursach pianistycznych.

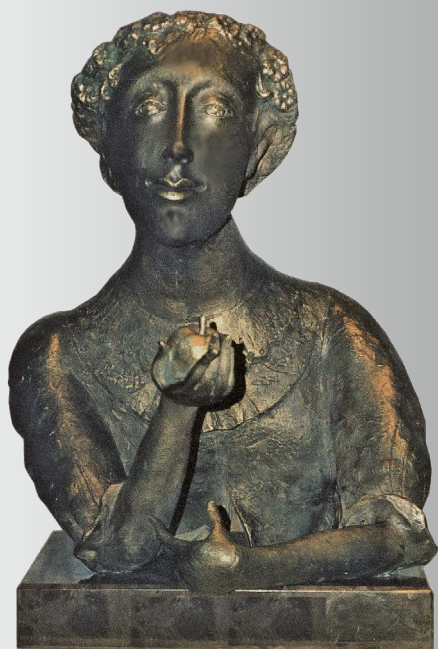
5 listopada 2001 r. w Filharmonii Narodowej Piotr Paleczny był solistą galowego koncertu w stulecie otwarcia Filharmonii w Warszawie. Płyta *The best of F. Chopin* – nagrana wraz z kwartetem „Prima Vista” dla firmy DUX – została wyróżniona nagrodą Polskiej Akademii Fonograficznej „Fryderyk 1999”, a w grudniu 2002 r. album otrzymał status Platynowej Płyty.

W lipcu 2007 r. przewodniczył pracom jury słynnego konkursu pianistycznego w Cleveland, będąc tym samym pierwszym Polakiem, którego zaproszono do pełnienia tej funkcji w czasie organizowanych w USA międzynarodowych konkursów pianistycznych.

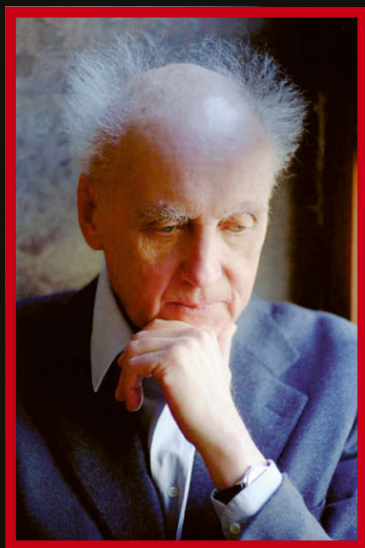
W styczniu 2010 r. uroczystym koncertem w Sejmie RP Piotr Paleczny zainauguował Rok Chopinowski.

Artysta jest odznaczony wieloma wysokimi i prestiżowymi odznaczeniami polskimi i zagranicznymi, m.in.: Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski i meksykańskim Orderem „Aguila Azteca” oraz Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze – Gloria Artis”.

ROK
2002

WOJCIECH KILAR

Wybitny kompozytor

Urodził się 17 lipca 1932 r. we Lwowie, syn lekarza i aktorki. Po wyjeździe ze Lwowa w r. 1945 kontynuował naukę gry na fortepianie w Państwowej Średniej Szkole Muzycznej nr 2 w Rzeszowie.

Jako pianista zadebiutował w r. 1947 na konkursie Młodych Talentów, wykonując własne *Dwie miniatury dziecięce*. W latach 1947–1948 uczęszczał do Państwowego Liceum Muzycznego w Krakowie, a w latach 1948–1950 do Państwowego Liceum Muzycznego w Katowicach. Po ukończeniu szkoły średniej rozpoczął studia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach. Studiował u W. Markiewiczówny (fortepian), Artura Malawskiego (teoria muzyki) i Bolesława Woytowicza (fortepian i kompozycja). Dyplom ukończenia studiów, z najwyższym odznaczeniem, uzyskał w r. 1955. W latach 1955–1958 był asystentem Woytowicza w krakowskiej Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej. W r. 1957 uczestniczył w Międzynarodowych Kursach Wakacyjnych Nowej Muzyki w Darmstadt. W latach 1959–1960, jako stypendysta rządu francuskiego, kształcił się pod kierunkiem Nadii Boulanger w Paryżu.

Wojciech Kilar zadebiutował jako kompozytor w końcu lat pięćdziesiątych w. XX, w czasie pierwszych edycji festiwalu Warszawska Jesień. Początkowo jego twórczość pozostawała pod wpływem polskiego i europejskiego neoklasycyzmu. Sięgał do klasycznych form i gatunków (*Mała uwertura, I i II Symfonia, Sonata na róg i fortepian*), a także do klasycznej melodyki orkiestry i brzmienia. Czerpał z twórczości Béli Bartóka,

Igora Strawińskiego, Dymitra Szostakowicza, Siergieja Prokofiewa. W r. 1960 za odę *Béla Bartók in memoriam* otrzymał nagrodę Fundacji im. Lili Boulanger w Bostonie.

Od początku lat sześćdziesiątych XX w. współtworzył, wraz z Krzysztofem Pendereckim i Henrykiem Mikołajem Góreckim, nową, polską szkołę awangardową oraz nowy kierunek we współczesnej muzyce zwany sonoryzmem, nawiązywał do serializmu i dodekafonii. Ważne utwory z tego okresu to: oparty na wierszu Rilkego *Herbsttag*, jazzujący *Riff 62*, *Générique* (1963), *Diphthongos* (1964) na chór mieszany i orkiestrę, dodekafoniczny *Springfield Sonet* oraz *Training 68* na klarnet, puzon, wiolonczelę i fortepian, minimalistyczno-sonorystyczne *Upstairs-Downstairs* na dwa chóry dziecięce i orkiestrę.

W połowie lat siedemdziesiątych XX w. Kilar uprościł swój język muzyczny, zaczął coraz wyraźniej nawiązywać do tradycji; w jego muzyce pojawiły się inspiracje ludowe i religijne. Punktem zwrotnym był *Krzesany* (1974). Skomponował wiele utworów dla Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”. Ważne dzieła z tego okresu to: *Przygrywka i kolęda* (1972) na cztery oboje i smyczki, *Bogurodzica* (1975) na chór mieszany i orkiestrę, *Kościelec 1909* (1976) – poemat symfoniczny napisany na 75-lecie Filharmonii Narodowej w Warszawie, nawiązujący do tragicznej śmierci Mieczysława Karłowicza, *Siwa mgła* (1979) na baryton i orkiestrę, *Exodus* (1980), *Angelus* (1984) na sopran, chór mieszany i orkiestrę symfoniczną, *Orawa* (1986) na orkiestrę kameralną, *Preludium chorałowe* (1988).

Z okazji przypadającego Jubileuszu 100-lecia Filharmonii Warszawskiej, na zamówienie dyrektora Kazimierza Korda, Wojciech Kilar skomponował mszę w intencji pokoju na nowe tysiąclecie: *Missa pro pace* (A.D. 2000) na sopran, alt, tenor, bas, chór miesza-

ny i orkiestrę symfoniczną. Światowe prawykonanie miało miejsce 12 stycznia 2001 r. w Filharmonii Narodowej w Warszawie. Dzieło przyjęto z wielkim entuzjazmem; stało się tematem książki wydanej przez Jacka Wdźniczaka.

Niekwestionowana jest pozycja Kilara jako jednego z najwybitniejszych kompozytorów muzyki filmowej do ponad 130 filmów. Współpracował z wieloma reżyserami: Andrzejem Wajdą, Kazimierzem Kutzem, Krzysztofem Zanussim (począwszy od *Struktury kryształu* stworzył muzykę do niemal wszystkich filmów tego reżysera), Krzysztofem Kieślowskim, Stanisławem Różewiczem, Wojciechem Hasem, Tadeuszem Konwickim, Markiem Piwowskim, Romanem Polańskim, Francisem Fordem Coppolą, Jane Campion. Międzynarodowe uznanie i popularność przyniosła mu muzyka do *Draculi*.

Jest laureatem wielu nagród, m.in. kompozytorskiej Fundacji im. L. Boulanger (1960), nagrodę A. Jurzykowskiego, Lux ex Silesia (1995), Złotego Berła (2000) i Feniksa (2008). Za muzykę do filmu *Pan Tadeusz* otrzymał Złotą Kaczkę oraz Płatynową Płytę za 20 tysięcy sprzedanych egzemplarzy. Za ścieżkę muzyczną do filmu *Dracula* otrzymał nagrodę Stowarzyszenia Kompozytorów Amerykańskich.

W r. 1998 został członkiem Polskiej Akademii Umiejętności. 16 października 1998 r. na ulicy Piotrkowskiej w Łodzi odsłonięto jego gwiazdę w Alei Gwiazd. W dowód uznania za jego twórczość 10 marca 1999 r. otrzymał tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu Opolskiego. 9 marca 2001 r. został laureatem Nagrody Wielkiej Fundacji Kultury za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kultury.

Jest patronem szkół muzycznych w Dzierżoniowie, Wodzisławiu Śląskim, Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej nr 2 w Rzeszowie.

21 kwietnia 2006 r. otrzymał tytuł honorowego obywatela Wodzisławia Śląskiego. Był Honorowym Członkiem Rady Programowej Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” im. S. Hadyny.

19 listopada 2008 r. został odznaczony przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, za propagowanie polskiej kultury w kraju i za granicą, a w 2012 r. Prezydent RP Bronisław Komorowski odznaczył go Orderem Orła Białego. W uroczystości nadania Wojciechowi Kilarowi Dorocznej Nagrody Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie udział wzięło wielu wybitnych twórców.

8 czerwca 2009 r., podczas targów Sacroexpo w Kielcach, odebrał z rąk JE arcybiskupa Gianfranco Ravasio medal Per artem ad Deum (Przez sztukę do Boga), przyznawany przez Papieską Radę ds. Kultury.

Zmarł 29 grudnia 2013 r. w Katowicach.

DOROTA SIMONIDES

Znawczyni i badaczka
folkloru śląskiego

Urodziła się 19 listopada 1928 r. w Janowie, w rodzinie górniczej. Studia ukończyła na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Wrocławskiego w r. 1955. Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskała w r. 1962. Habilitację uzyskała na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Profesorem nadzwyczajnym została w r. 1977, a zwyczajnym w 1985. W latach 1974–1992 była pracownikiem Uniwersytetu Wrocławskiego, a od r. 1977 Uniwersytetu Opolskiego. Przez 30 lat kierowała Katedrą Folklorystyki Uniwersytetu Opolskiego.

Mimo zaangażowania społecznego i politycznego, nadal jest aktywna na wielu polach m.in. wygłasza wykłady i bierze udział w spotkaniach autorskich. Należała do Stronnictwa Demokratycznego. W r. 1980 przystąpiła do „Solidarności”, w latach 1980–1985 pełniła mandat poselski w Sejmie PRL. Od r. 1990 przez kilkanaście lat reprezentowała okręg opolski w Senacie, pierwszy raz w wyborach uzupełniających po śmierci Edmunda Osmańczyka. Za wkład w pojednanie polsko-niemieckie została odznaczona najwyższym niemieckim odznaczeniem, przyznawanym obcokrajowcom – Wielkim Krzyżem Orderu Zasługi Republiki Federalnej Niemiec. W r. 2008 Uniwersytet Opolski przyznał jej tytuł doktora *honoris causa*. W czasie mszy świętej w kościele w Strasburgu, w dniu pogrzebu Papieża Jana Pawła II, mówiła na temat jego życia.

Do najważniejszych publikacji książkowych jej autorstwa należą: *Współczesna śląska proza ludowa* (1969),

Powstania śląskie we współczesnych opowiadaniach ludowych (1972), Z problemów socjologii folkloru (1977), Folklor Górnego Śląska (1989), Mądrość ludowa. Dziedzictwo kulturowe Śląska Opolskiego (2007), Opolskie legendy i bajki (2008), Bery śmieszne i uciężne – Humor śląski (2008), Szczęście w garści. Z familoka w szeroki świat (2012).

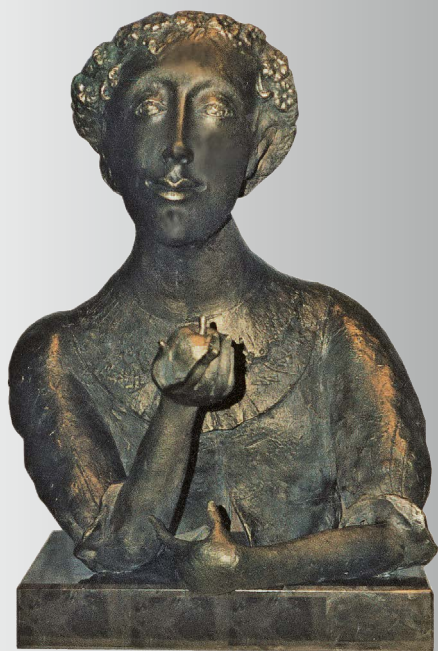
W r. 2008 została honorowym obywatelem Śląska Opolskiego, a przez Prezydium Polskiej Rady Językowej wyróżniona tytułem „Ambasador polszczyzny regionalnej”. Od 1999 jest członkiem Rady Programowej Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” im. S. Hadyny.

Profesor Dorota Simonides napisała: *Jestem jedną z laureatek Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie. Cenię sobie wyjątkowo tę nagrodę, jako że otrzymałam ją w Warszawie, a więc w stolicy. Wydarzenie to ma dla mnie znaczenie symboliczne, gdyż przebywając jako senator RP przez 17 lat więcej w stolicy Polski niż w Opolu, stwierdzałam każdorazowo – nie u wszystkich – absolutną nieznaną historii Górnego Śląska. Ustawiczne pytania, „czy my jeszcze mówimy po polsku”, czy nasze ulice „mają jeszcze nazwy polskie”, „dlaczego mam taki a nie inny akcent”? etc. wprawiały mnie każdorazowo w zdumienie. Nie wiedziałam czy się śmiać, czy płakać? Pewnego razu usłyszałam, że założono w Warszawie Towarzystwo Przyjaciół Śląska. Natychmiast przystąpiłam do niego. Po jakimś czasie wolno mi było wygłosić w Warszawie, dla Warszawiaków, odczyt na temat „Czym jest Śląsk, kim są Ślązacy”. Zainteresowanie było ogromne. Sala pełna, a ja miałam dobry dzień. Czułam, że mi się udało! Pytania były interesujące, trafne i dotyczyły istotnych spraw. Potem dowiedziałam się, że sporo osób na sali to Ślązacy, którzy z różnych powodów żyją i mieszkają w Warszawie. Ale to oni przyprowadzili swoich bliskich, znajomych. Musiałam uświadamiać, że Śląsk Opolski, także część Górnego Śląska, zamieszkuje raptem 15% mniejszości niemieckiej, a 85% większości polskiej, że de-*

mokracja polega na tym, że standardy europejskie dotyczące mniejszości narodowych są jedne dla całej Europy. Tak więc, jeśli my walczymy o nie dla Polaków na Białorusi, Ukrainie czy Litwie, musimy je dać i mniejszości niemieckiej. I nie stanowi to żadnej groźby germanizacji, tak jak nie grozi to polonizacją na Białorusi, czy gdzie indziej. Z biegiem czasu poznałam poszczególne osoby i poczułam się w Warszawie jak w domu. Odnalazłam wspólnotę obyczajowo-kulturową, osoby, które nie zadawały niemądrych pytań, a jak chciałam porozmawiać gwarą, było to również możliwe. Wspólne spotkania wigilijne, śpiewanie kolęd, zapraszanie na koncerty Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”, czy zespołu „Silesia” ze Śląska Opolskiego”, którzy obok wybitnych artystów, wirtuozów śląskich podnosili nasze uczucie dumy, poskutkowało tym, że wyraźnie wzrosło moje samopoczucie w warszawskim środowisku. Sama przeprowadzałam moich warszawskich znajomych na spotkania w Towarzystwie Przyjaciół Śląska.

Muszę wyznać, że nie wiedziałam, że jest w Warszawie tyle znanych osobistości pochodzących ze Śląska, mających tam swoje korzenie. Towarzystwo nasze z kolei uświadamia każdorazowo, że cała Polska składa się z różnych regionów i każdy z nich wnosi swe bogactwo w skarbnice kultury Polskiej. Ale największą wartością są ludzie, którzy na co dzień pracują i żyją w Warszawie. To oni są ambasadorami Górnego Śląska.

ROK
2003

ALFONS NOSSOL

Biskup pojednania

Urodził się 8 sierpnia 1932 r. w miejscowości Brożec koło Krapkowic, niedaleko Góry Św. Anny, w rodzinie robotniczej. Wyższe Seminarium Duchowne ukończył w Nysie. Święcenia kapłańskie otrzymał w r. 1957 w Opolu. Kontynuował studia teologiczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie w r. 1962 uzyskał doktorat za pracę *Nauka Jana Hessena o religijnym poznaniu Boga*. Od r. 1961 był wykładowcą w Seminarium Duchownym w Nysie. W latach 1969–1977 pracował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie w r. 1982 został profesorem nadzwyczajnym, a w 1988 zwyczajnym. Biskupem opolskim mianowano go w r. 1977, tytuł arcybiskupa otrzymał w r. 1999. Następnie powołano go do Rady Stałej Episkopatu Polski, Rady Naukowej Episkopatu; został też przewodniczącym Rady Episkopatu ds. Ekumenizmu. Kierował Katedrą Teologii Dogmatycznej na KUL, potem na Uniwersytecie Opolskim. Wykładał na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu i w Moguncji. Cały czas pracuje naukowo, publikując w języku polskim i niemieckim. Opublikował kilkanaście książek i kilkaset artykułów. Jest także promotorem wielu prac doktorskich. Jest doktorem *honoris causa* uniwersytetów w Moguncji, Bambergu, Münster, Opolu, Warszawie, Wrocławiu, Ołomuńcu.

W r. 2002 arcybiskup Damian Zimoń powiedział o nim: *W całym kapłaństwie biskupim i naukowym życiu, nieustannie scala, tworzy więzi. Jednoczy Polaków i Niemców, Lwowiaków wypędzonych z Buga, z terenów dzi-*

siejszej Ukrainy na Opolszczyznę, i śląskich autochtonów, katolików i protestantów, uczonych i prostaczków. Nie jest przypadkiem, że został powołany do Papieskiej Rady ds. Jedności Chrześcijan, Papieskich Komisji Mieszanych ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy kościołem katolickim i prawosławnym oraz pomiędzy kościołem katolickim i luterańskim. A wszystko zaczęło się na Opolszczyźnie.

Abp Nossol znany jest ze swej skromności, przystępności, prostoty bycia – te wszystkie cechy wprowadzał w parafiach swojej diecezji, którą przewodził do r. 2009.

Za swą działalność był wielokrotnie odznaczany, m.in. jest laureatem nagrody Lux ex Silesia (1996); Za zasługi dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (2007); otrzymał Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski (2013) oraz Gloria Artis (2009).

KRYSTYNA SZOSTEK- RADKOWA

Światowej sławy
śpiewaczka operowa

Urodziła się 14 marca 1933 r. w Katowicach, w rodzinie o patriotycznych tradycjach. Naukę muzyki rozpoczęła we wczesnym dzieciństwie pod kierunkiem swego ojca Józefa – współzałożyciela Opery Śląskiej. Jej matka, Elżbieta (z domu Grzesik) była siostrą działacza państwowego i przywódcy Powstania Śląskiego, Karola Grzesika. Po ukończeniu w r. 1953 klasy śpiewu u Ireny Faryaszewskiej w katowickim Liceum Muzycznym rozpoczęła studia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach, pod kierunkiem Adrianny Faryaszewskiej i Ireny Lenczewskiej. Katowicką uczelnię ukończyła w r. 1959 z najwyższym wyróżnieniem. Jeszcze w trakcie studiów rozpoczęła aktywną działalność artystyczną. W r. 1957 została zaangażowana do Opery Śląskiej w Bytomiu, gdzie przez 5 lat była solistką, a później zaczęła występować w Operze Warszawskiej.

Jest laureatką wielu konkursów śpiewaczych, m.in. w r. 1958 zdobyła złoty medal na międzynarodowym konkursie w Tuluzie, w 1959 – II nagrodę w konkursie w Vercelli (pierwszej nie przyznano), w 1960 – III nagrodę w konkursie w Sofii. Laury konkursowe oraz walory pięknego głosu artystki, wielka muzykalność, znakomita aparycja i talent aktorski szybko zwróciły uwagę zagranicznych impresariów. Wynikiem tego był triumfalny debiut w Operze Wiedeńskiej (w roli Eboli w *Don Carlosie* Giuseppe Verdiego), a później 10-letnia współpraca artystyczna z Operą La Monnaie w Brukseli (partie Eboli, Ortrudy w *Lohengrinie* Richarda Wagnera, Dalili w *Samsonie i Dalili* Camilla Saint-Saënsa, Amne-

ris w *Aidzie* Giuseppe Verdiego). Śpiewała też w Teatrze Operowym w Lyonie (m.in. Kundra w *Parsifalu* Richarda Wagnera i Preziosilla w *Mocy przeznaczenia* Giuseppe Verdiego). W r. 1981 odniosła wielki sukces śpiewając partie Ulryki w *Balu maskowym* Giuseppe Verdiego w Operze Paryskiej. Występowała gościnnie na scenach operowych Madrytu, Hamburga, Düsseldorfu, Berlina, Lubeki, Leningradu, Kijowa, Rygi, Budapesztu, Bukaresztu, Moskwy (Teatr Bolszoj) i Buenos Aires (Teatro Colón). W wielkim wydarzeniu, którym były przedstawienia *Pierścienia Nibelungów* Richarda Wagnera w Warszawie na przełomie lat 1987/1988, wzięła udział w jego międzynarodowej obsadzie.

Rozległy repertuar oratoryjny Krystyny Szostek-Radkowej obejmuje dzieła od Monteverdiego, poprzez Bacha, Haendla, Mozarta, Mahlera, Szymanowskiego, po muzykę współczesną: Bairda, Lutosławskiego, Góreckiego, Pendereckiego. Do wielkich jej kreacji należy rola Matki Joanny w *Diabłach z Loudun* Krzysztofa Pendereckiego.

Uczestniczyła w wielu prestiżowych międzynarodowych festiwalach muzycznych (Montreux, Besanson, Lyon, Linz, Lucerna, Rzym, Zagrzeb), w tym również w Warszawskiej Jesieni (w *Królu Edypie* Igora Strawińskiego, *Requiem* Romana Maciejewskiego, *Pięciu pieśniach* do słów Kazimierzy Iłakowiczówny Witolda Lutosławskiego, a przede wszystkim jako Jessika w prawykonaniu *Jutra* Tadeusza Bairda). W koncertach oratoryjnych i recitalach występowała w Europie, jak również w Afryce i obu Amerykach (m.in. w sezonie 1993/1994 odbyła tourné po Puerto Rico, gdzie pod dyrekcją Krzysztofa Pendereckiego wykonywała jego kompozycje oraz klasyczne dzieła oratoryjne).

Od wielu lat prowadzi także działalność pedagogiczną na Wydziale Wokalnym Akademii Muzycznej w Warszawie. Jest profesorem zwyczajnym, mianowanym przez Prezydenta RP.

W czasie uroczystości związanej z przyznaniem jej Dorocznej Nagrody Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie wraz ze swoimi studentkami wystąpiła ze znakomitym recitałem na Zamku Ostrogskich – w siedzibie Towarzystwa Chopinowskiego.

Wyróżniona licznymi odznaczeniami, m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Zasłużonego Działacza Kultury, Orderem Sztandaru Pracy I klasy.

ROK
2004

ANDRZEJ ALOJZY BOCHENEK

Wybitny kardiochirurg
o międzynarodowej randze

Urodził się 21 czerwca 1949 r. w Zabrze, w rodzinie Jerzego i Ruty z Elsnerów. W Katowicach ukończył Szkołę Podstawową nr 6 (1963) i Liceum Ogólnokształcące im. A. Mickiewicza (1967). Następnie studiował na Śląskiej Akademii Medycznej, uzyskując tytuł i dyplom lekarza w 1973. Jest specjalistą I st. (1976) i II st. (1981) w zakresie chirurgii ogólnej oraz specjalistą w zakresie kardiochirurgii (1988) i angiologii (2003). Wiedzę doskonalił podczas wielu szkoleń krajowych i zagranicznych. Przebywał m.in. w: Ośrodku Kardiopulmonologicznym w Poznaniu (1975), Karolińskim Instytucie w Sztokholmie (1980), Regionalnym Ośrodku Kardiochirurgicznym w Leicester (miesięczne szkolenia 1983–1991 oraz pobyt roczny w 1983), National Heart Institution w Londynie (1984, 1986, 1988, 1989, 1991 i 1993), Klinice Kardiochirurgii Instytutu Reumatologii w Warszawie (1988), Deborah Heart and Lung Center, Browns Mills (1988), ośrodku kardiochirurgicznym w Paryżu (1996 i 1997) oraz Oxford Radcliff Hospital w Oxfordzie w Wielkiej Brytanii (1997). Stopień naukowy dr nauk medycznych uzyskał w 1980 na Wydziale Lekarskim ŚAM w Zabrzu. Przedstawiony dorobek naukowy oraz rozprawa *Kliniczna ocena techniki krążenia pozaustrojowego metodą autooxygenacji zastosowanej w chirurgicznym leczeniu choroby wieńcowej* były podstawą przeprowadzonego na Śląskiej Akademii Medycznej w roku 1990 kolokwium habilitacyjnego. Przyznany uchwałą Rady Wydziału Lekarskiego w Katowicach stopień naukowy dr hab.

nauk medycznych w zakresie medycyny – kardiochirurgii. Tytuł naukowy prof. nauk medycznych uzyskał w r. 1997. Od 1973 pracował w Klinice Kardiochirurgii, kierowanej przez prof. dr. hab. T. Paliwodę. W r. 1984 przeszedł do nowo utworzonej I Kliniki Kardiochirurgii, kierowanej przez doc. dr hab. Zbigniewa Religę. W latach 1984–1986 był zastępcą kierownika Kliniki, w latach 1986–1988 po. kierownika i od r. 1991 kierownikiem I Katedry i Kliniki Kardiochirurgii w Katowicach Ochojcu. Jest profesorem zwyczajnym, pracuje na Śląskim Uniwersytecie Medycznym, jest członkiem rady nadzorczej Polsko-Amerykańskich Klinik Serca i konsultantem ds kardiochirurgii w oddziale Kardiochirurgii w Belsku-Białej. Wykształcił 25 specjalistów kardiochirurgii, pod jego kierunkiem 12 lekarzy obroniło stopień doktora nauk medycznych, czterech stopień dr habilitowanego, a jeden został profesorem. Jest autorem 315 publikacji, w tym 74 opublikowanych w czasopismach międzynarodowych.

W pracy naukowej zajmował się zagadnieniami dotyczącymi m.in.: chirurgicznego leczenia choroby wieńcowej serca, zwłaszcza u chorych leczonych operacyjnie, mimo znacznego pozawałowego uszkodzenia mięśnia sercowego; analizy i wprowadzania nowych metod ochrony serca przed niedokrwieniem w czasie operacji; fizjopatologii i roli płuc w krążeniu pozaustrojowym; wpływu wyłączenia pracy płuc w krążeniu pozaustrojowym na metabolizm entoteliny; aktywacji układu dopełniacza i zaburzeń krzepliwości. Szczególne znaczenie w jego dorobku naukowym stanowią badania nad wczesnymi i odległymi skutkami pomostowania naczyń wieńcowych u chorych ze znacznie upośledzoną funkcją skurczową lewej komory serca. Ostatnio koncentruje się nad zastosowaniem metod endowizji i robotów chirurgicznych do operacji zastawek aorty metodą przezskórną.

Uczestniczył w wielu nowatorskich badaniach i przedsięwzięciach naukowych. Były to m.in.: zabiegi na otwartym sercu, pierwsze na Śląsku transplantacje serca i pierwsze w Polsce przeszczepy serca i płuc, pierwsze w Polsce wszczepienie sztucznego serca. Prowadził doświadczalne i kliniczne prace nad zastąpieniem sztucznego utleniacza płucami pacjenta (doniesienia poświęcone tej problematyce były pierwszymi na świecie). Od r. 1988 tematem jego działalności naukowej jest rola płytek krwi w krążeniu pozaustrojowym oraz patologia następstw hemodynamicznych krążenia pozaustrojowego. W I Klinice Kardiologii w Katowicach, którą kieruje, wykonano pierwsze w Polsce operacje serca z zastosowaniem robota operacyjnego. Obecnie rutynowo wykonuje się małoinwazyjne operacje naczyń wieńcowych i zastawek serca z wykorzystaniem endowizji.

Opublikowany dorobek naukowy obejmuje prawie 600 pozycji – artykułów, doniesień zjazdowych, rozdziałów w podręcznikach i książkach. Bierze udział w wielu badaniach międzynarodowych. Wyniki swoich badań prezentował na sympozjach, zjazdach i kongresach naukowych krajowych i zagranicznych. Od r. 1975 jest nauczycielem akademickim. Był wykładowcą na wielu ogólnopolskich konferencjach szkoleniowych.

Klinika, którą prowadzi, kilkakrotnie otrzymała tytuł najlepszego oddziału kardiologii w Polsce i wiele wyróżnień ministra zdrowia i rektora Śląskiego Uniwersytetu Medycznego.

Członek Komitetów Naukowych, uczestnik zjazdów międzynarodowych i krajowych. Dzięki jego inicjatywie wielu lekarzy I Kliniki Kardiologii odbyło szkolenia na oddziałach kardiologicznych w Leicester, Oxfordzie i Newcastle, Lipsku. Zespół kierowany przez niego przeprowadził także szkolenie kardiologów ze szpitala w Karagandzie oraz od podstaw zorganizował oddział kardio-

chirurgii, który obecnie jest wiodącym ośrodkiem kardiochirurgii w Kazachstanie.

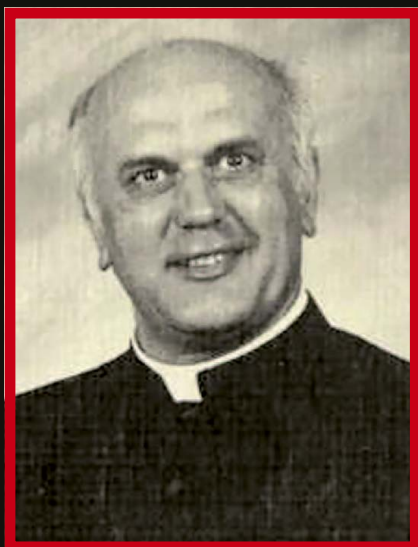
Jest członkiem Towarzystwa Chirurgów Polskich, Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego, Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Society of Cardiothoracic Surgeons of Great Britain and Ireland, European Association for Cardiothoracic Surgery (1992), International Society of Cardio Thoracic Surgeons. Jest również członkiem Klubu Kardiochirurgów Polskich.

W r. 1996 został członkiem Rady Naukowej przy ministrze zdrowia. Jego działalność to także udział w komitetach redakcyjnych pism: „Chirurgia Polska”, „Polski Przegląd Kardiologiczny”, „Medipress Kardiologia”, „Kardiologia Polska”, „Folia Cardiologica”, „Circulation – polskie wydanie”, „Current Opinion in Cardiology” – wydanie polskie, „Journal of the American College of Cardiology – wydanie polskie, „Kardiochirurgia i Torakochirurgia Polska”, „Annales Academiae Medicae Silesiensis” (Śląska Akademia Medyczna w Katowicach). Pracuje społecznie w Fundacji Rozwoju Kardiologii Interwencyjnej oraz Fundacji dla leczenia dzieci i dorosłych, a także w organizacji Polish Children’s Heartline.

Laureat nagród Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego, Polskiego Towarzystwa Chirurgicznego, MZiOŚ oraz wielu nagród rektora Śląskiej Akademii Medycznej. Odznaczony: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz odznakami Zasłużonemu w rozwoju województwa katowickiego i za wzorową pracę w służbie zdrowia. W r. 2002 otrzymał w San Francisco złoty medal The Computerworld Honors, będący wyrazem uznania za wykonywanie operacji serca przy użyciu robota medycznego. W r. 2004 otrzymał medal Gloria Medicine.

Jest uznawany za jednego z najwybitniejszych kardiochirurgów na świecie.

FRANCISZEK KURZAJ

Ambasador Śląska w Teksasie

Urodził się 19 kwietnia 1951 r. w Sławięcicach (obecnie dzielnica Kędzierzyna-Koźła). Tu ukończył szkołę podstawową i technikum chemiczne (1969). Rozpoczął pracę w Zakładach Chemicznych w Blachowni Śląskiej, jednak po roku wstąpił do seminarium duchownego. Świecenia kapłańskie przyjął 16 maja 1976 w katedrze opolskiej. Przez kolejne osiem lat był wikarym w kościołach Bytomia. W lutym r. 1984 został wykładowcą w Wyższym Seminarium Duchownym Śląska Opolskiego w Nysie. W r. 1986 został wysłany do Teksasu; w miejscowości Panna Maria pełnił funkcję proboszcza w parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny, gdzie mieszkają potomkowie śląskich emigrantów. Przez kolejne 12 lat był duszpasterzem w parafii Imienia Pańskiego w San Antonio. Obecnie w tymże San Antonio jest proboszczem w parafii Świętego Pawła.

Studia teologiczne kontynuował w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a następnie w Stanach Zjednoczonych na uniwersytecie w San Antonio i Austin, które zakończył uzyskaniem doktoratu. W r. 1981 uzyskał tytuł prałata.

Jego Śląsk to Sławięcice i wielopokoleniowa rodzina śląska oraz Bytom, gdzie był wikarym. Jego Śląsk to także Nysa, Otmuchów, Góra św. Anny i wiele miejscowości ze znakomitymi zabytkami i ludźmi, którzy pozostawali wierni swojej małej ojczyźnie i nigdy nie wyrzekli się swojej mowy, wiary i przekonań. Kiedy znalazł się

w Teksasie, znów przebywał wśród swoich – Ślązaków, potomków tych, których przywiódł tu marzenia o lepszym życiu.

Pierwszą wyprawę emigracyjną w r. 1852 zorganizował na Śląsku ojciec Leopold Moczygemba – franciszkanin. Do Teksasu ks. Kurzaj pojechał za sprawą decyzji arcybiskupa Alfonsa Nossola w r. 1986. Stało się oczywiste, że wśród teksańskich Ślązaków będzie prowadził nie tylko pracę duszpasterską. O Polsce, o Śląsku wiedzieli bardzo mało, ale mając polskiego księdza byli ciekawi wszystkich wiadomości o ziemi swego pochodzenia. To zainteresowanie skłoniło ks. Kurzaja do zorganizowania wyprawy swoich wiernych do ojczyzny, na Śląsk. Siedemdziesięcioosobowa grupa dotarła na Opolszczyznę w r. 1989. Wszyscy zostali ulokowani w prywatnych domach – gościli ich krewni i znajomi księdza Kurzaja. Poznawanie rodzinnych stron przodków było dla nich ogromnym przeżyciem. Potem były kolejne, coroczne wyprawy do Polski. Uczestnicy odwiedzili i poznali: Warszawę, Kraków, Częstochowę, Ołomuniec, Pragę, Wiedeń i Rzym. W latach 1989-2009 ponad ośmuset potomków śląskich emigrantów odwiedziło kraj, poznało Śląsk i Ślązaków.

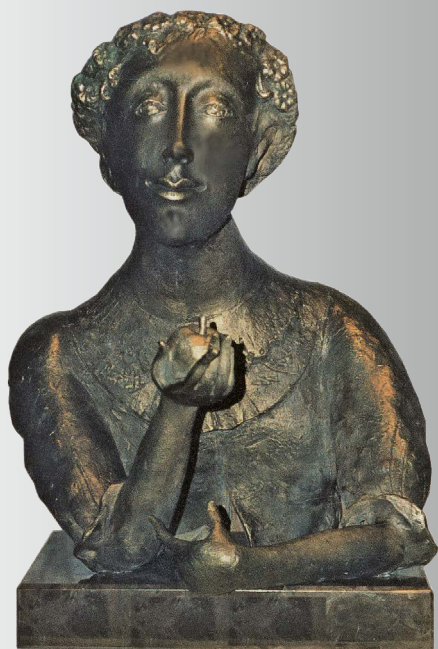
Przez wiele lat ks. Kurzaj pełnił obowiązki sekretarza a potem prezydenta Stowarzyszenia Polskich Księży i Księży Polskiego Pochodzenia w Teksasie, był członkiem Rady Głównej tej organizacji. Jest prezydentem założonej przez siebie Fundacji im. Leopolda Moczygemby, której zadaniem jest umacnianie jedności wśród potomków śląskich emigrantów w Teksasie, a także działalność mająca na celu utrzymywanie łączności z krajem, szczególnie ze Śląskiem, poznawanie historii i kultury polskiej.

Franciszek Kurzaj ukochał swój Śląsk i mimo oddalenia nie zapomina o nim: *z całego serca pragnę, aby jak najwięcej ludzi dowiedziało się o Śląsku i lepiej go poznało. Czyńię to również po to, aby*

oddać hołd tym wszystkim, którzy ukazywali mi miłość do Śląska oraz uczyli mnie tej miłości.

W roku 2007 został Honorowym Ślązakiem Roku, a z rąk prezydenta otrzymał Krzyż Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

ROK
2005

OTYLIA JĘRZEJCZAK

Pływaczka, mistrzyni olimpijska

Urodziła się 13 grudnia 1983 r. w Rudzie Śląskiej. W basenie znalazła się z polecenia... lekarzy i tak już pozostało. Treningi jako zawodniczka rozpoczęła w Pałacu Młodzieży w Katowicach. Pierwsze sukcesy odniosła jako juniorka w Moskwie w r. 1999. Potem było pasmo sukcesów. Zdobywała medale na olimpiadach, mistrzostwach świata, Europy i Polski.

Do najważniejszych osiągnięć należy złoto olimpijskie z Aten 2004 roku, dwukrotne mistrzostwo świata i pięciokrotne mistrzostwo Europy. Biła rekordy w swej koronnej konkurencji pływackiej w stylu motylkowym, co zaowocowało określeniem „Motylia”. Zdobyła kilkadziesiąt medali różnego koloru na mistrzostwach rangi międzynarodowej. Nic więc dziwnego, że w plebiscycie „Przeglądu Sportowego” na najpopularniejszego sportowca Polski wygrywała trzykrotnie w latach 2004, 2005 i 2006.

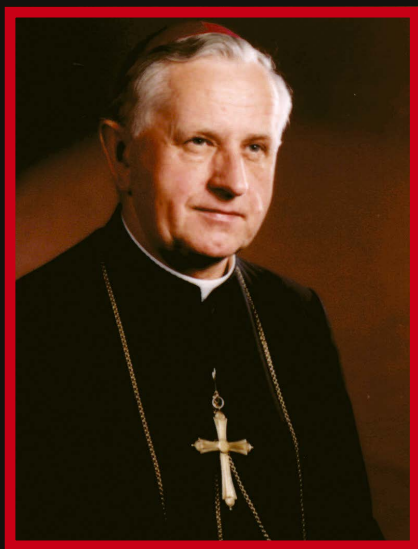
Znają ją ludzie, którzy sportem nie interesują się, bo Otylia to nie tylko mistrzyni sportowa. To osoba o wielkim sercu, wielkiej dobroci, zyskująca sobie sympatię i przyjaźniół swoim zachowaniem i postawą. W r. 2004 swój złoty medal olimpijski wystawiła na aukcję i uzyskała kwotę ponad ćwierć miliona złotych, którą przekazała na rzecz Kliniki Onkologii i Hematologii we Wrocławiu. Z małymi pacjentami tej kliniki utrzymuje stały kontakt.

W r. 2005 po wypadku samochodowym przeżyła osobistą tragedię. Po długiej rehabilitacji wróciła do sportu.

Jej złote serce poznali uczniowie Szkoły Podstawowej nr 12 w Głogowie, Szkoły Podstawowej nr 14 w Ostrowcu Świętokrzyskim i mali pacjenci Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej we Wrocławiu. Na ich wniosek Międzynarodowa Kapituła Orderu Uśmiechu przyznała jej w r. 2008 Order Uśmiechu.

Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2019 roku trafiła do grona najwybitniejszych pływaków w galerii sław International Swimming Hall of Fame na Florydzie.

DAMIAN ZIMON

Arcybiskup katowicki, doktor
 nauk teologicznych, biskup
 ludzi potrzebujących

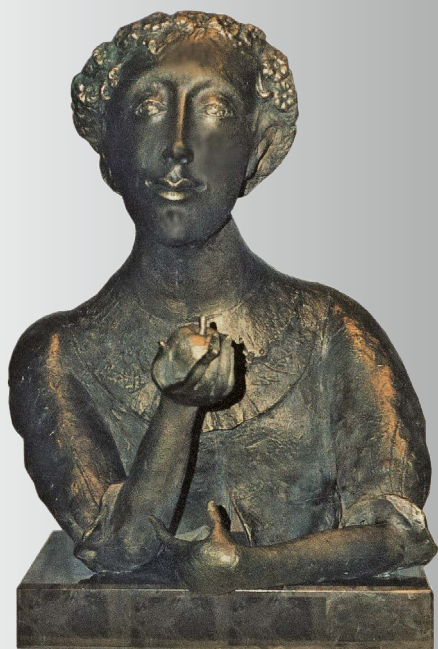
Urodził się 25 października 1934 r. w Niedobczy-
cach w rodzinie górniczej. Ukończył Liceum
im. Powstańców Śląskich w Rybniku, po czym wstą-
pił do Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego
w Krakowie w r. 1952. Świecenia kapłańskie otrzymał
w r. 1957. Jako wikariusz pracował w parafiach w: Ty-
chach, Pszowie i Katowicach. W latach 1967–1969 był
wikariuszem adiutorem w parafii mariackiej w Katowi-
cach, a następnie w latach 1969–1975 pełnił funkcję wi-
cedyrektora Wyższego Śląskiego Seminarium Duchow-
nego w Krakowie; w 1975 został proboszczem parafii
mariackiej w Katowicach.

Od r. 1970 kontynuował studia specjalistyczne
z zakresu teologii pastoralnej i historii liturgii na Pa-
pieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie w r.
1977 uzyskał doktorat za dysertację *Uczestnictwo wier-
nych we Mszy Świętej na ziemiach polskich w XIX wieku
w świetle modlitewników i podręczników liturgicznych*.
W latach 1975- 1982 pełnił funkcję dziekana dekanatu
Katowice-Północ; w r. 1976 był przewodniczącym
Diecezjalnej Komisji Liturgicznej, a równocześnie se-
kretarzem Rady Kapłańskiej Diecezji Katowickiej. Brał
czynny udział w pracach I Synodu Diecezji Katowickiej
i Synodu Krakowskiej Prowincji Kościelnej. W 1975
otrzymał nominację na członka Komisji Episkopatu Pol-
ski ds. Duchowieństwa. Jest wykładowcą w Wyższym
Śląskim Seminarium Duchownym w Katowicach, Stu-
dium Pastoralnym, Studium Teologicznym, a na Wy-
dziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego pełni funk-

cję Wielkiego Kanclerza. W r. 1985 został biskupem, a w marcu r. 1992 arcybiskupem – metropolitą górnośląskim. Jest przewodniczącym komisji duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, opiekunem Duszpasterstwa Głuchoniemych, od r. 1992 członkiem Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski i członkiem Rady Ekumenicznej. Szczególną troską otacza także młodzież; powołał do życia Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. W diecezji reaktywował „Caritas”. Katowiccy harcerze przyznali mu honorowe odznaczenie „Niezawodnemu Przyjacielowi”. W r. 1994 mianowany został przez Jana Pawła II członkiem IX Synodu Biskupów w Rzymie. W r. 2007 decyzją Senatu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach otrzymał doktorat *honoris causa* za wkład w kulturę Śląska i propagowanie godności ludzi pracy. Tę troskę o ludzi pracy, rozumienie ich i pomoc doceniają Ślązacy. Jest honorowym obywatelem Rybnika, Chorzowa, Katowic, Rudy Śląskiej, Tychów i Piekar Śląskich. W r. 2009, w czasie Rybnickich Dni Literatury wyróżniony został prestiżową nagrodą – Złotą Lampką Górniczą. Otrzymał również liczne nagrody za działalność na rzecz Śląska m.in. w 2011 roku oraz Złotą Odznakę za Zasługi dla Województwa Śląskiego.

Obecnie jest arcybiskupem seniorem.

ROK
2006

ANDRZEJ JASIŃSKI

Znakomity pianista i pedagog

Urodził się 23 października 1936 r. w Częstochowie. Pierwszych lekcji gry na fortepianie udzielał mu ojciec. W r. 1952 ukończył Państwową Średnią Szkołę Muzyczną u Stefanii Borkowskiej. Następnie w latach 1952–1959 studiował w klasie fortepianu Władysławy Markiewiczówny w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach, którą ukończył z wyróżnieniem.

W latach 1960–1961 doskonalił swoje umiejętności pod kierunkiem Magdy Tagliaferro w Paryżu. W r. 1960 zdobył I nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. Marii Canals w Barcelonie. Działalność koncertową rozpoczął podczas studiów. Za granicą debiutował w r. 1961 z orkiestrą RAI w Turynie, pod dyрекcją Carlo Zecchiego. Koncertował w: Polsce, Związku Radzieckim, Czechosłowacji, Niemczech, Francji, Brazylii, Urugwaju i Japonii. Występował na festiwalach muzycznych w Słupsku, Dusznikach, Warszawie i Wrocławiu. Wraz z Józefem Stomplem wykonywał koncerty na dwa fortepiany, z towarzyszeniem orkiestry. Współpracował z Kwintetem Dętym Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia.

Andrzej Jasiński od r. 1961 prowadzi działalność pedagogiczną na Akademii Muzycznej w Katowicach; od r. 1990 na stanowisku profesora zwyczajnego. W latach 1972–1996 oraz 2003–2005 kierował Katedrą Fortepianu katowickiej uczelni. W latach 1979–1982 prowadził również klasę fortepianu w Hochschule für Musik w Stuttgarcie. Ponadto jest wykładowcą w Letniej Akademii Muzycznej „Mozarteum” w Salzburgu.

gu, prowadzi kursy pianistyczne w Incontri col Maestro w Imoli we Włoszech, a także we Francji, Holandii, Niemczech, Austrii, Japonii i Afryce Południowej. Wyksztalił liczne grono koncertujących pianistów, zdobywców nagród na konkursach krajowych i zagranicznych – do nich należą Krystian Zimerman, Jerzy Sterczyński, Wojciech Kocyan, Krzysztof Jabłoński, Joanna Domańska, Zbigniew Raubo, Regina Strokosz-Michalak, Rafał Łuszczewski, Magdalena Lisak, Beata Bilińska, Anna Górecka, Robert Marat, Hubert Salwarowski, Dariusz Pawłas. Był członkiem jury wielu międzynarodowych konkursów pianistycznych, m.in. w Warszawie, Bolzano, Brukseli, Fort Worth, Moskwie, Leeds, Utrechcie, Dortmundzie, Zwickau, Pekinie, Pretorii, Seulu i Tokio.

Został uhonorowany wieloma odznaczeniami, m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2002), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2005). Otrzymał dwa tytuły doktora *honoris causa*, w r. 2006 Akademii Muzycznej w Katowicach i w 2007 Akademii Muzycznej w Warszawie.

ROK
2007

ZESPÓŁ PIEŚNI I TAŃCA „ŚLĄSK” IM. STANISŁAWA HADYNY

Ambasador Śląska i polskiej kultury

Zespół „Śląsk” był pierwszą uhonorowaną przez Towarzystwo Przyjaciół Śląska instytucją. Do 2007 roku nagroda ta była przyznawana indywidualnym twórcom, naukowcom i działaczom. „Śląsk” to jeden z największych ambasadorów polskiej kultury. Zaczął działalność 1 lipca 1953 roku. Pomysłodawcą, założycielem „Śląska” i jego dyrektorem artystycznym przez wiele lat był Stanisław Hadyna – syn śląskiego nauczyciela muzyki i znanego zbieracza pieśni ludowych. Pozostając od dzieciństwa pod urokiem świata legendy i fantazji, zamkniętego w pieśniach i tańcach ziemi śląskiej, postanowił założyć zespół, który oddałby całe bogactwo i oryginalność śląskiego folkloru. Potrzebował do tego celu uzdolnionej i wrażliwej młodzieży. Stanisław Hadyna wspominał, że poszukiwania wymarzonych przez niego kandydatów na „zespolaków” przypominały połów pereł. Na siedzibę „Śląska” wybrano piękny, klasycystyczny zamek w Koszęcinie. Układy taneczne, pełne dynamiki, do muzyki Stanisława Hadyny opracowała Elwira Kamińska, pierwszy choreograf i jego baletmistrzyni. Jej artystyczne prace i osiągnięcia były kontynuowane przez pedagogów. Pierwszy oficjalny występ „Śląska” w Warszawie, jesienią r. 1954 był sukcesem. W r. 1955 „Śląsk” wyruszył do Czechosłowacji i Związku Radzieckiego i od tamtej pory był podziwiany przez kilkadziesiąt milionów widzów na kilku kontynentach, m.in. w: Japonii, Stanach Zjednoczonych, Algierii, Australii, Belgii, Chinach, Danii, Egipcie, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Hong-Kongu, Izraelu, Jugosławii, Kanadzie, Korei, na Litwie, w Mongolii, Meksyku, Norwegii, Rumunii, Tunezji, na Węgrzech, Wielkiej Brytanii, Włoszech i Watykanie. Przemierzył miliony kilometrów, wioząc ze sobą nie tylko młodzieńczą radość i werwę, ale i tony kostiumów. Wysoki poziom artystyczny przyniósł mu uznanie na całym świecie, czego wyrazem może być

przyznany w r. 2002 dyplom ministra spraw zagranicznych za wybitne zasługi dla promocji Polski na świecie, nadający Zespołowi miano ambasadora polskiej kultury.

Zespół prezentuje wielowiekowy folklor śląski, na który składa się twórczość ludowa z olbrzymiego zróżnicowanego terenu tak opracowana, aby nie zagubić jej charakterystycznych rytmów, zwrotów, melodycznych tematów i tekstów poszczególnych pieśni. Z czasem „Śląsk” włączył do swojego repertuaru polskie pieśni i tańce oraz opracowania oper, oratoriów i muzyki sakralnej. Obecnie w repertuarze znajduje się 18 różnorodnych form artystycznych – od wielkich widowisk przynoszących barwną i dynamiczną panoramę folkloru wszystkich regionów kraju, poprzez efektowne koncerty edukacyjne, aż po prezentacje muzyki klasycznej i sakralnej. Od ponad pół wieku artyści prezentują najwyższy poziom umiejętności wykonawczych. Znakiem firmowym jest perfekcjonizm i profesjonalizm. Orkiestra, chór, balet są dumą „Śląska”. Wierność tradycji w każdym słowie tekstu piosenki czy dźwięku muzyki, dbałość o szczegóły i koloryt strojów to kolejne atuty. Zespół porusza się w sferze tradycji kultury regionalnej i narodowej, dając wyraz doskonałej adaptacji do wymogów współczesnego rynku muzycznego. Obecnie liczy około 120 artystów – tancerzy, chórzystów muzyków i pedagogów. Dbą o nich kilkudziesięcioosobowe zaplecze.

Średnio, w ciągu roku, Zespół przygotowuje 120 koncertów w kraju i za granicą. Coraz częściej występuje w swojej siedzibie, poszerzając zakres działalności programowej np. o koncerty edukacyjne towarzyszące imprezom odbywającym się w koszęcińskim pałacu. Liczba publiczności wzrasta z roku na rok. Coroczna impreza plenarowa „Święto Śląska”, organizowana na przełomie czerwca i lipca, gromadzi blisko 30-tysięczną publiczność. Równocześnie z inten-

sywną działalnością koncertową „Śląsk” rozpoczął prace zmierzające do stworzenia w siedzibie „Śląska” nowoczesnej instytucji kultury. W r. 2005 powołano Śląskie Centrum Edukacji Regionalnej, dla którego pozyskano finansowe wsparcie w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Centrum zajmuje się promocją dorobku Zespołu poprzez działania edukacyjne i stwarzanie warunków żywego kontaktu z regionalnym dorobkiem kulturowym. W ramach projektu prowadzone są też intensywne prace rewitalizacyjne, które przeistaczają z koszęciński pałac w nowoczesne centrum kulturalne o randze europejskiej.

Zespół ma na koncie 14 płyt. Album „Karolinka” w 2008 roku został pokryty platyną.

17 maja 2017 roku nastąpiło uroczyste podpisanie umowy pomiędzy Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Zarządem Województwa Śląskiego o współprowadzeniu Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny.

ROK
2008

LIDIA GRYCHTOŁÓWNA

Światowej sławy pianistka

Urodziła się 18 lipca 1928 r. w Rybniku i tam też uczęszczała do Szkoły Muzycznej Braci Szafranków oraz Państwowego Gimnazjum im. Powstańców Śląskich. Już jako pięcioletnie dziecko wystąpiła z pierwszymi publicznymi koncertami. Mimo możliwości studiów muzycznych za granicą – podjęła je w Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach, które w r. 1952 ukończyła z najwyższym odznaczeniem, a studia podyplomowe kontynuowała w Krakowie i Warszawie. Jej talentem zainteresował się Arturo Benedetti Michelangeli, u którego odbyła kurs mistrzowski w Arezzo i Bolzano. Kolejnym nauczycielem był prof. Zbigniew Drzewiecki.

Karierę koncertującej pianistki rozpoczęła występami: w Warszawie, Wiedniu, Londynie, Moskwie, Rzymie, Atenach, Amsterdamie, Brukseli, Kopenhadze, Oslo, Helsinkach, Pradze, Budapeszcie, Sztokholmie, Tokio, Sydney, Bangkoku, Szanghaju, Pekinie, Rio de Janeiro, Caracas, Santiago de Chile, Ciudad Mexico, Quito, Bogocie. IV Koncert Prokofiewa wykonała w Berlinie w ramach cyklu Mistrzowskie interpretacje; w Genewie wystąpiła w Pałacu Narodów z okazji Dnia ONZ. Odbywała tournée koncertowe w USA i Ameryce Łacińskiej. Koncertowała w wielu miastach Australii. Dokonała też wielu nagrań płytowych.

Na wniosek Towarzystwa Przyjaciół Śląska Prezydent RP przyznał Jej Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. Od r. 1980 zasiada w jury Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie, od r. 1986 jest profesorem Uniwersytetu

im. J. Gutenberga w Moguncji. Ciągłe żywo związana jest ze Śląskiem, któremu podarowała swój cenny fortepian koncertowy.

Ma na swym koncie najwyższe wyróżnienia artystyczne. Jest laureatką czterech międzynarodowych konkursów pianistycznych: im. Fryderyka Chopina w Warszawie (1955), im. Roberta Schumanna w Berlinie (1956), im. Ferruccio Busoniego w Bolzano (1958) oraz w Rio de Janeiro (1959). Została też wyróżniona Złotym Medalem miasta Mediolan.

Należy do tych osób, które w trudnych latach osiemdziesiątych nie odmówiły swego podpisu pod wnioskiem o rejestrację Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie.

Po wręczeniu nagrody Towarzystwa mogliśmy posłuchać wspańskiego recitalu muzyki Chopina w jej wykonaniu.

W 2019 roku w rodzinnym mieście – Rybniku odsłonięto mural z jej wizerunkiem.

Nadal koncertuje z uznanym NOSPR w Katowicach, w rodzinnym Rybniku, Jastrzębiu Zdroju oraz siedzibie Zespołu „Śląsk” w Koszęcinie, któremu podarowała swój fortepian.

JÓZEF MUSIOŁ

Wybitny prawnik, pisarz,
działacz społeczny, ambasador
Śląska w Warszawie

Urodził się 9 stycznia 1933 r. w Połomii koło Jastrzębia-Zdroju na Górnym Śląsku w licznej rodzinie o powstańczych tradycjach. W czasie okupacji hitlerowskiej jako dziecko włączony do ruchu oporu, szczególnie w niesieniu pomocy więźniom z oświęcimskiego „marszu śmierci” w styczniu r. 1945.

W r. 1948 ukończył szkołę podstawową w Moszczenicy Śląskiej. Maturę zdał w Liceum Ogólnokształcącym w Wodzisławiu Śląskim w r. 1951. W latach 1951–1953 nauczyciel Szkoły Podstawowej w Kokoszycach i Bełsznicy; 1953–1957 studiował na Wydziale Prawa UJ w Krakowie; 1957–1959 aplikant sądowy w okręgu Sądu Wojewódzkiego w Katowicach; 1959–1966 asesor sądowy, sędzia Sądu Powiatowego w Rybniku (1963–1965 z-ca Przewodniczącego Prezydium MRN, wiceprezydent miasta w Rybniku); 1966–1977 sędzia Sądu Wojewódzkiego w Katowicach (1976–1977 z-ca red. nac. „Prawa i Życia”); 1977–1983 sędzia Sądu Najwyższego; 1978–1983 delegowany do pełnienia funkcji zastępcy Dyrektora Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce; 1983–1990 podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości; 1989–1990 dyrektor Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich – Instytut Pamięci Narodowej; 1993–1997 adwokat; 1997–2003 sędzia Sądu Najwyższego.

Współtwórca Rybnickich Dni Literatury (przewodniczący Komitetu Organizacyjnego 1963–1965), twórca Teatru Faktu „Sąd Młodych” w Teatrze Ziemi Rybnickiej (1965–1975).

W Stronnictwie Demokratycznym – na XII Kongresie w r. 1981, wybrany wiceprzewodniczącym Centralnego Komitetu. Współinicjator powołania m.in. Trybunału Stanu, Trybunału Konstytucyjnego, Urzędu Prezydenta, Rzecznika Praw Obywatelskich. W latach sześćdziesiątych sekretarz Zarządu Powiatowego w Rybniku Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich. Od tamtych lat rozwinął działalność na rzecz ukazywania zapomnianych wybitnych Ślązaków i nadawania ich imion instytucjom (szkołom, placówkom), bądź miejscom publicznym. Zajmował się przywracaniem placówek zlikwidowanych w okresie PRL, bądź po r. 1989 (np. Instytutu Śląskiego w Katowicach). Współfundator i od r. 2008 Prezydent Fundacji Ofiar Obozu Zagłady Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu. Organizator, twórca i prezes Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie.

W r. 1976 obronił doktorat z prawa, którego promotorem był prof. Jan Baszkiewicz. Członek Rad Naukowych kilku placówek naukowych, autor kilkuset artykułów i wywiadów w czasopiśmie i dziennikach, w których dominuje tematyka Śląska.

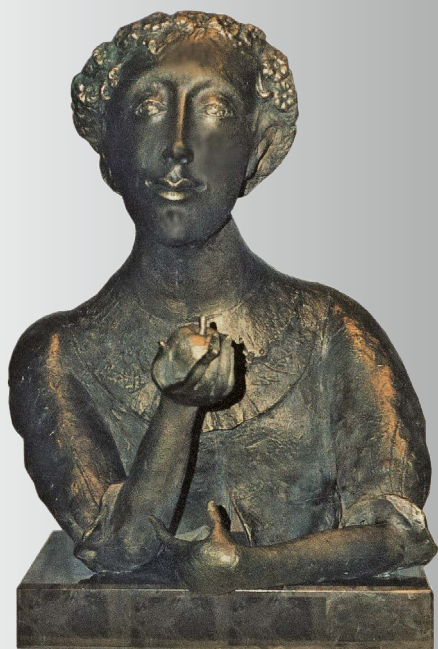
Jest autorem ponad trzydziestu książek (wybór): *Ludzie tej Ziemi* (dwa wydania, drugie poszerzone), *Sądy polowe w III Powstaniu Śląskim*, *Przesłuchania* (trzy wydania), w języku niemieckim *Das Verhör*, w języku czeskim *Wyslech*, adaptacja teatralna, *Świadkowie* (dwa wydania), *Rudolf Ranošek. Człowiek – uczonek – badacz, Sędzia i kat, czyli jeden dzień doktora Thümmlera*, *Ślązacy*, *Chachary – Sceny sądowe w Stalinogrodzie* (dwa wydania), *Chachary, czyli dzieje Franciszka Kopca od ławy oskarżonych do ławy poselskiej*, *Człowiek i zbrodnia* (dwa wydania), w języku angielskim *Man and Crime*, *Od Wallenroda do Kordiana*. *Dramatyczne Ślązaków wybory*, *Temida w III Powstaniu Śląskim*, *Ble ble stetryczatego prawnika*, *Dramaty historii i nasza codzienność w oczach Ślązaka*, *Straszne bliźniaki. Reminiscencje*, *Dramat zaklęty w listach*.

Organizator i przewodniczący Stowarzyszenia Sędziów Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, przewodniczący Rady Programowej Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” im. S. Hadyny.

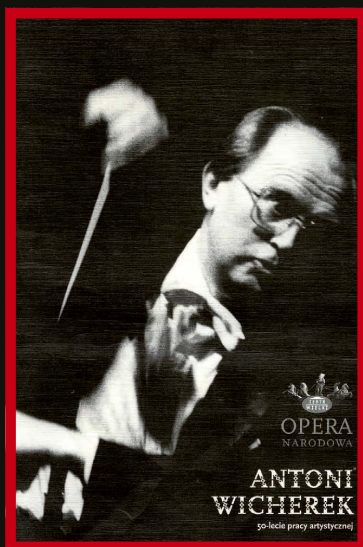
Odnaczenia: Zasłużony Działacz Kultury, dwukrotnie Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski, Krzyż Komandorski i Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski oraz regionalne i resortowe. Wyróżniony Złotą Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Województwa Śląskiego”, Złotą Lampką Górniczą, Nagrodą im. Juliusza Ligonia, dyplomem za zasługi dla miasta Jastrzębia-Zdroju, Nagrodą im. Wojciecha Korfantego, doroczną Nagrodą im. K. Miarki, Nagrodą Specjalną Klubu Publicystów Społeczno-Prawnych za rok 1977 i Nagroda „Trzech Powstańców Skrzydeł”. To także Honorowy Ślązak Roku, Honorowy Obywatel Rybnika, Gminy Godów i Mszany. Za całokształt dokonań i postawę życiową stanowiącą wzór dla młodych pokoleń był nominowany do Nagrody im. Jana Rodowicza „Anody”.

Autor wielu inicjatyw społecznych na terenie Polski, nazwany przez „Dziennik Zachodni” ambasadorem Śląska w Warszawie. Współfundator Izby Pamięci Henryka Sławika w Jastrzębiu-Zdroju, a także współprzewodniczący Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Sławika-Antała w Warszawie. Od lat występował z inicjatywą budowy Pomnika Wojciecha Korfantego w Warszawie. Jest autorem ponad trzydziestu książek.

ROK
2009

ANTONI WICHEREK

Wybitny dyrygent i organizator
życia muzycznego

Urodził się 18 lutego 1929 w Żorach, na Górnym Śląsku. Studia muzyczne odbywał we Wrocławiu (PWSM), Warszawie (PWSM) i w Wenecji (Conservatorio Benedetto Marcello). Był studentem Kazimierza Wiłkomirskiego i Adama Kopycińskiego, a następnie aspirantem u Waleriana Bierdiajewa. Ukończył także studia prawnicze na Uniwersytecie Wrocławskim. Karierę artystyczną rozpoczął w Operze Wrocławskiej, gdzie zadebiutował dyrygując *Złotym Kogucikiem* Rimskiego-Korsakowa (1954). Był dyrygentem Opery Poznańskiej (1957- 1962), po czym, sprowadzony przez Bohdana Wodiczkę, na długie lata związał się z warszawską sceną operową (1962–1981). W latach 1973–1981 był pierwszym dyrygentem i dyrektorem artystycznym Teatru Wielkiego. W okresie swojej warszawskiej dyrekcji przyczynił się do rozkwitu artystycznego Teatru Wielkiego.

Wprowadził na scenę kilka mniej znanych polskiemu widzowi dzieł światowego repertuaru, promował polską twórczość operową, muzyczną i baletową (Baird, Bloch, Bruzdowicz, Kilar, Małecki, Penderecki, Rudziński, Serocki, Twardowski), wspierał aspiracje zespołu baletowego, który współpracował w tym okresie z kilkoma wybitnymi choreografami (Ashton, Cullberg, Lifar, Mendez, Messerer). Osobiście zrealizował muzycznie m.in. *Konsula* Menottiego, *Halkę* i *Parię* Moniuszki, *Uprowadzenie z seraju* Mozarta, *Chłopów* Rudzińskiego, *Katarzynę Izmaïłową* Szostakowicza, *Don Carlosa* Verdiego, *Tannhäusera* i *Holendra tułacza* Wagnera, autorski wieczór choreograficzny Serge'a Lifara i *Córkę żle*

strzeżoną Herolda, w choreografii Fredericka Ashtona. Teatr Wielki gościł w tych latach śpiewaków tej miary, co: Fiorenza Cossotto, Nikołaj Giaurow, Alfredo Kraus, Teresa Kubiak, Jewgienij Niestienko, Birgit Nilsson, Jelena Obrazcowa, Elizabeth Schwarzkopf, Stefania Toczyska, Teresa Żylis-Gara oraz wielu wybitnych tancerzy zagranicznych. Zespół warszawski odbył wiele tourné zagranicznych, występując pod jego dyрекcją, m.in. w Berlinie, Leningradzie, Lizbonie, Madrycie, Moskwie, Sofii, Stambule, Sztokholmie i Wiesbaden. W sezonie 1981/82 kierował zespołem Państwowej Opery i Filharmonii w Kairze. Później pracował przez kilka lat z orkiestrami symfonicznymi i teatrami operowymi w Szwajcarii (St. Gallen, Lozanna, Lugano) i w RFN (Düsseldorf, Karlsruhe, Wiesbaden, Gelsenkirchen, Oberhausen). Dłużej związał się na stałe jako dyrektor muzyczny z miastem Oberhausen (1984–1989), gdzie obok pozycji światowego repertuaru zrealizował z sukcesem mniej znane opery: *Loreley* Maxa Brucha i *Moloch* Maxa Schillingsa, a w r. 1990 wystawił od wielu lat nieobecną na scenach niemieckich *Halkę* Moniuszki. W latach osiemdziesiątych zapraszany był również przez teatry operowe Berlina, Budapesztu, Drezna i Lipska, a wspólnie z Marią Fołtyn przygotował rumuńską premierę *Strasznego dworu* w Bukareszcie i turecką premierę *Halki* w Ankarze.

W Łodzi zrealizował gościnnie *Odprawę posłów greckich* Rudzińskiego. W Bytomiu pokierował *Halką* Moniuszki, by występować z nią później, na czele Opery Śląskiej, w Montrealu i Nowym Jorku, gdzie poprowadził w katedrze Św. Patryka koncert galowy z okazji 10. rocznicy pontyfikatu Jana Pawła II. Premiery *Manru* Paderewskiego i *Halki* Moniuszki przygotował też we Wrocławiu.

Po powrocie do kraju został dyrektorem naczelnym i artystycznym Teatru Wielkiego w Łodzi (1991–1994), gdzie wprowadził

do repertuaru m.in. *Parię* Moniuszki, *Romea i Julia* Berlioza, *Aidę* i *Bal maskowy* Verdiego, *Fausta* Gounoda, *Holendra tułacza* Wagnera oraz zrealizował premierę polską *Króla Ubu* Pendereckiego. Za ten ostatni spektakl dyrygent otrzymał z zespołem „Orfeusza” – nagrodę warszawskiej Jesieni 94. Łódzki teatr występował w tych latach m.in. w: Amsterdamie, Bonn, Brukseli, Düsseldorfie, Hanowerze, Lyonie, Paryżu i Rotterdamie. W r. 1993 zrealizował w Teatrze Wielkim *Parsifala* Wagnera, dyrygując nim nie tylko w Warszawie, ale także podczas występów zespołu w Niemczech i na festiwalu w Bregenz (Austria). W warszawskim Teatrze Wielkim wystawił w okresie swojej dyrekcji pierwsze wagnerowskie dramaty na tej scenie: *Tannhäusera* i *Holendra tułacza*, a w r. 1993 *Parsifala* oraz dwie premiery *Halki* – w r. 1975 i dwadzieścia lat później, w r. 1995, także *Parię*, w r. 1980 wyżej wymienione trzy inscenizacje reżyserowała Maria Fołtyn. Po odbudowie Teatru Narodowego na scenie Bogusławskiego przygotował w r. 1996 *Widma* Moniuszki, w inscenizacji Ryszarda Peryta. W tym samym roku poprowadził nieobecna od 84 lat na scenie Teatru Wielkiego premierę *Mazepy* Czajkowskiego, a w r. 1998 dla V Bydgoskiego Festiwalu „Opera Nova” *Opowieści Hoffmanna* J. Offenbacha. W r. 2000 z okazji 100-lecia Opery Lwowskiej poprowadził z tamtejszą orkiestrą koncert, w którym dużą część poświęcono muzyce Moniuszki, a w r. 2001 w Odessie prowadził koncert z muzyką polską oraz spektakl *Trubadura* Verdiego w tej 100-letniej już operze.

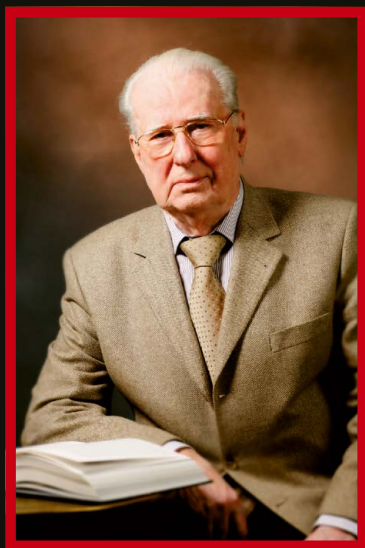
Miał również poważny dorobek nagraniowy. Z oper polskich nagrał *Erosa i Psyche* Różyckiego i *Odprawę posłów greckich* Witolda Rudzińskiego. W r. 1998 z zespołem Teatru Wielkiego nagrał *Halkę* na płytach CD, kasetach audio i video oraz płytach DVD. Edycja ta osiągnęła w r. 1999 status Złotej Płyty. Emitowany z tej

płyty DVD spektakl *Halki* pokazano w r. 2000 nawet w telewizji australijskiej.

Antoni Wicherek – obywatel świata, podkreślający swój śląski rodowód, został kawalerem najwyższych odznaczeń polskich, w tym Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski i Gloria Artis (złoty). Otrzymał wiele wyróżnień krajowych i odznaczeń zagranicznych. Był też działaczem społecznym. Jako prezes Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków był czynnie zaangażowany w utworzenie Domu Seniora.

Zmarł w 2015 roku.

KAROL CEBULA

Wybitny organizator życia
gospodarczego i społecznego,
wielki filantrop

Urodził się 30 czerwca 1931 r. w Gliwicach, syn Józefiny i Teodora, działacza polonijnego w Niemczech, powstańca śląskiego. Po dojściu Hitlera do władzy rodzina Cebulów została poddana represjom. Skonfiskowano im m.in. okazałą kamienicę przy Kana- le Gliwickim oraz sklep wielobranżowy. Ojciec Karola ostentacyjnie demonstrował swą polskość. Trafił do wię- zienia na trzy lata.

Życiorys Karola Cebuli to wiele dramatycznych przeżyć rodzinnych, jak i imponującego wyrastania na działacza społecznego oraz gospodarczego, i to w cza- sach peerelowskiej rzeczywistości. Pracował i uczył się języków obcych. Był kierownikiem budowy w Spo- łecznym Przedsiębiorstwie Budowlanym w Gliwicach, w latach 1952–1953 kierownikiem wierceń geologicz- nych w SBR we Wrocławiu. Od r. 1953 prowadził pry- watną działalność gospodarczą w Strzelcach Opolskich. W r. 1990 powołał Spółkę z o.o. Intersilesia w Strzel- cach Opolskich, która zajmowała się transportem mię- dzynarodowym, importem napojów bezalkoholowych i chemii gospodarczej oraz organizacją eksportu arma- tury przemysłowej, produkowanej na jej zlecenie przez kilkadziesiąt zakładów rzemieślniczych Ziemi Strzelec- kiej. W r. 1991 spółka zakupiła od niemieckiej firmy „Schmees” licencję na produkcję kosmetyków i artyku- łów chemii gospodarczej, stając się z czasem znaczącym na rynku polskim i zagranicznym producentem w tym zakresie. W lipcu r. 1998 Intersilesia stała się spółką polsko-angielską, której współudziałowcem jest Fir-

ma McBride Anglia. Jego firma została nagrodzona m.in. tytułem „Przedsiębiorstwa Fair Play” oraz wyróżniona w konkursie „Najlepszy Produkt Opolszczyzny 2000”. Intersilesia szczyli się także realizacją priorytetowego traktowania jakości, bezpieczeństwa pracy oraz ekologii. Zatrudnia kilkaset osób.

Karol Cebula działał w samorządzie gospodarczym rzemiosła i spółdzielczości rzemieślniczej. Twórca Spółdzielni Rzemieślniczej w Strzelcach Opolskich. Inicjator i współrealizator wielu czynów społecznych, m.in. budowy Domu Rzemiosła w Strzelcach Opolskich, pawilonu i Domu Handlowego Rzemiosła, Hurtowni Zaopatrzenia Rzemiosła w Opolu oraz internatu dla Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Głucholazach.

Był członkiem władz samorządu rzemieślniczego i spółdzielczego na szczeblach: lokalnym, wojewódzkim, centralnym i międzynarodowym, pełniąc przez wiele lat ważne funkcje, m.in. wiceprezesa Związku Rzemiosła Polskiego i wiceprezydenta Międzynarodowej Federacji Rzemiosła w Wiedniu. W latach 1989–1991 pełnił funkcję Sędziego Trybunału Stanu i delegata Polski do Międzynarodowej Organizacji Pracy w Genewie.

Za swoje zaangażowanie społeczne został wielokrotnie wyróżniony w kraju i za granicą, m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Republiki Francuskiej i odznakami zasług dla kilku województw, w tym opolskiego i katowickiego. W r. 1998 został wybrany wiceprzewodniczącym Stowarzyszenia „Ziemia Strzelecka”. Jako Prezes Zarządu Firmy Intersilesia McBride zostaje wyróżniony Medalem „Pracodawca i Organizator Pracy Bezpiecznej”, otrzymuje Srebrny, Złoty i Platynowy Laur Umiejętności i Kompetencji, „Złotą Spinkę” w kategorii biznesu, Laur Ziemi Strzeleckiej za dokonania gospodarcze, tytuł Euro Lidera

Biznesu Opolszczyzny 2002, Medal Europejski 2002 i 2004, a także uzyskał tytuł „Lidera Polskiego Biznesu”. W roku 2003 wyróżniony tytułem „Mecenas Kultury”.

Był fundatorem pomnika „Pieta Śląska” – Ofiarom Wojen i Przemocy, który odsłonięto 8 maja 2005 w Strzelcach Opolskich. Fundator systemu alarmowego i przeciwpożarowego dla zabytkowego kościółka pod wezwaniem Św. Barbary w Strzelcach Opolskich. Fundator stypendiów dla studentów i doktorantów uniwersytetu w Opolu oraz pomników w tym mieście. To jemu Uniwersytet Opolski nadał godność pierwszego Honorowego Senatora. W r. 1998 powołał do życia lokalną gazetę „Strzelec Opolski”. Uruchamił dotacje pieniężne i wsparcie rzeczowe, m.in. dla: Domów Dziecka, Związku Emerytów, PCK, Związku Kombatanów, Szpitali, Domów Pomocy Społecznej, Klubów Sportowych, Straży Pożarnej, Ośrodków dla dzieci niepełnosprawnych.

Znane też jest jego wsparcie finansowe m.in. dla: Teatru Nowego Warszawa, Teatru Lalek Opole, Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”, Filharmonii Opole, Teatru Młodzieży Opole, Teatru Opole, Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie, klubów sportowych. Wspierał ratowanie zabytków kultury. Jest też autorem książki *Zagrażam bezpieczeństwu państwa* (2009), stanowiącej zbiór ciętych felietonów. Nawiązując do treści tej edycji, profesor Dorota Simonides we wstępie napisała: *Cebula jest jak cebula – szczypie, lecz trudno się bez niej obyć. Bywa dokuczliwy, ale w rezultacie wychodzi na zdrowie*. Dodajmy – konsekwentnie dokuczliwy w walce z głupotą i biurokracją, i w dochodzeniu do pozytywnych dla ludzi rozwiązań. Ludzi często dotkniętych przez los. Był wielkim humanistą, człowiekiem ciepłym i życzliwym.

Zmarł 4 lipca 2019 roku.

ROK
2010

PIOTR USZOK

Zasłużony samorządowiec

Urodził się 9 października 1955 roku w Mikołowie. Uznany samorządowiec i wieloletni prezydent Katowic. W 1980 r. ukończył studia na Wydziale Elektrotechniki, Automatyki i Elektroniki Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Po studiach podjął pracę w Kopalni Węgla Kamiennego „Murcki”. Był kolejno sztygarem zmianowym, kierownikiem oddziału i nadsztygarem.

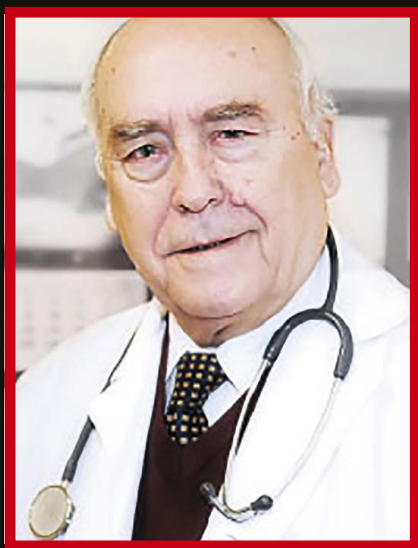
W 1990 roku po raz pierwszy uzyskał mandat radnego Katowic. Ponownie zasiadał w Radzie Miasta po wyborach w 1994 i 1998 roku. Od roku 1994 był Wiceprezydentem Miasta, odpowiedzialnym między innymi za infrastrukturę. 3 listopada 1998 roku został wybrany przez radnych (z rekomendacji Akcji Wyborczej Solidarność) na urząd Prezydenta Katowic. W wyborach bezpośrednich zarówno w 2002, 2006 i 2010 roku wygrywał zdecydowanie, zachowując funkcję Prezydenta Katowic.

W okresie zarządzania miastem, udało się mu się przeprowadzić wiele ważnych inwestycji m.in. przebudować centrum miasta, NOSPR, Międzynarodowe Centrum Kongresowe. Za jego rządów postawiono na rozwój kultury, a Katowice wizerunkowo wiele zyskały dzięki walce o miano Europejskiej Stolicy Kultury. W stolicy Śląska zaczęto organizować ważne wydarzenia m.in. Europejski Kongres Gospodarczy.

Funkcję wóldarza miasta pełnił do 2014 r., kiedy to zrezygnował z kolejnej możliwości kandydowania.

Jako wybitny samorządowiec, był wysoko ceniony w ogólnopolskich strukturach samorządów lokalnych. W latach 1998-2002 powierzono mu funkcję prezesa zarządu Związku Miast Polskich, a w kolejnej kadencji funkcję prezesa zarządu Unii Metropolii Polskich. Otrzymał kilka odznak za swoją działalność m.in. Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Różę Franciszki Cegielskiej za zasługi dla rozwoju samorządności w Polsce.

ZYGFRYD WAWRZYNEK

Doktor hab. nauk medycznych,
ekspert w dziedzinie radiologii

Urodził się 26 grudnia 1935 roku w Katowicach. W 1961 r. ukończył studia medyczne na Śląskiej Akademii Medycznej w Zabrze. Tam też rozpoczął swoją karierę zawodową, podejmując pracę w Katedrze i Zakładzie Radiologii ŚLAM. Stopień doktora nauk medycznych uzyskał w 1968 r., zaś stopień doktora habilitowanego nauk medycznych w roku 1974. Jest autorem 60 prac naukowych, licznych publikacji, referatów i kilku podręczników. Odbýwał staże w cenionych placówkach zagranicznych. Zasłynął pierwszą w Polsce i drugą na świecie pracą poświęconą przezskórnej rekanalizacji tętnicy udowej. Przewodniczy pracom sekcji radiologicznych i ultrasonograficznych polskich towarzystw medycznych.

Był Kierownikiem Pracowni Radiologicznej Centralnego Szpitala Klinicznego ŚLAM oraz Kierownikiem Centralnej Pracowni Rentgenowskiej w Zabrze. Wspólnie z Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Kadr Medycznych wykształcił ponad 400 lekarzy z zakresu podstaw diagnostyki USG.

Jest Naczelnym Lekarzem Służby Medycznej Ratownictwa Górniczego, Prezesem Katowickiej Izby Lekarskiej, a ponadto Prezesem Honorowym Klubu Sportowego „Górník Zabrze” i Wiceprezesem Okręgowego Związku Tenisowego w Katowicach.

Uhonorowany licznymi odznaczeniami i prestiżowymi nagrodami, a wśród nich: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem im. Profesora Witolda Zawadowskiego, Medalem Centralnej Stacji

Ratownictwa Górniczego, Odznaką za zasługi dla rozwoju Województwa Katowickiego, Odznaką za zasługi dla Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Tytułem „Lekarz Roku 2000”, Nagrodą im. Wojciecha Korfanteo, Statuetką św. Kamila za szczególne zasługi dla mieszkańców Śląska.

ROK
2011

OLGIERD ŁUKASZEWICZ

Wybitny aktor teatralny i filmowy

Urodził się 7 września 1946 r. w Chorzowie. W 1968 roku ukończył PWST w Krakowie. Po studiach związał się na krótko z tamtejszym Teatrem Rozmaitości (1968–1970), a po przeprowadzce do Warszawy występował na deskach tamtejszych teatrów: Dramatycznego, Współczesnego, Powszechnego, Studio, Narodowego i Polskiego. Za role teatralne był nagradzany m.in. Nagrodą na 24 Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych we Wrocławiu za rolę Franza w *Pułapce* Tadeusza Różewicza w Teatrze Studio w Warszawie (1984) oraz Nagrodą na 9 Festiwalu Teatrów Jednego Aktora we Wrocławiu za *Psalmy Dawida* w przekładzie Romana Brandstaettera (1986).

Występował również w filmach zagranicznych i na deskach teatrów zagranicznych. W wyobraźni publiczności zapisał się przede wszystkim jako Albert z „Seksmisji”. Zagrał główne role m.in. w kultowym filmie K. Kutza „Sól ziemi czarnej”, A. Wajdy „Brzeźina”, R. Bugajskiego „Generał Nil”. Ma na swoim koncie wiele ról, będących owocem współpracy z uznanymi reżyserami m.in. Kazimierzem Kutzem, Andrzejem Wajdą, Krzysztofem Kieślowskim, Agnieszką Holland, Juliuszem Machulskim, Janem Jakubem Kolskim, Barbarą Sass, Jerzym Grzegorzewskim czy Ryszardem Bugajskim.

Trzykrotnie pełnił funkcję prezesa Związku Artystów Scen Polskich. Ma na swoim koncie liczne odznaczenia państwowe za działalność sceniczną i wspierającą rozwój kultury. Jest twórcą i prezesem Fundacji „My – Obywatele Unii Europejskiej”.

FRANCISZEK MAREK

Historyk, zasłużony naukowiec

Urodził się w 1930 r. w Bełku, koło Rybnika. Wywodzi się ze starej śląskiej rodziny, która zamieszkuje Górną Śląsk od pokoleń. Wybitny historyk i pedagog 3 kwietnia 1995 r. został wybrany przez kolegium elektorów na pierwszego rektora nowo powstałego Uniwersytetu Opolskiego. Zanim do tego doszło, pełnił inne funkcje w tej placówce. Był m.in. wicedyrektorem Instytutu Pedagogicznego, prodziekanem, a następnie w latach 1990–1995 dziekanem Wydziału Filologiczno-Historycznego na tym Uniwersytecie.

Prof. Marek jest osobą znaną i cenioną w wielu zagranicznych kręgach naukowych. Długoletnia współpraca kierowanej przez niego katedry z podobną katedrą w Pädagogische Hochschule (dziś Uniwersytet) w Poznaniu zaowocowała kilkunastoma konferencjami naukowymi, po których opublikowano ok. 80 artykułów w obydwu językach, poświęconych dziejom szkolnictwa w Polsce i Niemczech. Prowadził wykłady w wielu niemieckich ośrodkach naukowych. Autor m.in. takich książek jak: „Czy Polacy i Niemcy mogą zapomnieć o przeszłości?”, „Polscy Ślązacy oskarżają”, „Najdawniejsze czasopisma polskie na Śląsku”. Wielki Ślązak, Polak. Przyczynił się do wzniesienia w Raciborzu pomnika ks. J. F. Gawliny – biskupa polowego Wojska Polskiego, spoczywającego na cmentarzu na Monte Cassino.

Mieszka w Gogolinie na Opolszczyźnie. Nadal prowadzi wykłady na kilku uczelniach.

ROK
2012

NORBERT HONSZA

Uczony o europejskiej renomie

Rodowity Ślązak, urodził się w Wodzisławiu Śląskim w 1933 r. Tam ukończył zarówno szkołę podstawową, jak i liceum ogólnokształcące. Jest uczonym o europejskiej renomie. Germanista, literaturo-, kulturo- i śląskoznawca, krytyk literacki i publicysta. W latach 1970–2003 był kierownikiem Zakładu Literatury i Kultury Współczesnej Niemiec, Austrii i Szwajcarii w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Profesor zwyczajny Wyższej Szkoły Studiów Międzynarodowych w Łodzi, profesor w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Raciborzu. Redaktor serii naukowej „Germanica Wratislaviensia”.

W latach 1990–2006 współzałożyciel i współredaktor czasopisma Uniwersytetu Wrocławskiego „Zbliżenia. Polska-Niemcy”. Ceniony za swą pracę naukową i dydaktyczną w kraju i za granicą. Wykładał gościnnie m.in. na uczelniach w Bochum, Hamburgu, Siegen, Lipsku, Sztokholmie, Wiedniu, Karlsruhe i Ostrawie. Członek kilku krajowych i zagranicznych towarzystw naukowych (Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Interkulturelle Germanistik, Thomas-Mann-Gesellschaft, Heinrich-Mann-Gesellschaft, Eichendorff-Gesellschaft, Karl-May-Gesellschaft). Opublikował wiele prac z zakresu literatury niemieckojęzycznej, komparatystki, literatury popularnej, stosunków polsko-niemieckich i badań interdyscyplinarnych. Jest autorem prac m.in. o Tomaszu Mannie, Heinrichu Böllu, Günterze Grasie, Peterze Handkem, Kurcie Tucholskim oraz literaturze popularnej. Autor Historii Literatury Niemieckiej

w dziewięciotomowej Historii Literatury Światowej. Laureat Nagrody Kulturalnej Śląska (Getynga 2003), zasłużony multiplikator w procesie pojednania polsko-niemieckiego.

ADAM MAKOWICZ

Legenda jazzu, mistrz
improvizacji, wybitny
pianista, filantrop

Urodził się w 1940 roku w rodzinie mieszkającej na Śląsku Cieszyńskim. W 1946 r. powrócił z rodzicami do Polski. Trafił do szkoły dla dzieci uzdolnionych muzycznie, a następnie do klasy fortepianu wybitnego nauczyciela, profesora Szafranka w Rybniku.

Jego muzyczna kariera zaczęła się w 1962 roku, kiedy z trębaczem Tomaszem Stańką założył grupę Jazz Darings.

Nagrał kilkadziesiąt płyt i występował w najważniejszych salach koncertowych na świecie (m.in. nowojorska Carnegie Hall), współpracując z największymi współczesnymi muzykami m.in. Bennym Goodmanem, Herbiem Hancockiem, Earlem Hinesem, Freddie Hubbardem, Sarah Vaughan, Teddym Wilsonem, Georgem Shearingiem, Georgem Mrazem, Al Fosterem, Jack DeJohnette, Charliem Hadenem. Był wielokrotnym solistą orkiestr i zespołów kameralnych: National Symphony of Washington, London Royal Philharmonic Orchestra, Moscow Symphony Orchestra, Filharmonii Narodowej w Warszawie, Chester String Quartet, Amici String Quartet, Orkiestry Kameralnej „Amadeus” z Agnieszką Duczmal i wielu innych. Autor kompozycji na zespoły kameralne, ponad 100 krótkich kompozycji jazzowych, a także muzyki do krótkich filmów. Przez wiele lat swoją muzyką uświetniał klasyczne już festiwale warszawskie Jazz Jamboree.

W 2008 r. z okazji jubileuszu czterystu lat istnienia amerykańskiej polonii został wpisany w poczet najbardziej zasłużonych czterystu Polaków w historii Stanów

Zjednoczonych. W 2009 r. został udekorowany w Warszawie Złotym Krzyżem „Gloria Artis” – za swój udział w propagowaniu polskiej sztuki na świecie.

ROK
2013

RADIO KATOWICE SA REGIONALNA ROZGŁOŚNIA POLSKIEGO RADIA W KATOWICACH

**Polskie
Radio
Katowice**

Rozgłośnia promująca
wartości regionu

Należy do trzech najstarszych w Polsce rozgłośni radiowych. Rozpoczęło swoją działalność ponad 90 lat temu, w dniu górniczego święta, 4 XII 1927 r. Tak szybkie utworzenie Polskiego Radia w Katowicach było konsekwencją zwycięskiego III powstania śląskiego i pozwalało objąć polskojęzycznym przekazem część Górnego Śląska, która powróciła do odradzającego się państwa polskiego. Katowickie radio od pierwszych dni swojego działania propagowało polskie słowo i polską kulturę. Było też bardzo mocno zakorzenione w śląskiej tradycji. W 1927 r. po raz pierwszy przed mikrofonem wystąpił popularny „Karlik z Kocyndra” – Stanisław Ligoń i tym samym rozpoczął swoje śląskie „beranie”. Tak narodziła się jedna z najpopularniejszych audycji „BERY I BOJKI”. W 1928 r. na antenę zawitała pierwsza audycja dla słuchaczy poza granicami Polski – „Francuska Skrzynka z Katowic”, która zrodziła wielki RUCH KATOWICARDÓW.

W 1937 Radio Katowice jako pierwsze i jedyne w dwudziestoleciu międzywojennym otrzymało nową siedzibę. Piękny i funkcjonalny gmach w stylu modernistycznym był projektowany i wznoszony jako pierwszy w niepodległej Polsce z przeznaczeniem dla stacji radiowej. Jednym z inicjatorów jego budowy był ówczesny dyrektor Polskiego Radia, jeden z najwybitniejszych Ślązaków minionego wieku – Stanisław Ligoń. Po wojnie w Radiu Katowice reaktywowano Orkiestrę Symfoniczną Polskiego Radia, którą po objęciu przez Grzegorza Fitelberga nazwano „Wielką”. Przez wiele lat WOSPR

funkcjonowała w strukturze tej rozgłośni, stając się „dobrem narodowym”. Pierwsze orkiestry rozrywkowe powstały w rozgłośni już przed wojną, a po niej działała m.in. słynna Orkiestra Rozgłośni Śląskiej nazywana „ORKIESTRA HARALDA”. W 1954 r. Witold Dobrowolski wymyślił formułę najstarszej sportowej audycji w polskiej radiofonii – „Z mikrofonem po boiskach”.

W 1987 r. w Polskim Radiu Katowice narodziło się OGÓLNOPOLSKIE DYKTANDO, 25 lat temu Polskie Radio Katowice zorganizowało po raz pierwszy konkurs gwary śląskiej „Po naszymu – czyli po Śląsku”, propagujący śląską gwara, kulturę i tradycje.

Radio Katowice SA to zespół doświadczonych dziennikarzy, techników, pracowników wielu specjalności. Wyróżnianych, honorowanych, cenionych.

Radio zmienia się z każdym dniem, tak jak zmienia się czas i otoczenie, w którym funkcjonuje. To już nie tylko eter, ale multimedialność przekazu. To co dzieje się na antenie tradycyjnej jest równocześnie transferowane do nowych mediów, zarówno poprzez stronę internetową jaki i poprzez media społecznościowe. Podkreśla swoją obecność na Facebooku, Twitterze czy You Tube, gdzie stale wzrasta liczba osób obserwujących program. Jest to oferta różnorodna i bogata, rzetelnością i dobrym dziennikarskim warsztatem spełniająca wszystkie wymogi misji radia publicznego.

Radio Katowice SA jest największą regionalną rozgłośnią w kraju z najliczniejszym audytorium. Posiadając 6 nadajników na terenie swojego działania, dociera do ogromnej liczby słuchaczy w całym województwie śląskim. Jesteśmy wszędzie tam, gdzie dzieją się najważniejsze dla regionu sprawy. Niezmiennie buduje swój autorytet powagą i szacunkiem dla przeszłości, ale i odwagą w podejmowaniu coraz śmielszych wyzwań, które niesie przyszłość.

JERZY BUZEK

Polityk, naukowiec, działacz
Solidarności, społecznik i pedagog

Urodził się 3 lipca 1940 r. Wywodzi się ze znanej z patriotyzmu rodziny Śląska Cieszyńskiego.

Profesor nauk technicznych. Kształcił się na Politechnice Śląskiej, później wykładał na Politechnice Opolskiej. Był również członkiem Polskiej Akademii Nauk w Gliwicach.

W 1980 r. wstąpił do NSZZ Solidarność. W latach 1997–2001 był premierem. Wprowadził Polskę do NATO i negocjował warunki przyjęcia Polski do Unii Europejskiej. Od 2004 r. jest związany z Europarlamentem. Najpierw jako europoseł, a w 2009 roku został wybrany Przewodniczącym PE.

Reprezentował Parlament Europejski podczas wyborów na Ukrainie, wspierając Pomarańczową Rewolucję. Był posłem sprawozdawcą PE w ramach pakietu legislacyjnego Siódmego Programu Ramowego na rzecz Badań i Rozwoju, a także posłem sprawozdawcą Europejskiego Planu Strategicznego w dziedzinie Technologii Energetycznych. Był członkiem Komisji Przemysłu, Badań i Energii oraz Komisji Środowiska, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności. Należał również do kilku delegacji Parlamentu Europejskiego: Komisji Współpracy Parlamentarnej UE – Ukraina, Delegacji Stosunków z krajami Azji Południowo – Wschodniej i ASEAN. Wiceprzewodniczący Europejskiego Forum Energetycznego.

Kawaler wielu odznaczeń, w tym: Orderu Orła Białego RP. Zaangażowany w sprawy Śląska, za co został wyróżniony tytułem „Honorowy Ślązak Roku 2011”.

ROK
2014

KRYSTYNA LOSKA

Legendarna prezenterka
telewizyjna

Urodziła się 25 lipca 1937 r. w Tychach i tam chodziła do szkoły podstawowej. Maturę zdawała w Liceum im. Bolesława Chrobrego w Pszczynie. Studiowała w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie. W 1961 roku rozpoczęła współpracę z Radiem Katowice prowadząc m.in. najpopularniejszy wówczas program młodzieżowy „To idzie młodość”. W 1962 rozpoczęła pracę w Ośrodku Telewizji Polskiej w Katowicach. Już wówczas zdobyła sympatię widzów nie tylko na Śląsku, ale w całej Polsce.

W 1971 roku mąż Krystyny Loski, Ślązak, inżynier górnik został przeniesiony z Ministerstwa Górnictwa w Katowicach do Państwowej Rady Górnictwa w Warszawie. Po 10 latach pracy w Telewizji Katowice prezenterka wraz z całą rodziną przeniosła się do stolicy. W Telewizji Polskiej w Warszawie pracowała przez następne 25 lat. Wielokrotnie zapraszana była do prowadzenia prestiżowych wydarzeń artystycznych m.in. Międzynarodowego Festiwalu Piosenki w Sopocie, Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu. Często reprezentowała Telewizję Polską poza granicami kraju, a swoje umiejętności aktorskie zaprezentowała m.in. w bardzo popularnym programie rozrywkowym „Studio Gama” oraz w filmach: „Milion za Laurę”, „Brunet wieczorową porą”, „Bal na Dworcu w Koluszkach”.

Przez wiele lat prowadziła koncerty charytatywne na rzecz Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej i PCK. Przez te wszystkie lata widzowie cenili Krystynę Loską za perfekcyjne przygotowanie, serdeczny uśmiech,

promienną twarz i nienaganny wygląd. Z wyrazami sympatii ze strony widzów spotyka się do dziś. Za całokształt swojej pracy otrzymała statuetkę Akademii Telewizyjnej „Super Wiktora”, Kryształową Gwiazdę Telewizji i Kryształową Gwiazdę Festiwalu. W roku 2013 otrzymała z rąk Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

PIOTR BECZAŁA

Światowej sławy solista operowy

Urodził się 28 grudnia 1966 roku w Czechowicach-Dziedzicach. Jest tenorem lirycznym, wielce docenianym przez publiczność i krytykę za wyjątkowy głos i umiejętność wcielania się w różnorodne role. Dysponuje ciepłym, donośnym, pełnym finezji głosem i zadziwia ogromną muzykalnością. Niezależnie od walorów wokalnych przykuwa uwagę swoją grą aktorską eksponując wyraziście cechy osobowości każdej postaci. Światowa krytyka plasuje go w grupie czterech najwspanialszych tenorów.

Swoją przygodę ze śpiewem rozpoczął na Śląsku. Studiował na katowickiej Akademii Muzycznej pod kierunkiem wybitnych profesorów: Jana Ballarina, Pawła Lisitsiana i Seny Jurinac. Po studiach został zaangażowany w Państwowym Teatrze Muzycznym w Linzu, gdzie doskonalił warsztat wokalny. W roku 1997 został solistą Opery w Zurichu. Dał się tam poznać w rolach tenorowych wielu oper rozwijając jednocześnie swój talent. Szczególnie owocne w jego karierze stały się lata 2004-2006, kiedy to uzyskał międzynarodowy rozgłos po debiutach w Royal Opera Covent Garden i w Operze San Francisco. Następnie występował na scenach w La Scali i Metropolitan Opera w Nowym Jorku, gdzie zadebiutował w 2006 roku jako Książę Mantui w operze *Rigoletto*. MET otworzyła mu drzwi do światowej kariery. Oprócz *Rigoletta* kreował tam wiodące partie w operach: Łucja z *Lammermooru*, *Eugeniusz Oniegin*, *Cyganeria*, *Romeo i Julia*. Od tego czasu pojawia się często na scenach Opery Niderlandzkiej, Opery w Hamburgu,

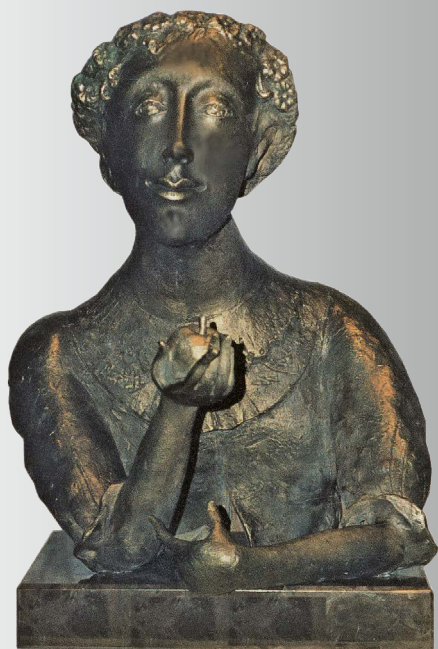
Państwowej Opery w Berlinie, Teatru Wielkiego w Warszawie, teatrów operowych Wiednia, Genewy, Bolonii, Brukseli, Aten, a także w Teatrze Mariiński w Petersburgu. Oprócz występów operowych prezentował się na koncertach estradowych i na festiwalach (Salzburg, Lucerna, Graz, Montpellier), gdzie towarzyszyły mu renomowane orkiestry.

W jego repertuarze znajdują się role bohaterów z najbardziej popularnych oper jak Alfredo (*Traviata*), Księżę Mantui (*Rigoletto*), Ricardo (*Bał Maskowy*), Rudolfo (*Cyganeria*), tytułowe role w *Wertherze*, *Fauście* i *Romeo i Julia*, a także Leński (*Eugeniusz Oniegin*), Tamino (*Czrodziejski flet*), Don Ottavio (*Don Giovanni*), Włoski śpiewak (*Kawaler Srebrnej Róży*), Camille de Rosillon (*Wesoła Wdówka*) i Belmont (*Urowadzenie z Seraju*).

Za swoją działalność artystyczną został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2015), Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2010) i Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Na koncie ma również statuetkę Fryderyka i International Opera Awards.

20 czerwca 2019 r. został uhonorowany najwyższym odznaczeniem zawodowym w niemieckojęzycznym świecie operowym „Österreich Sommer Sänger”.

ROK
2015

GRZEGORZ ŁUBCZYK

Były ambasador RP na Węgrzech

Od 15 lat bardzo aktywnie kreuje pozytywny wizerunek Śląska, choć urodził się w 1946 roku w Sulejowie nad Pilicą, a większość życia spędził w Warszawie. Czyni to poprzez upowszechnianie wiedzy o Henryku Sławiku – pochodzącym z Szerokiej k. Jastrzębia-Zdroju powstańcu śląskim, który do historii wszedł na Węgrzech jako uchodźca wojenny i przedstawiciel Rządu RP na Wychodźstwie. Jego wzorowe współdziałanie z Józsefem Antallem seniorem, ich wspólna opieka nad dziesiątkami tysięcy uchodźców, uratowanie ok. 5 tysięcy polskich Żydów – zdominowały twórczość pisarską i filmową Łubczyka.

Laureat to polonista i dziennikarz, korespondent prasy polskiej na Węgrzech i ambasador RP w Budapeszcie (1997-2001) oraz współzałożyciel i wiceprezes Stowarzyszenia „HENRYK SŁAWIK – Pamięć i Dzieło”. Jest autorem 10 książek i 6 filmów dokumentalnych poświęconych m.in. stosunkom polsko-węgierskim.

Na podstawie swojej pierwszej książki o Sławiku „POLSKI Wallenberg. Rzecz o Henryku Sławiku” (2003) z M. Maldisem zrealizował film „Henryk Sławik. Polski Wallenberg”. Na Jego wniosek prezydent RP w 2004 roku pośmiertnie odznaczył H. Sławika pierwszym polskim odznaczeniem – Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Z wielu przedsięwzięć autorskich należy m.in. wymienić wydane w „Rytmie” książki: „HENRYK SŁAWIK. Wielki zapomniany Bohater Trzech Narodów” (2008) i z żoną Krystyną dwóch tomów unikatowych albumów

„PAMIĘĆ. Polscy uchodźcy na Węgrzech 1939–1946” (wydanych w roku 2009 i 2011). Wyrazem wdzięczności Bratankom za przyjęcie tysięcy polskich uchodźców są trzy filmy dokumentalne autorstwa Łubczyka – „Anioły Karola Malczyka” (2008), „Węgierskie serce” (2012) i „Życie na krawędzi. Henryk Sławik – József Antall senior” (2014).

Według projektu byłego ambasadora, w 2014 roku w Jastrzębiu-Zdroju powstała stała ekspozycja „HENRYK SŁAWIK – Chłopak z Szerokiej”. Od 2004 roku do dziś Grzegorz Łubczyk przybliżył postaci Sławika i Antalla na ponad dwustu spotkaniach autorskich w Polsce, na Węgrzech, we Francji, Kanadzie, Austrii. Za swą działalność otrzymał Krzyż Oficerski z Gwiazdą Orderu Zasługi Republiki Węgierskiej (2001). To także Honorowy Obywatel Vámosmiskola (Węgry) i Zasłużony dla Miasta Jastrzębie-Zdrój.

MARIAN ZEMBALA

Wybitny kardiochirurg
i transplantolog

Urodził się w 11 lutego 1950 r. w Krzepicach. Wspólnie z profesorem Zbigniewem Religą i Andrzejem Bochenkiem współtworzył zabrzańską kardiochirurgię i transplantologię od 1985 r. i dbał o jej rozwój przez ponad 30 lat m.in. bardzo aktywnie jako kierownik Katedry i Oddziału Klinicznego Kardiochirurgii, Transplantologii, Chirurgii Naczyniowej i Endowaskularnej SUM od 1999 r. i dyrektor Śląskiego Centrum Chorób Serca w Zabrze.

Prof. Zembala jako kardiochirurg i transplantolog przez lata aktywnie działał na płaszczyźnie europejskiej i światowej: w latach 2010–2012 był prezydentem Europejskiego Towarzystwa Chirurgii Serca i Naczyń. Był członkiem m.in. Europejskiego Towarzystwa Kardio-Torakochirurgów (EACTS), Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego (ESC), działał aktywnie przez wiele lat w prestiżowym Nucleus Working Group on Cardiovascular Surgery, był współautorem i członkiem Task Force Group w zakresie europejskich wytycznych diagnostyki i leczenia choroby niedokrwiennej serca, wad zastawkowych serca (ESC/EACTS 2010 i 2014). Należał do Komitetu Sterującego Europejskiego Rejestru Przewodnikowego Leczenia Zastawek.

Wśród najważniejszych obszarów swoich zawodowych zainteresowań i osiągnięć naukowych wymienia problematykę nowoczesnego leczenia wad zastawkowych serca, choroby niedokrwiennej serca, zatorowość płucną, niewydolność serca, mechaniczne wspomaganie krążenia oraz transplantację serca i płuc u dorosłych i dzieci

oraz zastosowanie nowych technologii w medycynie sercowo-naczyniowej. Jako pierwszy w Polsce wprowadził zabieg rewaskularyzacji tętniczej z wykorzystaniem obu tętnic piersiowych, zabieg ablacji w zagrażających życiu arytmiiach, kardiomioplastyki serca (1996), pierwszy w Polsce przeszczep serca u dzieci, przeprowadził pierwszą w Polsce transplantację płuca (1998) oraz serca i płuc (2001). Podjął się również wykonania zabiegu wszczepienia by-passów 103-letniej pacjentce. Z tak bogatym dorobkiem zawodowym został krajowym konsultantem w dziedzinie kardiochirurgii, a w 2015 roku pełnił funkcję ministra zdrowia.

Wielokrotny laureat indywidualnej i zespołowej Nagrody Ministra Zdrowia, uhonorowany wieloma wyróżnieniami m.in. medalem papieskim Benemerenti „Pro Ecclesia et Pontifice” (2012), tytułem Diamentowy Lider Ochrony Zdrowia (2012), Najbardziej wpływowej osoby roku w ochronie zdrowia w Polsce (2011), Krzyżem Komandorskim Odrodzenia Polski (2011).

Od ponad trzydziestu lat aktywnie angażuje się w życie i rozwój makroregionu Śląska i województwa śląskiego m.in. jako radny Sejmiku Śląskiego i poseł na Sejm. Laureat wielu śląskich wyróżnień, w tym Śląskiej Nagrody im. Juliusza Ligonia (2010).

ROK
2016

STANISŁAW SŁAWOMIR NICIEJA

Polski historyk i historyk
sztuki XIX i XX wieku

Profesor nauk humanistycznych, czterokrotny rektor Uniwersytetu Opolskiego, senator RP V kadencji. Urodził się w 1948 r. w Strzegomiu. Uznawany jest za głównego budowniczego Uniwersytetu Opolskiego, bo w czasie jego kadencji wzniesiono najbardziej reprezentacyjne budynki tej instytucji: Collegium Maius, Collegium Minus, Collegium Pedagogicum, Collegium Civitas, 14-kondygnacyjny Dom Studenta „Niechcic”, uratowano i odrestaurowano po powodzi „Villę Academica”. Był pomysłodawcą i głównym realizatorem wzniesienia pomników zdobiących Wzgórze Uniwersyteckie w Opolu. Doprowadził też do renowacji zniszczonych po wojnie barokowych pomników: Cztery Pory Roku, Hypnos, Kolumna Maryjna i neogotyckich: Dama z harfą, Św. Krzysztof, które po renowacji zdobią Wzgórze Uniwersyteckie.

Laureat nagród: im. Ludwika Waryńskiego (1987), im. Juliusza Ligonia (1989), „Życia Literackiego” (1989), „Przeglądu Technicznego” (1989), Polskiej Fundacji Kulturalnej w Londynie im. Edwarda Raczyńskiego (1991), „Przeglądu Wschodniego” (1993), nagrody „Polityki” (1999), Nagrody Literackiej Wojewody Opolskiego (1990), nagrody I stopnia Ministra Edukacji Narodowej za osiągnięcia naukowe (1986, 1991, 1999) oraz wielokrotnie otrzymywał nagrodę ministra za działalność organizacyjną na rzecz Uniwersytetu Opolskiego.

Zasłużony Obywatel Miasta Opola od 1993 roku, Honorowy Obywatel Miasta Strzegomia od 2008 roku, nagrodzony tytułem „Glorii Artis” – nagroda Mini-

sterstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2005), „Pro Memoria” – nagroda główna Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (2012) za książkę „Lwów. Ogród snu i pamięci”. Współautor ponad 20 półgodzinnych filmów dokumentalnych o Lwowie, miasteczkach kresowych i zabytkach śląskich: m.in. Orleńskie Lwowskie (1990), Snem wiecznym we Lwowie (1992), Zadwórze – polskie Termopile (1993), „Opowieści Cmentarza Łyczakowskiego we Lwowie” (6 odcinków, 1996), „Twierdze kresowe Rzeczypospolitej”, (12 odcinków, w latach 2006-2009), m.in. o Kamieńcu Podolskim, Żółkwi, Zbarażu, Buczaczu, Trembowli, Stanisławowie, Łucku, Okopach św. Trójcy, Brzeżanach, Krzemieńcu. Należy do twórców Towarzystwa Historyczno-Literackiego im. Karola Szajnochy w Opolu, w jego ramach od 1989 organizuje wieczory autorskie i promocje książek w Klubie Akademickim Uniwersytetu Opolskiego. Był pomysłodawcą i realizatorem Złotej Serii Otwartych Wykładów Uniwersyteckich.

MAKSYMILIAN PAZDAN

Jeden z najwybitniejszych
przedstawicieli nauk prawnych,
doktor honoris causa
Uniwersytetu Śląskiego

Niekwestionowany autorytet w zakresie prawa cywilnego, największy znawca prawa prywatnego międzynarodowego i Ślązak z wyboru urodził się w 1936 r. w Zagórzycach k. Sędziszowa Małopolskiego.

Profesor zwyczajny, doktor honoris causa, „perła w koronie” Uniwersytetu Śląskiego, Ślązak z wyboru, jeden z pionierów Uniwersytetu w Katowicach, który przyczynił się m.in. do powołania Wydziału Teologicznego i uratowania Wydziału Radia i Telewizji w tej placówce. Posiada ogromny dorobek naukowy – oprócz licznych publikacji jest autorem wielkopomnego podręcznika z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego.

W latach 1953–1957 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po ukończeniu studiów pracował na stanowisku asystenta i starszego asystenta, a po doktoracie (1964), na stanowisku adiunkta w Katedrze Prawa Cywilnego i Prywatnego Międzynarodowego UJ. Już od 1960 r. prowadził zajęcia w Punkcie Konsultacyjnym Wydziału Prawa UJ w Katowicach, później również w utworzonej Filii UJ w Katowicach (1966–1968). W latach 1961–1963 odbył aplikację sądową zakończoną egzaminem sędziowskim. Choć mógł pozostać na Uniwersytecie Jagiellońskim i mieszkać w Krakowie, wybrał Śląsk.

W 1963 r. zamieszkał w Katowicach. Stopień dr hab. uzyskał w 1974 r. Jeszcze będąc związany z UJ należał do grupy uczonych, którzy podjęli ryzyko budowania Uniwersytetu na Ziemi Śląskiej. Na Uniwersytecie Śląskim pełnił różne funkcje m.in.: pro-

dziekana (1972–1978) i dziekana Wydziału Prawa i Administracji (1978–1989), prorektora (1981–1987), a w latach 1990–1996 rektora uczelni. W kadencji 2002-2005 jest członkiem Senatu, członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów. Od 1990 r. jest członkiem Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych PAN w Warszawie. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1975) oraz Krzyżem Kawalerskim (1980) i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski Polonia Restituta (1987). Za zasługi w rozwijaniu współpracy polsko-francuskiej w 1987 r. został mianowany Kawalerem Orderu Palm Akademickich.

29 września 2006 r. Uniwersytet Śląski przyznał mu wyróżnienie Pro Scientia et Arte w dziedzinie nauk humanistycznych i artystycznych za wybitne i twórcze osiągnięcia naukowe i dydaktyczne. Zaś w 2008 r. został wyróżniony „Śląskim Oskarem”.

ROK
2017

NARODOWA ORKIESTRA SYMFONICZNA POLSKIEGO RADIA W KATOWICACH

Ambasador kulturalny Polski

NOSPR reprezentuje kraj na międzynarodowej scenie artystycznej, współpracowała z jednymi z największych kompozytorów drugiej połowy XX wieku – Witoldem Lutosławskim, Henrykiem Mikołajem Góreckim i Krzysztofem Pendereckim, prezentując pierwsze wykonania ich dzieł.

Zespół utworzył w 1935 w Warszawie i prowadził do wybuchu II wojny światowej Grzegorz Fitelberg. W 1945 orkiestrę reaktywował w Katowicach Witold Rowicki. W 1947 dyрекcję artystyczną objął ponownie Fitelberg. Po jego śmierci w 1953 zespołem kierowali kolejno: Jan Krenz, Bohdan Wodiczko, Kazimierz Kord, Tadeusz Strugała, Jerzy Maksymiuk, Stanisław Wisłocki, Jacek Kaspszyk, Antoni Wit, Gabriel Chmura, ponownie Jacek Kaspszyk. We wrześniu 2000 dyrektorem naczelnym i programowym została Joanna Wnuk-Nazarowa. Dyrygentem honorowym jest Jan Krenz.

31 sierpnia 2012 r. funkcję dyrektora artystycznego i I dyrygenta Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia w Katowicach objął Alexander Liebreich. Wraz z NOSPR występowało wielu znakomitych dyrygentów i solistów, m.in. Martha Argerich, Leonard Bernstein, Rudolf Buchbinder, James Conlon, Plácido Domingo, Pierre Fournier, Nicolai Gedda, Barbara Hendricks, Julius Katchen, Leonidas Kavakos, Wilhelm Kempff, Kevin Kenner, Paweł Klecki, Kirył Kondraszyn, Marguerite Long, Witold Lutosławski, Charles Mackerras, Mischa Maisky, Sir Neville Marriner, Kurt Masur, Shlomo Mintz, Ivan Monighetti, Garrick Ohlsson, Kun Woo Paik, Krzysztof Penderecki, Maurizio Pollini, Hermann Prey, Ruggiero Ricci, Mściśław Rostropowicz, Artur Rubinstein, Jerzy Semkow, Stanisław Skrowaczewski, Leonard Slatkin, Isaac Stern, Henryk Szeryng, Yan Pascal Tortelier, Pieter Wispelwey, Krystian Zimerman, Nicolai Znaider.

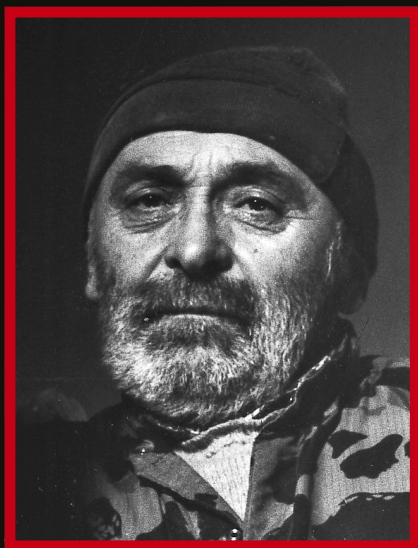
Orkiestra występowała niemal we wszystkich krajach Europy, w obu Amerykach, a także w Japonii, Hongkongu, Chinach, Australii, Nowej Zelandii, Korei, na Tajwanie i w krajach Zatoki Perskiej. Od 2005 r. NOSPR jest organizatorem biennale – Festiwalu Pracykonń Polska Muzyka Najnowsza, a od 2015 r. współorganizuje Festiwal Katowice Kultura Natura. W październiku 2014 r. NOSPR zainaugurowała sezon w nowej siedzibie. Autorem projektu budynku jest Konior Studio z Katowic, a koncepcję akustyczną sali opracowała firma Nagata Acoustics.

Projekt nowej siedziby dla NOSPR przedstawiał ciekawą bryłę, która miała się wpisać w przestrzeń po byłej kopalni „Katowice” i stanowić część wyznaczonej przez miasto „osi kultury”. Uwagę wszystkich zwraca dziś niezwykle interesująca elewacja budynku. Skomponowana ze śląskich wątków i skojarzeń z muzyką. Ma w sobie nie tylko wyraźny rytm filarów – czytamy w opisach budynku. Wewnątrz znajdują się dwie sale koncertowe – wielka mieści 1800 osób i kameralna, która przyjmie 300 gości. Sale oświetla 670 punktów świetlnych i 500 reflektorów. Publiczność zasiadająca na parterze i na balkonach otacza estradę. Dzięki temu muzykę słyszeć dokładnie tak samo z każdego miejsca w sali. Nowa siedziba NOSPR, wyróżniająca się wyjątkową architekturą, otoczona intrygującymi swoją prostotą ogrodami, z salami koncertowymi o najlepszej akustyce, wyznacza nową jakość w myśleniu o przestrzeni dla kultury w Polsce i staje się symbolem przemiany Katowic.

ROK
2018

JAN KUCZ

Profesor, rzeźbiarz

Urodził się w 1936 r. w Zarzeczu. Maturę uzyskał w 1955 r. w Liceum Sztuk Plastycznych w Białymstoku-Białej. Studiował w pracowni Franciszka Stryniewicza na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Na tej uczelni prowadził pracownię rzeźby. Od 1989 roku jest profesorem tej uczelni, a w latach 1984-86 był także prorektorem placówki.

Należał do licznych związków zrzeszających naukowców-artystów m.in. był członkiem ZG ZPAP, Rady Artystycznej Szkolnictwa Wyższego MKiS, Komisji Artystycznej Archidiecezji w Warszawie, Rady Artystycznej CRP w Oronsku, Grupy „Rekonesans” oraz Centralnej Komisji ds. Tytułów Naukowych i Profesor-skich.

Za działalność naukową i twórczą otrzymał w 1983 roku Złoty Krzyż Zasługi; w 1992 Nagrodę Brata Alberta za pomniki Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Papieża Jana Pawła II w Kaliszu; w 2005 Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski; a w 2011 Złoty Medal „Gloria Artis”.

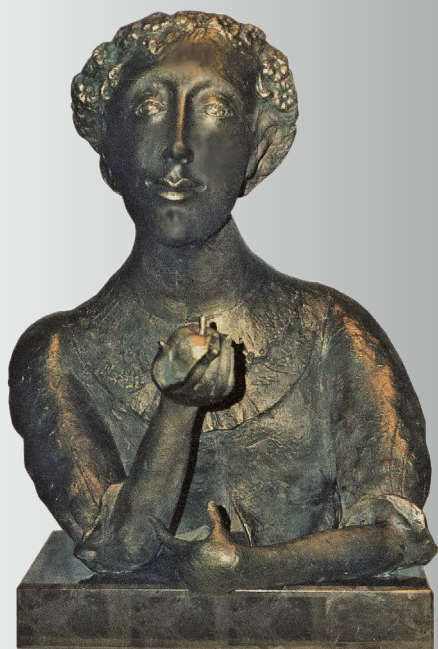
Zrealizowane projekty rzeźb i pomników jego autorstwa można oglądać w wielu miastach Polski. Wśród nich należy wymienić m.in. pomniki: Fryderyka Chopina w Dusznikach-Zdroju i Wrocławiu, Gustawa Morcinka w Skoczowie, Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Częstochowie, papieża Jana Pawła II w Kaliszu i Białymstoku-Białej, Jana Kochanowskiego w Radomiu, Cyryla Ratajskiego w Poznaniu oraz portrety Mikołaja Góreckiego i Wojciecha Kilara w Filharmonii w Bydgoszczy,

portret Herberta von Karajana w Hamburgu i Gustawa Holoubka w Teatrze Polskim w Warszawie.

Brał udział także w wielu innych konkursach i przygotowywał własne projekty, które doczekały się nagród i wyróżnień m.in. na pomnik Powstańców Wielkopolskich, Powstańców Śląskich, Walki i Męczeństwa, Mikołaja Kopernika we Fromborku, pomnik Zwycięstwa w Warszawie, Fryderyka Chopina do Londynu czy na rzeźbę sportową w Barcelonie.

Projekty autorstwa prof. Jana Kucza były prezentowane za granicą podczas licznych wystaw zbiorowych m.in. w 1967 roku w Hadze, 1978 roku w Madrycie i Lizbonie, 1979 w Paryżu, a 1982 w Wenecji.

ROK
2019

ANDREAS GLENZ

Przedsiębiorca

Urodzony 28 lipca 1954 r. w Rogowie w powiecie wodzisławskim. Autorytet w dziedzinie próżniowych aparatur naukowo-badawczych.

W 1974 r. ukończył Technikum Mechaniczne w Raciborzu. Pięć lat później skończył studia z Automatyki i Metrologii na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W tym samym czasie ukończył również na AGH studium pedagogiczne. W 1996 r. uzyskał stopień doktora nauk technicznych w dziedzinie automatyki i robotyki. Dziś Konsul Honorowy AGH.

Pracę zawodową rozpoczął na kopalni „Anna” w Pszowie. Pięć miesięcy później, po wyjeździe do Niemiec, rozpoczął swoją ścieżkę kariery. Praca w czołowej firmie hi-tech pozwoliła na zdobycie ogromnego doświadczenia zawodowego od podstaw aż do odpowiedzialności za najtrudniejsze, innowatorskie projekty na skalę światową. Dzięki wypracowanej w ten sposób pozycji, został zwerbowany na Uniwersytet do Heidelbergu, gdzie objął stanowisko szefa technicznego i pracownika naukowego. Tam oprócz budowy czy modernizacji instytutów (ich wyposażenia jak i uruchamiania) działał naukowo w segmencie tworzenia nowych technik pomiarowo-badawczych z zakresu nanotechnologii.

Był pomostem pomiędzy nauką a techniką. Współpracował z wieloma topowymi naukowcami ze świata, w tym noblistami. Swoją wiedzą i osiągnięciami zdobył międzynarodową renomę. Dzięki swojej wiedzy koncipował ekstremalne urządzenia, które zawsze doprowadzały do sukcesu różne grupy badawcze. Z czasem

zaczęły spływać do niego prośby o budowę indywidualnego sprzętu naukowo-badawczego do różnych instytutów na świecie.

Pierwszym była aparatura do ETH (Eidgenössische Technische Hochschule) w Zurychu (CH), druga dla PSI (Paul Scherrer Institut) w Villigen (CH), trzecia dla CNRS Mulhouse (F), czwarta dla Uniwersytetu w Brukseli (B), piąta dla Max-Planck-Institut w Düsseldorf (D), i tak dalej. Ilość zleceń była na tyle duża, iż dr Glenz w roku 1996 w rodzinnym Rogowie założył własną firmę PREVAC, która obecnie jest jednym ze światowych liderów w produkcji próżniowych aparatów naukowo-badawczych.

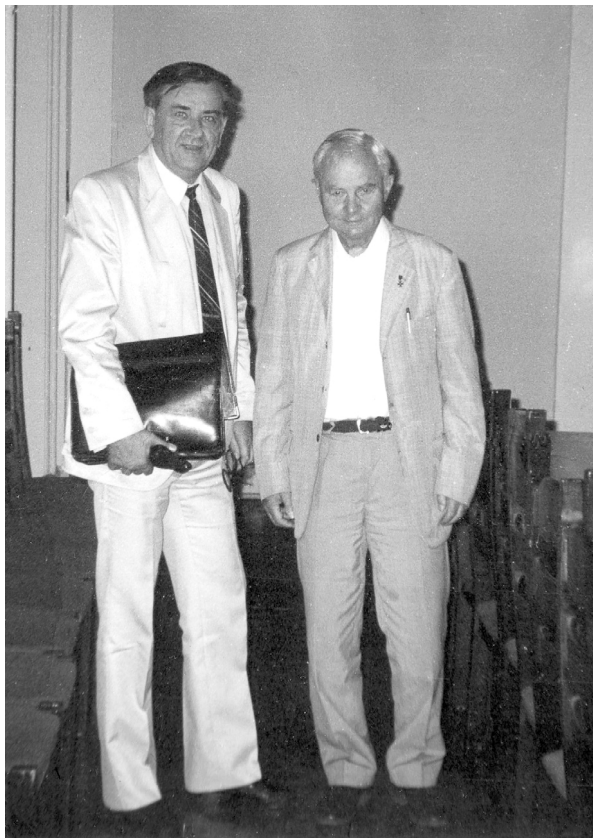
Dr Andreas Glenz jest człowiekiem, który świetnie potrafi łączyć świat nauki i biznesu. Jest wizjonerem, aktywistą, człowiekiem czynu, mocno zaangażowanym w sprawy społeczne jak i ekologię. Bliski jego sercu jest los młodych ludzi, a tym samym temat reformy szkolnictwa, głównie zawodowego. Jest on bardzo cenionym menedżerem, który ma na swoim koncie liczne tytuły i wyróżnienia, m.in.: „Srebrną Odznakę Honorową” Sejmiku Województwa Śląskiego, tytuł „Człowieka Roku 2014” w kategoriach „Biznes” i „Nagroda Internautów” w plebiscycie tuwodziślaw.pl, tytuł „Menedżera Roku” nadany przez Stowarzyszenie Menedżerów na Śląsku, tytuł „Przyjaciół Wodzisławskiej Oświaty”. Dr Glenz jest również laureatem „Gorzyckiej Perły 2016”. Uzyskał „Medal 70-lecia Instytutu Odlewnictwa w Krakowie”. W 2016 r. otrzymał nominację do Nagrody Polskiej Rady Biznesu im. Jana Wejcherta, Polskiego Oskara Biznesu a w 2016 i 2017 r. do Nagrody Gospodarczej Prezydenta RP. W plebiscycie organizowanym przez Dziennik Zachodni dr Glenz otrzymał tytuł „Menedżer Roku Województwa Śląskiego 2016”.

Na co dzień dr Glenz jest dodatkowo czynnym członkiem „Komitetu Sterującego Regionalnej Strategii Innowacji” przy Urzędzie

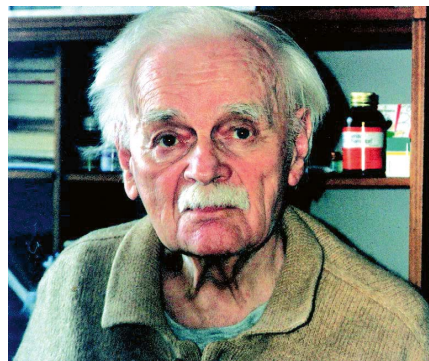
Marszałkowskim, członkiem Rady Programowo-Biznesowej Instytutu Nauki o Materiałach Uniwersytetu Śląskiego jak i Rady Społeczno-Programowej Instytutu Fizyki – CND Politechniki Śląskiej. W roku 2018 został Konsulem Honorowym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, a na początku roku 2019 został powołany do Pierwszej Rady Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jego wiedza i doświadczenie są wysoce cenione przez kręgi osób decyzyjnych nie tylko na szczeblu lokalnym czy krajowym, ale i międzynarodowym.

W ciągu 30-lecia Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie wydarzyło się wiele. Niektóre z tych wydarzeń zostały utrwalone na zdjęciach. Większość jednak pozostała w naszej pamięci. Z tej części utrwalonych pragniemy, choć tylko niektóre, przedstawić w aneksie tej książki. Ramy tej publikacji nie pozwalają bowiem na pokazanie wszystkiego, co odzwierciedlałoby nasze funkcjonowanie w stolicy.

ANEKS

Józef Musioł z gen. Zygmuntem Janke „Walterem”, ostatnim komendantem Śląskiego Okręgu Armii Krajowej, uczestnikiem pierwszego założycielskiego spotkania TPŚ (1989)

Władysław Sala, jeden ze współzałożycieli TPŚ oraz twórca i prezes oddziałów powstańczych na Śląsku w latach 30. (1997)

Prezes Józef Musioł prezentuje
nagrody Towarzystwa pierwszym
laureatom: Henrykowi
Mikołajowi Góreckiemu
i Kazimierzowi Kutzowi (1995)

Pierwsi Laureaci – Henryk Mikołaj
Górecki (trzeci z lewej) i Kazimierz
Kutz (drugi z prawej) w towarzystwie
Przyjaciół przybyłych ze Śląska (1995)

Prof. Jan Szczepański przyjmuje gratulacje od Zbigniewa Bujaka z okazji otrzymanej nagrody w sali Parlamentu RP (1996)

Wręczenie nagrody prof. Janowi Miodkowi w Zamku Ostrogskich w Warszawie; od lewej: Stanisław Hadyna, Józef Musioł i po prawej Henryk Pytlik (1997)

Zamek Królewski w Warszawie.
Od lewej: Stanisław Hadyna,
Kazimierz Kutz i Jan Miodek
(1997)

Zamek Królewski w Warszawie.
Laureaci: Franciszek Pieczka
(pierwszy z prawej) i Gerard Cieślík
(drugi z prawej) (1998)

Zamek Ostrogskich w Warszawie.
Tadeusz Kijonka z nagrodą
(1999)

Zamek Ostrogskich w Warszawie.
Waldemar Świerzy przyjmuje „Ślązaczkę”
z rąk Józefa Musioła (2000)

Zamek Ostrogskich w Warszawie.
Od lewej: Piotr Paleczny, Ewa
Gawron, Piotr Gawron i Barbara
Paleczny (2001)

Wojciech Kilar na ławeczce
Stanisława Hadyny w Koszęcinie

Składanie wieńców przy Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie przez delegację TPŚ z okazji 80. rocznicy wybuchu III Powstania Śląskiego (2001)

Dwaj twórcy filmowi Andrzej Wajda i Kazimierz Kutz (w środku) oraz Stanisław Dębicki, Roman Pillardy, Krzysztof Chinowski, Krzysztof Grządział na tarasie Zamku Ostrogskich w Warszawie po uroczystości wręczenia Dorocznych Nagród TPŚ (2001)

Zamek Ostrogskich w Warszawie.
Grupa działaczy TPŚ; od lewej:
Henryk Pytlik, Stefan Steller, Barbara
Peszkowska, Józef Musioł, Aniela
Kleszczyńska, Lech Nijakowski,
Mieczysław Starczewski (2001)

Dorota Simonides z mężem
po odebraniu nagrody w Zamku
Ostrogskich w Warszawie (2002)

Od lewej Andrzej Wajda,
Wojciech Kilar, Barbara Blida
i Mirosław Sekuła w czasie
uroczystości wręczania nagród
Dorocie Simonides
i Wojciechowi Kilarowi w Zamku
Ostrogskich w Warszawie (2002)

Zarząd TPŚ wybrany na Walnym
Zgromadzeniu 26 XI 2002 r.
Siedzą od lewej: Stefan Steller,
wiceprezes Henryk Pytlik,
Mieczysław Starczewski, prezes
Józef Musioł.
Stoją: skarbnik Stefan Świtula,
Grażyna Dachniewska, Bogdan
Trześniowski, Lech Nijakowski,
sekretarz generalny Jan Cofałka

Spotkanie z cyklu „Zrozumieć Śląsk”
z prof. Markiem S. Szczepańskim
w Domu Literatury w Warszawie
(2003)

Od lewej: Olgierd Łukaszewicz,
Andrzej Markowiak i Ernest Bryll
(2003)

Zamek Ostrogskich w Warszawie.
Krystyna Szostek-Radkova
w towarzystwie swoich studentek
(2003)

Zamek Ostrogskich w Warszawie.
Andrzej Bochenek rozmawia
z Krystyną Loską (2004)

Piotr Gawron, Andrzej Bochenek
i Józef Musioł w Zamku
Ostrogskich w Warszawie (2004)

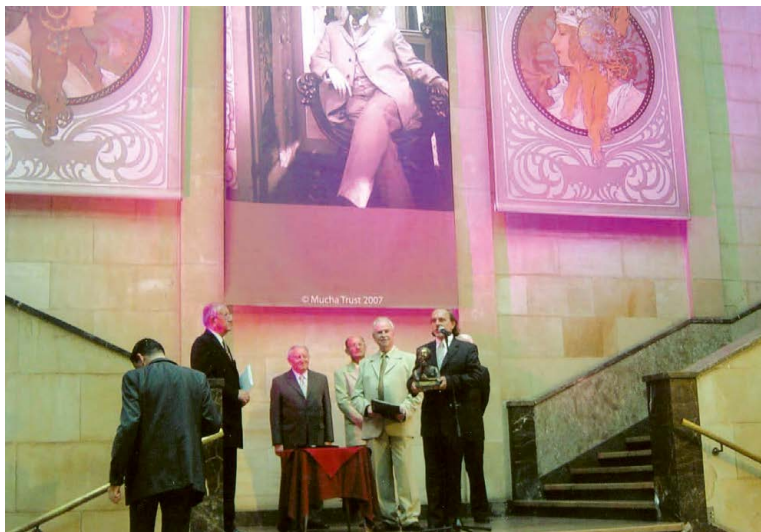
Fundator stypendiów doktorskich
Karol Cebula (drugi z prawej) wręcza
dokumenty rektorowi Uniwersytetu
Opolskiego prof. Sławomirowi Niciei
(pierwszy z lewej) (2005)

Zamek Ostrogskich w Warszawie.
Rodzice Otylii Jędrzejczak przyjmują
nagrodę w jej imieniu (2005)

Holl gimnazjum w Gołkowicach,
któremu na wniosek prezesa
TPŚ, Józefa Musioła nadano
imię por. pilota Franciszka
Surmy – asa myślistwa 308
Dywizjonu Krakowskiego RAF
w latach II wojny światowej,
bohatera książki „Od Wallenroda
do Kordiana. Dramatyczne
Ślązaków wybory”. (2006)

Nagrodę dla Zespołu „Śląsk”
odebrali dyrektor Adam
Pastuch i dyrektor artystyczny
Jerzy Wójcik (2007)

Od lewej: prof. Franciszek Marek, Olgierd
Łukaszewicz, Franciszek Pieczka,
ks. Stanisław Puchała, prezydent Katowic
Piotr Uszok, wiceprezydent Warszawy
Jacek Wojciechowicz, za nim red. Marek
Kuliński (TVP Warszawa) (2007)

Pałac Szustra w Warszawie. Laureatka Lidia Grychtołówna po wręczeniu nagrody (2008)

Muzeum Kolekcji im. Jana Pawła II w Warszawie. Józef Musioł wręcza „Ślązaczkę” Karolowi Cebuli (2009)

Na cześć Laureatów z recitalem wystąpiły
Magdalena Kulig – mezzosopran
i Magdalena Blum – fortepian (2009)

Józef Musioł i Franciszek Pieczka
w czasie Dożynek w Gołkowicach
(2009)

Uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej, poświęconej Wojciechowi Korfantomu, na ścianie byłego szpitala Św. Józefa w Warszawie (róg ul. Emilii Plater i Hożej). Uczestniczyli w niej m.in.: wicemarszałek Senatu RP Krystyna Bochenek, inż. Tadeusz Burchacki, wicewojewoda śląski Stanisław Dąbrowa, przewodniczący Komisji Biografistyki Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego Marek Drozdowski, senator Bronisław Korfanty, wnuk brata Wojciecha Korfanteo, prezes Towarzystwa Przyjaciół Warszawy Lech Królikowski, Tadeusz Kulczycki, Olgierd Łukaszewicz, prezes Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie Józef Musioł, dyrektor Zespołu "Śląsk" Adam Pastuch, Jerzy Starostecki – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, wicemarszałek województwa śląskiego Zbigniew Zaborowski, Józef Ząbecki – architekt (2009)

Prof. Marek Drozdowski (z lewej)
w czasie promocji książki Wojciech
Korfanty, autorstwa Jana
Lewandowskiego (z prawej) w Muzeum
Kolekcji im. Jana Pawła II w Warszawie
(2009)

Uroczystości związane z Rokiem
Korfantego – dyktatorem III Powstania
Śląskiego. Kwatera Powstańców Śląskich
i Wielkopolskich na Powązkach
w Warszawie; przemawia Józef Musioł
(2009)

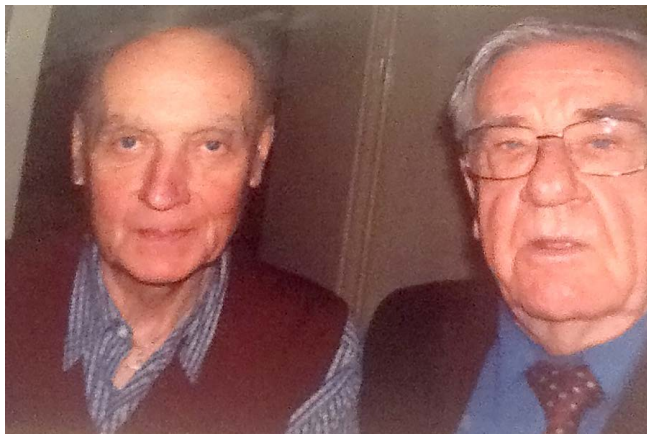

Grażyna Torbicka wygłasza laudację
na cześć Olgierda Łukaszewicza
(2011)

Adam Makowicz na Świącie
Towarzystwa Przyjaciół Śląska

Laureaci nagrody Towarzystwa
Przyjaciół Śląska – Wojciech Kilar
i Józef Musioł w domu Wojciecha
Kilara w Katowicach

Od lewej: prezes Towarzystwa
Przyjaciół Śląska Józef Musioł,
Zbigniew Cierniak – dyrektor
Zespołu „Śląsk” wraz z artystami
Śląska, mistrz Piotr Beczała,
para artystów Śląska, Jan Miodek
– również Laureat Nagrody
Towarzystwa z roku 1997
(2014)

Pomnik Sławik-Antall
po odsłonięciu tonął
w kwiatach

Jedno z pierwszych zdjęć pod warszawskim pomnikiem Sławika i Antalla. Od lewej: Józef Musioł, prezes Tow. Przyjaciół Śląska w Warszawie i współprzewodniczący Społecznego Komitetu Budowy Pomnika oraz Władysław Dudek, artysta-rzeźbiarz, autor pomnika i Grzegorz Łubczyk – inicjator budowy pomnika i jego koordynator, współprzewodniczący Społecznego Komitetu Budowy Pomnika w Warszawie i Budapeszcie.

fot. Jacek Barcz

W nowej siedzibie TPŚ
w Warszawie na Starym Mieście
przy ul. Nowomiejskiej.
Prezes Józef Musioł w środku,
po jego lewej stronie wiceprezes
Bogdan Trzeźniowski,
przewodnicząca oddziału
St. Miasto Warszawa
Towarzystwa Przyjaciół
Warszawy Krystyna Grzelak,
po prawej: przedstawiciele
Zespołu „Śląsk” mgr Anna Mróz
i kierownik mgr Michał Mazur

24.04.2019 – Uroczystości 30-lecia
Towarzystwa prowadziła dr Karolina
Wojdała
fot. I. Stajer

Krystyna Loska, Olgierd Łukaszewicz
i Franciszek Pieczka na uroczystości
30-lecia Towarzystwa

fot. I. Stajer

Andreas Glenz odbiera nagrodę
podczas uroczystości 30-lecia
Towarzystwa

fot. I. Stajer

Władze Towarzystwa Przyjaciół Śląska w Warszawie

wybrane 20 lutego 2019 r. na Walnym Zgromadzeniu Towarzystwa

ZARZĄD

Józef Musioł – Prezes
Bogdan Trzeźniowski – Wiceprezes
Marek Kuliński – Wiceprezes
Stefan Świtula – Skarbnik
Ryszard Musioł – Sekretarz Generalny Zarządu
Marek Drozdowski
Mieczysław Starczewski
Karolina Wojdała
Marta Żak
Krystyna Loska
Zofia Witkowska-Piela

KOMISJA REWIZYJNA

Stanisław Nowak – Przewodniczący Komisji
Anna Leszczyńska
Grzegorz Łubczyk
Lucjan Wnuk
Mirosław Kościelniak

SĄD KOLEŻEŃSKI

Antonina Pietrzyńska – Przewodnicząca
Stanisław Fornalik
Jan Glacel
Eugeniusz Mzyk
Andrzej Piela

Towarzystwo Przyjaciół Śląska w Warszawie

ul. Nowomiejska 5 lok. 1

00-271 Warszawa

Regon 013054201

KRS 0000098466

Nr konta bankowego: 62 1240 6218 1111 0000 4622 5250

e-mail: sekretariat@towarzystwo-przyjaciol-slaska.pl

Materiały do I wydania zebrali:
Henryk Pytlik i Józef Musioł

Koncepcja i materiały do II wydania zebrał:
Józef Musioł

Redakcja:
Katarzyna Siwczyk

Projekt okładki i strony tytułowej:
Waldemar Świerzy

Opracowanie graficzne:
Artur Kaczor/KompART

Fotografie:

W. Burcek

J. Cofalka

C. Czapliński

Z. Furman

M. Golisz

M. Kościelniak

R. Kramarz

M. Miodek

D. Misiak

J. Musioł

R. Musioł

Z. Nasierowska

I. Stajer

T. Zakrzewski

oraz ze zbiorów: Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk, Polskiego Radia Katowice i NOSPR

© Copyright Towarzystwo Przyjaciół Śląska w Warszawie
Warszawa 2019

ISBN 978-83-954860-0-5

Agencja Kreatywna Kobieta ze Śląska
e-mail: kobietazeslaska@gmail.com

Druk i oprawa
GREG PRINT Gliwice